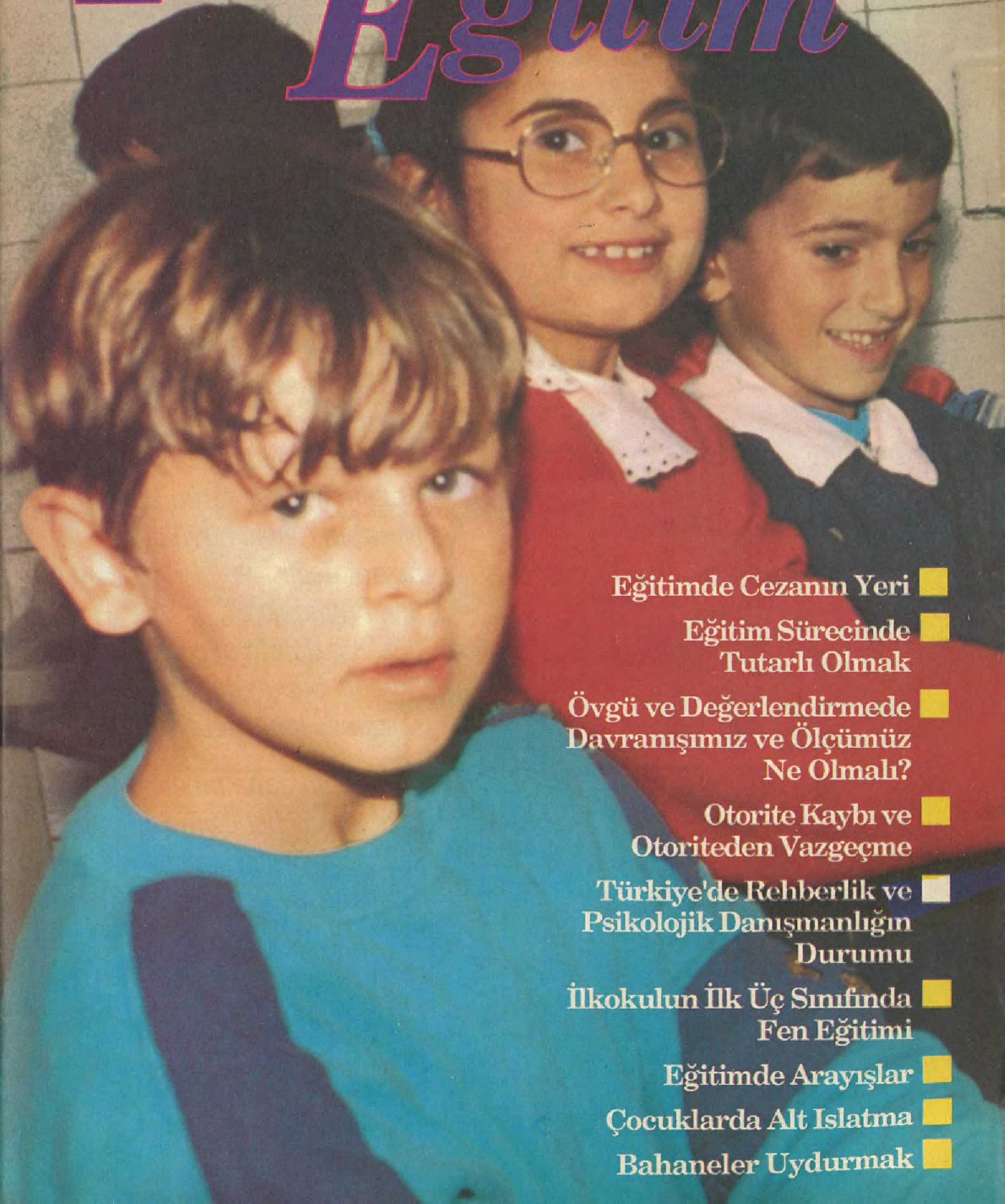

Yaşadıkça Eğitim

EKİM/KASIM/ARALIK 1989

SAYI : 9

3000 TL (KDV DAHİL)

Eğitimde Cezanın Yeri

Eğitim Sürecinde
Tutarlı Olmak

Övgü ve Değerlendirmede
Davranışımız ve Ölçümüz
Ne Olmalı?

Otorite Kaybı ve
Otoriteden Vazgeçme

Türkiye'de Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlığın
Durumu

İlkokulun İlk Üç Sınıfında
Fen Eğitimi

Eğitimde Arayışlar

Çocuklarda Alt İslatma

Bahaneler Uydurmak

“İçim rahat bebeğim garantide”

Bebeğim,

*Bugün seni
özene bezene
giydirdim.*

Arabana yerleştirdim.

Attaya gittik.

Nereye mi?

Garanti Bankası'na.

*Bankaya girdiğimizde
şaşırdın sen.*

*Bankacı ablalar,
ağabeyler seni sevdiler.*

*“Ceren'e bir hesap
açacağız” dedim.*

Kalbim küt küt çarptı.

*Hesabın...Öyle büyük bir
rakam değil.*

*Sen büyüdükçe
hesabın da büyüyecek.*

*Ben de, baban da
sevgimizi katacağız hesabına.*

Şimdi içim daha rahat.

Evet sevgili bebeğim,

seni seviyorum,

seni çok seviyorum.

Annen

**GARANTİ
BANKASI**

YAYINCIDAN OKURA

Araştırmalar, anne-babalara ve öğretmenlere, çocuk eğitimi ve özellikle çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin yeni bilgilerin aktarılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çünkü birçok anne-baba ve öğretmenler, çocukların gelişim dönemlerinin özelliklerini bilememektedirler. Hemen bütün çocukların gelişim dönemlerinde rastlanan ve doğal sayılan bazı durumları bilmeden, kısaca, çocukları yeterince tanımadan onları eğitmeye çalışmaktadırlar. Bu yaklaşım ise birtakım olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir.

Ülkemizde bazı anne-babalar ve öğretmenlerin kendileri için eğitim ihtiyacı hissetmelerini, yukarıda sözü edilen eksikliklerin yavaş yavaş fark edildiğini göstermesi bakımından önemli bir gelişmedir.

Anne-baba ve öğretmenlere, kendilerini geliştirmeye yönelik çabalarında destek olunması, hem kendilerini hem de 21. yüzyılın yetişkinleri olacak çocukları için yararlı ve gereklidir. Çocukların kişiliklerinin şekillenmesinde, yetişkinlerin onlara yönelik tutumlarının önemli payı olduğu unutulmamalıdır.

“Yaşadıkça Eğitim” olarak, çocuk yetiştirmeye ve eğitim-öğretme ilişkin yeni bilgileri yayın yoluyla aktararak, siz anne-babalara, öğretmenlere ve gençlere yardımcı olmaya çalışıyoruz. Sizlerden gördüğümüz ilgi, yeni yılda daha hızlı bir çalışma temposuna girmemize yol açtı.

Bu sayımızda ilginizi çekeceğini umduğumuz çeşitli konulara yer vermiş bulunuyoruz. Dergimizde yayınlanan yazılardan daha rahat yararlanabilmeniz için 44. sayfamızda yer alan bir dizin oluşturduk. Dizinde, şimdiye kadarki sayılarımızda yer alan konuların başlıkları, yazarları ve bu konuların hangi sayılarda yayınlandıklarına ilişkin bilgileri bulabilirsiniz.

Saygılarımızla.

Sahibi Kültür Hizmetleri Ltd. Şti. Adına Fahrettin AKINGÜÇ	Redaksiyon ve Düzeltme Necla AKEL FEROĞLU	Baskı ve Cilt Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik AŞ. Halkalı/İSTANBUL
Genel Yayın Koordinatörü Ömür CANDAŞ	Dizgi Önder KARÇIĞA	Yapım - Yönetim YA/BA YAYINLARI Eski Londra Asfaltı ,19 Şirinevler - İSTANBUL Tel : 551 52 03 - 551 52 04 552 04 75 - 552 04 86 Telex : KULT TR 22 667
Yazı İşleri Müdürü Bahar AKINGÜÇ	Montaj Zafer UZUNTÜRK	Abone Koşulları Yıllık (6 sayı) 18 000 TL (KDV dahil) Abone Ücretleri İçin : Yapı Kredi Bankası Bakırköy Şubesi H. No: 2888 Yaşadıkça Eğitim
Yayın Yönetmeni İlhami FINDIKÇI	Kamera Sunay KUŞAKÇIOĞLU	
Yayın Yardımcısı Hamdi ERKUNT	Renk Ayrımı Eser Reprodüksiyon	
Teknik Yönetmen Kudret GÜVENÇ	Kapak Fotoğrafı Ahmet YİRMİBEŞ	

OKUYUCU MEKTUPLARI

Yaşadıkça Eğitim dergisine,

Derginizi uzun zamandır izliyorum; Türkiye'de eğitim-öğretimin genişletilmesi bakımından yararlı buluyorum. Sizleri kutlarım. Emekli bir öğretmen olarak, öğretmenlerin nitelikleri, öğrencilere karşı davranışları ve kendilerinin eğitimleri gibi konuların daha çok işlenmesi gerektiğine inanıyorum. Çünkü eğitim, öğretmenlerin nitelikleri ile doğru orantılı olarak bireylerin yetişmeleri sonucunu verir. Dolayısıyla öncelikle öğretmenlerin çok iyi yetişmeleri gerekir. Devletimizin son zamanlarda öğretmenlerin durumlarının düzelmesi yolundaki girişimlerinin çok yararlı sonuçlar verdiğini de çevremde gözlüyorum. Başarılarınızın devamını diliyorum.

E. İnce (İstanbul)

Dergi Yetkilerine,
Derginiz çok güzel. Ama gençlikle ilgili konuları daha çok işlemeniz gerektiğini düşünüyorum. Çünkü gençlik döneminde insan çok çeşitli baskılar altında kalıyor. Bir yanda anne-baba öbür yanda okul, öğretmenler. Çocukken her şey iyi gidiyor da genç olunca büyükler bir garip oluyor. Karşı çıkıyorlar, yasak getiriyorlar, en önemlisi dinlemiyorlar. Bence bu konuda büyüklerin eğitilmesi şart. En iyi dileklerimle.

K. Bingöl (İstanbul)

Yaşadıkça Eğitim'e Ben Yaşadıkça Eğitim'in abonesiyim. Dergiye çok beğeniyoruz. Aynı şekilde apartman komşularımızdan bazıları da abone oldular. Ara sıra toplandığımızda, sizin dergide işlediğiniz bazı konuları kendi aramızda tartışıyoruz. Derginizin daha sık aralıklarla çıkmasını bekliyoruz. Saygılarımla.

A. Kar (İstanbul)

Sayın Dergi yetkilileri,

Yetişkinleri eğitim-öğretim konularında aydınlatan ve çok yararlı olduğuna inandığım derginizde yer verilmesini çok arzuladığım bir konu var: "Aile ortamı içinde anne ile baba arasındaki ilişkiler". Bilindiği gibi, anne ile baba arasındaki ilişkiler, aile ortamındaki havanın olumlu olmasını

sağlarken her iki eş arasında süreklilik kazanan olumsuz iletişim ise bütün ailede sevgi ve saygı ortamının giderek yok olmasına yol açar. Bundan en çok etkilenenler de kuşkusuz çocuklardır. Mutlu bir aile ortamına, anne-baba arasındaki bütün ilişkilerin (çocukların yetiştirilmesinde ortak fikre sahip olmaktan, cinsel ilişkiye kadar) sağlıklı olması oranında ulaşılabilir diye düşünüyorum. İşin önemli kısmı ise bence, bu sağlıklı ilişkilerin oluşmasında eşlerin belirli esneklikler göstermeleri ve bunun için biraz çaba harcamalarının gerekliliğidir. Yapacağınız yayınlarla olumsuz bir iletişim ve etkileşim ortamı olan ailelerdeki eşlere, bu durumun tersine dönmesi için biraz çaba harcamaları gerektiği bilinci verilebilir diye düşünüyorum. Yayın hayatınızda başarılar diler; saygılar sunarım.

I. Özek (İstanbul)

Yaşadıkça Eğitim dergisi yetkilerine,

Derginizi 8. sayısında tanıdım, beğendim ve abone oldum. Bir anne olarak birçok soruma yanıtlar buldum. Çocuğun gelişimi sürecinde genelde

üzerinde pek az durulan bir konunun da "ailede disiplin problemi" olduğunu görüyorum. Daha başka bir deyişle, ailede kullanılan ceza ve ödül biçimlerinin çocuk üzerindeki etkisi, çok az işlenen bir konu; ağırlık vermek gerekir. Çünkü annenin ve babanın bu konudaki yanlış yaklaşımları düzeltilmezse çocukla olan tüm ilişkiler bozulabilmektedir. Bu durum ise hem anne-baba olarak bizleri hem de sanırım çocuğu çok rahatsız etmektedir. Biz de şu anda 8 yaşında olan oğlumla benzeri problemler yaşıyoruz. Olumlu görmediğimiz davranışlarına kendimizce bazı cezalar veriyoruz: Harçlığını kesmek, dışarı çıkmasını önlemek gibi. Bu arada bazen eşimin tokat attığı da oluyor. Çevremdeki kişilerle konuştum. Çoğu anne-babanın benzeri şikâyetleri olduğunu ve ne yapacaklarını bilemediklerini gördüm. Bu konuya da yer verirseniz, birçok anne-babanın sorularını yanıtlayabileceğinize inanıyorum; daha da başarılı olmanızı diliyorum. Saygılarımla.

M. Ayla (İstanbul)

Sayın yöneticiler,

Yeni yılınızı yürekten kutlar; sağlık, başarı ve mutluluklar dilerim. Yapmakta olduğunuz eğitim hizmetinin, öncelikle Türk toplumunun bilinçlendirilmesi ve eğitim bilimine katkısı yönünden, gerçekten başarılı ve yüksek bir düzeyde bulunduğu belirtmek istiyorum. Dergiye gerek çevrem gerekse öğrencilerime tanıtmaya özen göstereceğimi bildiririm.. Saygılarımla.

Yard. Doç. Dr. M. Yılmaz (İzmir)

İÇİNDEKİLER

Eğitimde Cezanın Yeri 6

Doç. Dr. Acar BALTAŞ
Rıdvan CEBİROĞLU

Ceza, istenmeyen davranışı ortadan kaldırmak üzere yapılan bir uygulamadır. Birçok anne-baba, çocuklarına ceza verip vermemek ya da nasıl bir ceza vermek gerektiği konusunda kararsızlığa düşmektedir.

Eğitim Sürecinde Tutarlı Olmak 9

Prof. Dr. Rudolf DREIKURS

Disiplinin bir parçası olan tutarlılık, bazı sınırlamaların belirlenmesinde yardımcı olur. Çocuğa güven veren bu sınırlamalar tutarlı bir şekilde uygulanmadığında ise eğitim yönteminin etkili olması beklenemez.

Övgü ve Değerlendirmede Davranışımız ve Ölçümüz ne Olmalı? 12

Dr. Halm GINOTT

Çocuk, övgüyü hak etmediğini hissettiğinde, karşısındaki yetişkini doğru düşünceye yöneltmek için yanlış davranışlarda bulunabilir.

Otorite Kaybı ve Otoriteden Vazgeçme 20

Ulrich BEER

Mantıklı davranışlar, aşırılıklar arasında hoşgörülü ve uyumlu bir denge sağlayabilir. Ama mantıklı davranmak, çocuk yetiştirmede en zor tutumlardan biridir.

Türkiye'de Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığın Durumu 22

Prof. Dr. Necla ÖNER

Rehberlik, öğrencinin duygusal, sosyal ve akademik gelişimi içerisinde ona gerekli becerileri veren bir dal. Ancak bizde hâlâ, problemlere çözüm getiren bir dal olarak görülüyor.

İlkokulun İlk Üç Sınıfında Fen Eğitimi 26

Yard. Doç. Dr. Adil ÇAĞLAR

İlkokulun ilk üç sınıfındaki çocukların öncelikle gözlem yapmaya, basit modeller geliştirmeye, deneyler ve açıklamalar yapmaya, bilgilerini yeni problemlere uygulamaya ihtiyaçları vardır.

Eğitimde Arayışlar 34

İlhami FINDIKÇI

Sosyal hayata en iyi şekilde uyum sağlamaktan, bireysel özelliklerin en verimli şekilde kullanılmasına; en basit görgü kuralından, karmaşık bilgileri gerektiren teknik konulara dek hemen her özellik, toplumsal yaşam sürecinde çeşitli biçimlerde uygulanan eğitimle kazanılmaktadır.

Çocuklarda Alt Islatma 36

Arş. Gör. Jale MINIBAŞ

Allenin verdiği tuvalet eğitiminin yetersiz olması, alt ıslatmanın önemli bir nedenidir.

Bahaneler Uydurmak 40

C. R. SYNDER

Hastalık derecesine varmadığı sürece, uydurduğumuz bahaneler; bir hata yaptığımızda ya da acemice davrandığımızda olumlu görüntümüzü korumanın ötesinde, arkadaş, meslektaş ya da patronlarımızla olan ilişkilerimizi yumuşatmaya da yarar.

Dizin 44

Yayınlar 47

Eğitimde Cezanın Yeri

Doç.Dr.Acar BALTAŞ
(Cerahpaşa Tıp Fakültesi
Nöroloji Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi)

Ceza, istenmeyen davranışı ortadan kaldırmak üzere yapılan bir uygulamadır. Birçok anne-baba, çocuklarına ceza verip vermemek ya da nasıl bir ceza vermek gerektiği konusunda kararsızlığa düşmektedir.

Ceza, istenmeyen davranışı ortadan kaldırmak üzere yapılan bir uygulamadır. Birçok anne-baba, çocuklarına ceza verip vermemek veya nasıl bir ceza vermek gerektiği konusunda kararsızlığa düşmektedir.

Yapılan araştırmalar, her türlü eğitim için ödülün cezadan daha iyi sonuçlar verdiğini göstermiştir. Bu sebeple eğitim amacıyla cezayı kullanırken çok dikkatli ve ölçülü olmak, cezanın doğuracağı problemlerden haber-

dar olmak ve bunlara hazırlıklı olmak gerekir.

CEZA NASIL SONUÇ VERİR? (YA DA VERMEZ)

Ceza, büyük çoğunlukla hemen uygulanırsa iyi sonuç verir. Cezanın uzun dönemli etkileri ise tartışılmalıdır. Cezanın etkili olmasını veya olmamasını belirleyen, "zamanlama" ve "tutarlılık" (istikrar)dır.

"Akşam baban gelince söyleyeceğim, o zaman görürsün," biçimindeki yaklaşım, uygun bir davranış değildir.

Zamanlama: Ceza, istenmeyen davranıştan sonra ne kadar erken verilirse, o kadar iyidir. İstenmeyen davranışla ceza arasındaki zamanın kısalığı, cezanın etkisini

artırır. Çocuk yapılmaması istenen bir şeyi yaptığında, ceza, istenmeyen davranışı ne kadar çabuk izlerse, aynı hareketin tekrarlanma ihtimali o ölçüde azalmaktadır. Bu sebeple, "Akşam baban gelince söyleyeceğim, o zaman görürsün" biçimindeki yaklaşım, uygun bir davranış değildir. Hiç şüphesiz, cezanın her zaman istenmeyen davranışı derhal izlemesi mümkün olmaz. Ancak bu durum, cezanın etkinliğini azaltan önemli bir faktördür.

Aynı davranışa bazen kayıtsız kalmak, bazen ceza vermek, istenmeyen davranışı bütünüyle cezasız bırakmaktan daha kötü sonuç verir.

Tutarlılık (istikrar): İstenmeyen davranış ne ölçüde tutarlı olarak cezalandırılırsa o ölçüde etkili olur. Aynı davranışa bazen kayıtsız kalmak, bazen ceza vermek, istenmeyen davranışı bütünüyle cezasız bırakmaktan daha kötü sonuç verir. Babası, Ali'yi üç harfli malûm kelimeyi kullandığı için bazen cezalandırır, bazen bir tebessümle karşılar, bazen de duymazlıktan gelirse; Ali'yi, bu kelimeyi kız kardeşinin kelime haznesine kazandırma konusunda cesaretlendirmiş demektir.

Çocukların devamlı olarak yanında bulunmak pratik olarak mümkün olmadığına göre, zaman zaman onların istenmeyen davranışlarının cezasız kalması kaçınılmazdır. Aynı şekilde, gerçek dünya-

da tutarsızlık kaçınılmaz olduğu için, cezanın etkinliğinin azalması da kaçınılmazdır.

Başka bir davranış yolunun varlığı: Ceza, esas olarak "ne yapmamak" gerektiğini öğretir. Oysa öğrenme ilkeleri açısından bir davranışın kazanılması için ne yapmak gerektiğinin gösterilmesi gerekir. Üç yaşındaki Ayşe, parmağını annesinin gözüne soktuğunda, ona, anneyi sevmek için nasıl okşaması gerektiği gösterilir ve bunu yaptığı zaman da "sevmeyi öğrenmiş bir abla" olduğu söylenebilir ve öpülerek ödüllendirilir. Böylece Ayşe, insanların hoşuna gidecek davranışın ne olduğunu öğrenmiş olur.

Büyük çoğunlukla ceza, yapılması istenen davranış yolunu işaret etmez. Bu da cezanın eğitimde kullanılmasını uygunsuz duruma getiren problemlerden biridir.

CEZAYLA İLGİLİ PROBLEMLER

Cezanın kullanılması için bütün şartlar elverişli olsa bile, aşağıda sıralanan problemler, cezanın iyi bir eğitim aracı olarak uygulanmasını güçleştirir.

• Öncelikle, yukarda söy-

lediğimiz gibi, ceza, istenen davranışın ortaya çıkmasına yol açacak davranış yollarını göstermez. Ceza, ne yapılmaması gerektiğini gösterir ve çocuğa bildiğini ve yapmakta olduğunu "bastırmayı" öğretir. Hatta davranış, sadece ceza veren kişinin varlığı sırasında bastırılır. Ceza veren kişinin ortamda bulunmaması durumunda, istenmeyen davranış çok daha şiddetle tekrarlanır. Anne-babalarının yanında sakin olup onlar gittiğinde tanınmayacak kadar yaramaz olanlar, böyle "bastırılmış" olan çocuklardır.

• Cezayla ilgili ikinci önemli problem, çocukta bastırılmaya çalışılan isteğin çok güçlü olması durumunda ortaya çıkar. Eğer bastırılmak istenen duygu çok güçlü, çocuğun veya gencin bunu yapması durumunda yaşayacağı haz, duyacağı zevk çok fazlaysa, ceza çok sert olsa da sonuç vermez.

Genç kız, erkek arkadaşlarıyla buluşmak için o kadar güçlü bir istek duyabilir ki, sonunda alacağı ceza onu durdurmaz. Yaşayacağı heyecanın vereceği haz, alacağı cezadan daha ağır basar.

Ceza, çocuğun "ne yapmaması" gerektiğini öğretir. Oysa önemli olan, çocuğa; uygun bulunmayan davranışının yerine "ne yapması" gerektiğinin öğretilmesidir.

• Cezanın istenmeyen davranışı ortadan kaldırmak

için etkili olduğu durumlarda bile, cezanın doğuracağı bazı yan etkilerin ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Örneğin çocukluk veya ilkgençlik yıllarında cinsel eğilim ve davranışları sebebiyle cezalandırılmış olan kişiler, yetişkin hayatlarında, sağlıklı cinsel bir hayat oluşturmakta ve karşı cinsle sağlıklı bir beraberlik kurmakta güçlüklerle karşılaşır.

Anne-babaları tarafından sık sık cezalandırılan ve dayak yiyen çocukların, kendi çocuklarına da aynısını uyguladıkları bilinmektedir.

Meraklı oldukları, soru sordukları ve fazla konuştukları için cezalandırılan -eleştirilen, azarlanan vb.-çocuklarda, geri çekilme davranışı gözlenir, zihinsel gelişmeler yavaşlar. Bu çocukla-

rın donuk olması, girişimciliklerinin olmaması ve herhangi bir alanda beceri geliştirememeleri kaçınılmaz olur.

Çocukluk dönemindeki doğal dürtülerin bastırılması, yetişkin hayatında suçluluk, utanma ve çeşitli korkuların ve duygusal problemlerin yaşanmasına sebep olur. Örneğin, doğal hareketlilikleri "yaramaz"lık olarak değerlendirilen ve cezalandırılan çocukların, yetişkinliklerinde çeşitli fobiler ve depresyon geliştirme ihtimalleri artmaktadır.

Anne-babaları tarafından sık sık cezalandırılan ve dayak yiyen çocukların, kendi çocuklarına da aynısını uyguladıkları bilinmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak, cezanın iyi bir eğitim aracı olmadığını düşünmek yerinde olur. Yapılan araştırmaların ve gözlemlerin sonucu olarak, artık "dayağın cennetten çıkma" olmadığını kabullenmek ve çocuklarımızı eğitmek amacıyla yeni yollar bulmak için gayret harcamak zorundayız. Dövülen çocukların çekin-

gen, güvensiz ve saldırgan olduklarını biliyoruz. Değil dayağın, dayak dışındaki cezaların bile eğitimde istenen sonuçları elde etmeye yetmediği anlaşılmıştır.

Cezanın iyi bir eğitim aracı olmadığını düşünmek yerinde olur.

Ancak unutmamak gerekir ki, anne-babalar da, eğitimciler de insandır ve onların da sabırlarının sınırları vardır. Sabırlarının zorlandığı durumlarda, sert tepkiler veya cezalar verebilirler. Yukarıda anlatılanlar bu durumları değil, cezanın bir eğitim aracı olarak görüldüğü anlayışı kapsamaktadır.

Genel olarak eğitimde, özel olarak yeni bir davranışın kazandırılmasında temel ilke, yanlışların görülmesi ve düzeltilmesi değil, doğruların fark edilmesidir. Bir başka ifadeyle söylersek, eğitimde esas amaç, "yanlışların yakalanması" olmayıp, "doğruların yakalanması"dır.

Modern eğitim uygulamalarının bize getirdiği bu görüşlerin ülkemizde işlerlik kazanması, hiç şüphesiz zaman alacaktır. Çünkü görüldüğü gibi bu bulguların önemli bir bölümü, geleneksel eğitim sistemimizin özülüyle çalışmaktadır. Dileğimiz, Milli Eğitim topluluğunda son yıllarda görülmeye başlanan gerçekçi yaklaşımların bu süreyi kısaltmasıdır.

Eğitim Sürecinde Tutarlı Olmak

Prof. Dr. Rudolf DREIKURS

Disiplinin bir parçası olan tutarlılık, bazı sınırlamaların belirlenmesinde yardımcı olur. Çocuğa güven veren bu sınırlamalar tutarlı bir şekilde uygulanmadığında ise eğitim yönteminin etkili olması beklenemez.

Satıcı kız, V'ye denemesi için değişik ayakkabılar getirdi. Annesi:

— Hangisini seçeceğine kendin karar verebilirsin, dedi.

Maviler, göze çok hoş görünüyordu. Oysa V, büyük bir istekle:

— Kırmızılar istiyorum, anneciğim, dedi.

Satıcı kız, kırmızılar getirdiğinde V, sevinçten bayılmak üzereydi.

— Ama V, maviler çok daha kullanışlı, her şeye uyar. Kırmızılar istediğinden kesinlikle emin misin?

— Evet, anne, diye cevap verdi küçük kız, aynada ayakkabılarını hayran hayran seyrederken.

— Haydi gel, mavileri de bir dene.

V, koyu renk ayakkabıların aynada duruşuna bakarken annesi satıcıya döndü ve

— Mavileri alıyoruz, dedi.

— Ama anne, ben kırmızılar istiyordum, diye itiraz etti, V.

— Bak kızım, kırmızılar hiç kullanışlı değil. Lütfen! Tatlı bir kız ol ve mavileri al.

Çocuk dargın bir şekilde annesinin seçtiğini almayı kabul etti.

Çocuklarımıza doğru kararlar vermeyi öğretmek istiyorsak, onlara fırsatlar vermeli, yanlış kararlar verdiklerinde de göz yumabilmeliyiz. Çünkü onlar, deneyimlerden öğrenirler, tavsiyelerden değil.

Annesi, başta, V'ye kendi seçimini yapabileceğini söyledi. Buna karşın, seçimi kendi yaptı ve kabul etmesi için de V'yi ikna etti. Bu anne hem sözünde durmuyor hem de tutarsız davranıyor.

Eğer çocuklarımıza doğru karar vermeyi öğretmek istiyorsak, onlara, fırsatlar tanımalıyız. Gerektiğinde yanlış seçimler yapmalarına bile göz yummalıyız. Çocuklar, deneyimlerden öğrenirler, tavsiyelerden değil.

V, annesini, kendi isteklerini reddeden bir hükümdar olarak görüyor. Eğer annesi, verdiği sözü tutup çocuğun istediğini almayı kabul etmiş olsaydı, V, kırmızı ayakkabıların her elbiseye uymayacağını kendiliğinden anlayabilirdi. Eski yinceye kadar da bu kötü seçiminin sonuçlarına katlanırdı. İşte o zaman anne, bir hükümdar değil, bir eğitmen davranışı göstermiş olurdu.

Üç yaşındaki H, sıcak bir yaz gününde dışarıda oynuyordu. Annesi, çocuğun yeterince güneş altında kaldığını düşünmeye başladı. H'ye şapkasını takması için uyarıda bulundu. Ama H, hiç duymamış gibi oyununa devam etti. Annesi, tekrar;

— H, şapkanı tak, diye uyardı.

H, bu sefer salıncağa doğru koşup oynamaya devam etti.

—H, çabuk buraya gel. Şapkanı giymeni istiyorum.

Çocuk, annesine arkasını döndü ve sallanmaya başladı. Anne de omuzlarını silkti ve işine devam etti.

Görüldüğü gibi H, söz dinlemez bir çocuk olarak yetiştiriliyor. Anne çok konuşuyor ama bir harekette bulunmuyor. İstekte bulunuyor ama işi sonuca varamıyor. H. ise annesinin isteklerini göz ardı edebileceğini anlamış.

Anne, aslında H'yi korumak istiyor. İsteği H'nin iyiliği için ama H, bunun önemini kavrayacak kadar deneyim sahibi değil. Anne bir şeyi talep etmeden önce uzun uzun düşünmeli ama eğer bir şey söylemişse onu da gerçekleştirmelidir.

— Anne, diye annesinin eteğine yapıştı P.

Alışveriş esnasında, bir atlıkarıncanın önüne gelmişlerdi.

— Evet, ne oldu?

— Bana para verir misin?

— Ne için yavrum?

— Orada atlıkarıncaya binmek istiyorum.

— Olmaz yavrum. Başka bir gün binersin, daha alışveriş yapmam gerekiyor.

Çocuk :

— Lütfen anne! diye, direnmeye başladı.

— Olmaz! Haydi gel, da-

ha alınacak çok şey var.

P, kendini acındıracak biçimde ağlamaya başladı.

— Of P, sadece bugünlük.

Annesi, P'nin atlıkarıncaya binmesine yardımcı oldu ve P, sevinç içinde eğlenirken o da bekledi.

Anne önce "Hayır," dediyse de istediğini yaptırmak için ağlayan "zavallı çocuk" karşısında pes etti.

Burada anne, çocuğu, isteklerini kabul ettirmek için söz dinlememeye ve gözyaşı silahını kullanmaya alıştırtıyor. Bu sorunun çok kolay bir çözümü var. P'nin belli bir miktar harçlığı olmalı. P, para istediğinde anne :

— Senin harçlığın var ya, demelidir.

Yetişkin, istediğini yaptırmak için ağlayan çocuk karşısında pes etmemeli, tutarlı davranmalı ve çocuğun kendisini yönlendirmesine izin vermemelidir.

Eğer parası yoksa, iş, kendiliğinden çözüldü demektir. Bu durumda anne, acıma duygusu göstermez, tartışmaz ve gelecek harçlıktan avans vermez. Eğer P'nin atlıkarıncaya verilecek parası varsa o zaman tamam; yoksa, anne tutarlı olmalı ve çocuğun kendini yönlendirmesine izin vermemelidir.

Her sabah A. ve H'yi yataktan kaldırmak, annenin canına yetmişti. Anneye, bir eğitim rehberlik servisinden

bir çalar saat alması önerilir. Çocuklar, saati kendileri kurup kalkacaklardır. Sabah olur, saat çalar ve çocuklar onu sustururlar. Anne, uzun süre bekler ve sonunda dayanamayıp odaya girer.

— Size çok ciddi olarak "Kendiniz kalkmanız gerekiyor," dedim, değil mi? Saat çalalı yarım saat oldu, haydi bakalım, fırlayın yataktan.

Bu durumda anne, iyi başladı, ama sonunu getiremedi. Çünkü, söylediklerine kendisi de inanmamıştı. Anne, tutarsız davrandı. Tüm dediklerine karşın yine sorumluluğu kendi üstlendi.

Eğer çocuklarının kendi kendilerine kalkmalarını istiyorsa onlara bu sorumluluğu vermeli ve kendini geri çekmelidir. Böylece iş, çocuklara kalır. Bir iki kez geç kalktıklarında okula geç kalırlar ve zamanında kalkmayı öğrenirler.

11 yaşındaki M. ve 9 yaşındaki S, hep bir köpekleri olsun istemişlerdi. Sonunda anne ve baba, bir köpek almayı kabul ettiler. Ama bir koşulları vardı : Köpeğin her türlü bakımı, çocuklara ait olacaktır.

M. ve S, defalarca söz verdiler. Köpek, eve geldi. İlk zamanlar, çocuklar, köpekle ilgilendiler, oynadılar; onun yiyeceğini verdiler. Ama ilk heves geçince, iş, anneye yüklenmeye başladı. Anne, çocuklarını uyardı, bir sonuç alamadı. Bir gün, çocuklara, köpeği geri vereceğini söyledi. Çocuklar, bu fikre iki gün boyunca şiddetle karşı çıktılar ve sonunda kazandılar. Çünkü anne, pes etti. Çocukların, köpekle oynamaktan aldıkları zevki yok etmeye hakkı yoktu. Öyle değil mi?

Zavallı anne, tüm sorumlulukları üstleniyor, çocuklar da eğlenmeye bakıyorlardı.

Köpeğin unutulduğu ilk gece, anne, çocuklara :

— Eğer yiyecek vermeyi unutursanız, ne yapmalıyız? gibi sorular sormalıdır. Böylece arkadaşça bir tartışma başlayabilir ve anne, kesinlikle sorumluluk üstlenmeyeceğini belirtebilir.

— Köpeğe yiyecek vermeyi kaç kez unutabilirsiniz? şeklinde bir soruya ise çocuklar, yanıt verirler ve kimi sayılar söylerler.

— Öyleyse, der, anne :

— kez unutmadan sonra köpeği iade etmeyi kabul ediyor musunuz?..

....ve anne, ... kez unutmadan sonra, köpeği iade et-

Çocuk söz verdiği halde bir sorumluluğu üzerine almamışsa onunla önceden konuşulan karar uygulanmalı, ancak bu, ceza olarak ya da kızgınlıkla değil, işin önemsenmemesinin doğal ve mantıksal bir sonucu olarak yapılmalıdır.

melidir; bu işi bir ceza olarak ve kızgınlıkla değil, işin önemsenmemesinin doğal ve mantıksal bir sonucu olarak yapmalıdır.

Tutarlı olmak, disiplinin bir parçasıdır ve bazı sınırların belirlenmesinde yardımcı olur. Sınırlamalar, çocuğa güven duygusu verir ve bu sınırlamaları tutarlı bir şekilde uygulamadığımız takdirde, eğitim yöntemlerimizin etkili olmasını bekleyemeyiz. Bu, çocuğu büyük bir şaşkınlık içinde bırakır. Buna karşılık tutarlılık, çocuğa, disipline uyum sağlamasını ve dikkat etmesini öğretir. Çocuk, nerede duracağını ve nerede olduğunu tam olarak bilir.

ÇEVİREN: Ö.Ö

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI

Üniversite ikinci sınıf öğrencisi bir genç kızım. Üniversitede dersler sırasında bir türlü soru soramıyorum. Çünkü, sorularımın saçma ya da konuyla ilgisiz olduğunu sanıyorum. Ayrıca, soru sorduğumda bir anda ilgi odağı olmak da beni rahatsız ediyor. Bana bu konuda yardımcı olabilir misiniz?

Okuldaki derslerin amacı, öğrencinin belli birtakım bilgi ve becerileri edinmesini sağlamaktır. Çeşitli biçimlerde gerçekleşebilen bu bilgi ve beceri edinme işi, ülkemizde genellikle ders anlatma biçiminde yapılmaktadır. Öğrenci, öğretmenin tahta, resim, tablolar gibi çeşitli araçlardan da yararlanarak anlattığı bir konuyu, anlayıp öğrenmeye çalışır. Ancak, bu ideal amaç, kimi sorunlardan ötürü pek gerçekleşmese de bir öğrenci, yi-

ne de kendi sorumluluğu gereği birkaç teknik uygulayarak dersten azami yararı elde edebilir.

Öğrenme, öğrencinin istenilen bilgi ve becerileri, kendisinin sahip olduğu bilgi, beceri ve deneyimlerine uydurarak kazanmasıyla olur. Zaman zaman, hedef bilgi ve beceriler, öğrencinin hali hazırda sahip olduklarına benzediğinden, bunlar sadece onlara eklenir. Ancak, bazen de öğrenilecek şey öğrenci için tamamen yeni olduğundan, bunların öğrenilmesi daha

çok çaba ve zaman alır. Öğrencinin yeni bilgi ve becerileri kendine mal etmesi sırasında çeşitli soruların ortaya çıkması doğaldır. Bu sorular, kesinlikle saçma ya da gereksiz olmayıp tersine bir öğrenmenin oluşmaya başladığının işaretleridir. Ayrıca, bu sorular tamamen konuyla ilgili olup öğrencinin sahip olduğu bilgi, beceri ve deneyimlerle yenileri arasında bir bağ kurmaya yöneliktir. Bu nedenle sağlıklı bir öğrenme için bu sorular sorulmalıdır. Ancak, akla gelen soruyu hemen sormadan önce, en az soruyla en çok yanıtı alabilmek için soruyu bir kez daha gözden geçirmek ve biçimlendirmek daha yerinde olacaktır.

Kalabalık sınıflarda, soru sorarak bir anda sınıftaki herkesin ilgi odağı haline gelmek, özellikle bayan öğrencileri rahatsız edebilir. Ancak soru, sorulması gerektiğine inanıldıktan sonra sorulduğunda, bu tür bir rahatsızlık önemsenmeyecek bir düzeyde olacaktır. Unutmayalım, soru sormak, öğrencinin işidir; öğretmenlerse bu soruları yanıtlamakla yükümlüdür.

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI

Övgü ve Değerlendirmede Davranışımız ve Ölçümüz ne Olmalı?

Çocuk, övgüyü hak etmediğini hissettiğinde, karşısındaki yetişkini doğru düşünceye yöneltmek için yanlış davranışlarda bulunabilir.

*Çocuklara yönelik övgü, yıkıcıdır.
Çocuklara yönelik övgü, yapıcıdır.*

Yukarıdaki her iki cümle de doğrudur. Gerçekten de anne-babaların çocuğu övme amaçlı bazı yaklaşımları, çocuk için yararlı ve onun gelişimine katkıda bulunurken, övgü amaçlı bazı yaklaşımları da aynı oranda zararlı olabilmektedir. Değerlendirici (yargılayıcı) övgü yıkıcı olduğu halde, takdir eden övgü yapıcıdır.

Psikoterapide hiçbir çocuğa, "Sen çok iyi küçük bir

çocuksun.", "İşini oldukça iyi beceriyorsun.", "Aynı tempoda devam et." türünden yargı bildiren övgülerde bulunulmaz. Çünkü, bunların kişiye hiçbir yardımı olmaz. Bu biçimdeki övgüler endişe doğurduğu gibi, bağımlılığa yol açarak kişiyi devamlı kendini savunucu bir duruma iter; kişinin kendine güvenmesini ve bir yol çizip kendini kontrol edebilmesini teşvik etmez. Bütün bu nitelikler, dışardan gelebilecek yargılamalardan uzak kalmayı gerektirir. Kişinin kendi değerlendirmesi ve iç dürtüsüne olan güvenine gereksinimi

vardır. Başka bir deyişle, kişinin kendisi olabilmesi için yargılayıcı övgülerin baskısından kurtulması gerekir.

Mademki bu takdir şekli yardımcı olmamaktadır, niye hâlâ kullanılır? Gene biri şöyle bir soru yöneltebilir: Eğer bazı ilaçların zararlılığı kanıtlandıysa, niye hâlâ büyük dozlarda alınmaktadır? Bu iki sorunun cevabı da aynıdır: Övgü, ilaç gibi bir anlık bir rahatlama verir. Ancak bu arada bağımlılığa yol açar. Başkaları, kişinin kendi onaylama ölçütünü oluştururlar. Çocuk, artık gereksinimini karşılamak ve kendi değerini oluşturmak için onlara bağımlıdır. Dış çevre, onun günlük değerini belirtmek zorundadır.

ÖVGÜ YÖNTEMLERİ

Övgü, iki bölümden oluşur; çocuğa ne söylediğimiz ve onun bu sözlerden neler anlayıp kendine ne söylediği...

Kelimelerimiz; onun gayret, yardım, iş ve başarılarından neleri beğenip neleri takdir ettiğimizi belirtmelidir. Bu durumda çocuk, kendisi hakkında bazı sonuçlara varır. Cümlelerimiz; olayları, duyguları gerçekçi ve takdir edici bir biçimde açıkladığında, çocuğun kendisi hakkında vardığı yargılar olumludur, yapıcıdır.

12 yaşındaki N., sınıf kütüphanesindeki kitapların düzenlenmesinde öğretmenine yardım eder. Öğretmen, kişisel övgüden kaçınır ("İyi bir iş becerdin, çok çalışkan bir çocuksun, iyi bir kütüphane görevlisi olabilirsin."). Bunun yerine, N'nin neler becerdiğini anlatır: "Artık kitaplar yerli yerinde. Çocukların istedikleri kitapları bulmaları

çok kolay olacak. Zor bir işti ama başardın. Teşekkür ederim." Öğretmenin işin farkında olduğunu gösteren kelimeleri, N'nin kendisi hakkında şu kanıya varmasına yol açar: "Öğretmenim yaptığım işi beğendi. Ben iyi bir işçiyim."

10 yaşındaki P., mevsimin ilk karı karşısındaki duygularını dile getiren bir şiir yazdı. Öğretmen, "Şiirin, benim kendi duygularımı yansıttı. Kış mevsimi üzerindeki düşüncelerimin şiirsel bir biçimde ifade edilmesini görmek beni çok sevindirdi." dedi. Şairin yüzünde ufak bir gülümseme belirdi. Arkadaşına dönerek, "Bayan A. şiirimi gerçekten beğendi. Olağanüstü başarılı olduğumu düşünüyor," diyerek memnuniyetini dile getirdi.

7 yaşındaki A., el yazısını düzeltmek için çabalamaktadır. Harflerini bir çizgi üzerine yerleştirmeyi çok zor bulur. Sonunda, büyük bir uğraş vererek, düzgün harflerle yazdığı ödevi öğretmenine verir. Öğretmeni kâğıdına şunu yazar: "Harfler oldukça temiz. Kâğıdını okumak bir zevkti." Kâğıtlar geri dağıtıl-

dığında, çocuklar öğretmenlerinin yazdığı notları okumaya bir hayli hevesliydi. Öğretmen aniden bir dudak şapırtısı duyar. A., kâğıdını öpmektedir. "Yazım çok iyi, ödevim çok iyi!" diyerek duygularını belirtir.

N (11): Gitar çalışımı nasıl buluyorsunuz?

Öğretmen: Şu çaldığın parçada hayat vardı sanki. Korkunç bir zevk alemine dalmışsın gibiydi.

N: Evet, doğru. Benim en gözde parçalarımdan.

Öğretmen: Sevdiğin parçaları tahmin edebilirim galiba. Müziğinde hissediyorum, herkesinkinden farklı, fevkalade bir şey duyuyorum.

N: Bu müzik için hissettiklerimin bir tür yansıması olamaz mı, ne dersiniz?

Öğretmen: Evet, bu senin duygularının doğal bir yansıması!

Konuşma süresince, N'nin kendi becerisi üzerindeki takdiri değer kazanmıştır. N., gözde parçalarını tekrar tekrar çalmaktan büyük bir zevk alarak, bundan anlatılmaz bir haz duymaktadır. Bu olayda öğretmen, bilinçli olarak kişisel övgüden kaçınmıştır. ("Sen inanılmaz, bir gitaristsin."). Bu biçimdeki bir övgü yerine, kullandığı yöntem, N'nin kendi hissettiklerine inanmasını sağlamıştır. N., bu konudaki yeteneğine güvenebileceğini görür.

DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇLARI

Olumlu değerlendirmelerin, olumsuz sonuçları olabilir. Yargılayıcı övgü endişe uyandırabildiği gibi, insanlar arasında bir mesafe oluşmasına da yol açar. İletişimi kısıtlayabilir, ilişkileri sona erdirebilir.

R., parasını kaybetmişti. 12 - 13 yaşlarındaki H., bunu bulup öğretmenine teslim ettiğinde, öğretmeni, "Sen çok dürüst bir çocuksun. Seninle gurur duyuyorum." der. H., kıpkırmızı kesilir, öğretmenin sözleri onda korkunç bir panik yaratmıştır.

H'nin geçmişinde bir iki hırsızlık olayı vardır ve öğretmeni kendisini dürüstlüğü dolayısıyla övdüğünde içini, müthiş bir sıkıntı kaplar. Şöyle düşünür: Eğer öğretmenim bilseydi ki ..."

H., öğretmeniyle herhangi bir temas korkusuyla içine kapanır ve kendi kendine, "Öğretmenimin beni daha iyi tanımasına izin vermemeliyim. Eğer neler yaptığımdan haberi olsaydı benimle gurur duymayacak, benden utanacaktı." diye endişeye kapılır.

Öğretmen, "Parayı bana getirdiğin için teşekkür ederim. R'yi büyük bir üzüntüden kurtardın." biçiminde takdir edici bir övgü kullan-

sa, H'ye daha yararlı olurdu. H., kendisine yöneltilen kişisel övgüden çok, bu biçimdeki bir övgüye mutlaka daha çok sevinecekti.

Sonuç :
Karşınızdakini
överken, somut özel
hareketleri takdir
edin, karakter
özelliklerini
değerlendirmeyin.

İNSANLAR VE SIFATLAR

Genç öğretmen, sınıfındaki, soyut düşünce biçimini teşvik etmek ister. Öğrencilerinden S'ye bir elma göstererek şu soruyu yöneltir: "Bu hangi aile grubuna aittir? S., kızarıp bozarır, ancak cevabı bilemez. Öğretmen, anında "Elma meyve grubuna

dahildir" cevabını veren R'ye dönerek, "Akıllı kızım benim!" övgüsünde bulunur.

Öğretmen, S'ye verdiği zarardan habersiz, dersine devam eder. Eğer R., cevabı verebilmesinden ötürü akıllı bir kızsaa, bu, cevap veremeyen S. için ne anlama gelir? Aptal bir kız mı?!!

Demokrasi olan her yerde, kişi bir olguyu bile bildiğinden dolayı iyi ya da akıllı; bilemediği için kötü ya da aptal olarak sınıflandırılmaz. Bazen insan birçok konuda bilgili olabildiği halde dürüst olamayabilir. Bilgi, kişiye "iyi" sıfatını kazandırmadığı gibi, bilginin yokluğu da "kötü" insanı yaratmaz.

Öğretmen, S'nin eksik bilgisini tamamlayabilir, R'nin cevabını ise sadece onaylayabilirdi ("Evet. Elma, meyve grubundandır."). Öğrencileri hakkında yaptığı değerlendirmeler gereksizdi.

Sonuç :
Doğrudan çocuğun
karakterine sıfat
yakıştıran
övgülerden kaçın.

ÖVGÜ VE YARATTIĞI TEPKİ

M'nin doğum günüydü. 5 yaşlarındaki, kızılı erkekli on kişilik bir grup oyunlar oynadı; onlar için hazırlanan yiyeceklerden yiyip şarkılar söyleyerek Murat'ın doğum gününü kutladılar. Her şey çok iyiydi. Yuva öğretmeni, çocukların davranışlarından memnun kalarak onların övgüyü hak ettiklerini düşü-

nerek şöyle dedi: "Ne kadar harika bir grubumuz var. Hepiniz gerçek birer melek gibisiniz."

Bir dakika içinde korkunç bir kavga patlak verdi. Şekerlemeler mermi gibi kullanıldı; pastalar, kekler havada uçtu. Aniden bir bomba patlamıştı sanki. Öğretmen oldukça şaşkındı. Onu en çok kızdıran şey, çocukları içtenlikle övmüş olmasıydı. "Artık tatlı bir söz, ufak bir övgü çocuklar için geçerli değil mi?" diye acıyla sordu kendine.

M'nin partisindeki çocuklar, kendilerini birer melek olarak görmüyorlardı. Kendilerine böyle bir sıfat yakıştırıldığında da bu yanlış imajı düzeltmek istediler ve büyük bir başarıyla öğretmenlerinin gerçek olmasını istediği hayalini yıktılar.

Sonuç :
Tavırları
değerlendirici övgü
kullanılmamalıdır.
Bu biçimdeki bir
iltifat,
"İyi davranışınız
karşısında şaşırдық,
çünkü bu, tamamen
beklentimiz
dışındaydı."
şeklindeki bir
düşünce de
bildirebilir. Çocuklar,
hareketlerine
çoğunlukla ima
edilen beklentiler
doğrultusunda yön
verirler.

Benzer bir olayda, başka bir öğretmen, tam tersine, şöyle konuştu: "Bu partinin yuvamızda gerçekleşmesi büyük bir şeref. Bunu böyle zevkli bir olay haline getirdiğiniz için hepimize teşekkür ederim." Bu konuşma karşısında, çocukların gözleri parladı. Bu öğretmen, çocukları kişisel yargılarla ödüllendirmedi. Sadece kendi hissettiklerini, partiden büyük zevk aldığını ve partiyi gerçekleştirenleri takdir ettiğini dile getirdi. Çocuklar, kendi başarılarına kendilerine bir değer verilip, beğeniyle karşılandıkları kararına vardılar.

ÖVGÜ VE YARATTIĞI SORUNLAR

Övgünün bir başka özelliği, kişinin sosyal hayatta sahip olduğu yeri etkilemesidir. Öven kişi, bilirkişi durumuna geçer, yargılama hususunda özel bir yetki talep eder.

Genç bir öğretmen, kendinden daha deneyimli bir

meslektaşına, kendisine söylenen bir söz üzerine fikir danışır, "Bu, çok parlak bir fikir, genç hanım!" şeklinde bir övgüyle karşılaşır. Böyle bir övgü büyük bir açıklıkla kişiyi sahip olduğu yerden haberdar eder. Değerlendirici yönü ağır basan övgü, "düşük statü" deki insanları yerlerine yerleştirmede hizmet verir. Böylece, bir öğrencinin öğretmenini övmesi küstah bir davranış olarak addedilir ("Çok iyi bir iş beceriyorsunuz, öğretmenim. Sizinle gurur duyuyorum. Çalışmanızı bu tempoda sürdürün.").

Ünlü bir ressam, "Gelmiş geçmiş en iyi ressamlardansınız. Çok nadide bir iş yapıyorsunuz." şeklinde bir girişte bulunmayız. Aynı şekilde, ünlü bir müzisyenle konuşmaya başlarken de "Büyük bir müzisyensiniz; hatta en iyilerinden..." diyerek söze girmeyiz. Çünkü hepsinde, değerlendirici övgünün hoş gitmeyen incitici yönünü hissederiz. Kendimizi hâkim koltuğunda görmeye cesaret edemeyiz. Onun yerine, "Resimleriniz için çok teşekkür ederim, hayatımı zenginleştirdiler ya da müzisyene "Son eseriniz için teşekkürler, bizi çok neşelendirdi (duygulandırdı)." şeklindeki girişler yeğlenir.

Çocuklar da benzer incelikleri hissederler. Onların, karşılaştırmacı ya da lütufkâr övgülerden çok, takdir edici övgülere gereksinimleri vardır.

ÖVGÜ VE YARATTIĞI DÜRTÜLER

Yargılayıcı övgü, çoğunlukla, bir tehdit niteliği taşır; kişiye huzur vereceğine, on-

da bir huzursuzluk yaratır ve korkuya neden olur. Çocuklar, yargılayıcı övgünün yarattığı stres altında kıvrılarak kaçamak yollara başvurur ve her zaman için kendilerini savunmaya hazır duruma gelirler. Bu şekildeki bir övgünün kendilerini değiştirmek amacıyla olduğunu hissederler. Güçlerine giden bu tutum karşısında, kendilerinde gerçekleştirilmek istenen değişime ters tepkide bulunurlar.

13 yaşındaki R., üzerinde çalışmakta olduğu parçayı büyük bir ustalıkla çalışmaktadır. Öğretmen, öğrencisinin başarısından çok etkilenmiştir. Öğretmen: "Parçanı dinlerken büyük bir zevk aldım." R: "Parçayı çok güzel çaldığımı söylemediğinize sevindim. Evde her çalışımda annem, 'Güzel çok güzel, harika. Müziğe başbaşa bir duygu katıyorsun.' der. Her seferinde sanki kafama kakılıyormuş gibi bir his duyuyorum." Öğretmen: "Demek her seferinde yapılan değerlendirmeden hoşlanmıyorsun." R: "Hayır. Ne kadar

güzel çaldığımı söylemelerine gereksinimim yok. Aslında piyanoyu sadece kendim için çalışıyorum. Her seferinde bir temsil veriyordum gibi yargılanmak istemiyorum." der.

12 yaşındaki C., spor dersinde hedefi 12'den vurur. Beden Eğitimi öğretmeni, "Harikasın. Çok keskin bir gözün var. Tam bir nişancısın." der. C., oyundan uzaklaşır. Öğretmeni şaşırmıştır; amacı öğrencisini cesaretlendirmektir ama belli ki övgüsü onun cesaretini kırmıştı. Öğretmen nedenini merak eder.

Böyle bir iltifat, C'yi şöyle düşündürür: Öğretmenim bundan sonraki her atışta 12'den vurmamı bekleyecek. Ben nişancı değilim; hedefi 12'den vurmayı bırak, hedefi bile bulamayabilirim. En iyisi daha başındayken bu oyunu bırakmak."

Ne tür bir övgü, C'nin çalışmalarını devam ettirmesine yol açardı? Onun ne tür bir dürtüye gereksinimi vardı? Yargılayıcılıktan uzak,

tasvir edici özelliği olan bir övgüye... Öğretmen, "Bakıyorum bu atışın tam 12'den vurdu." şeklinde bir yorumda bulunsaydı, C'nin tepkisi şöyle olabilirdi: "Öğretmen her atışın hedefi bulmasını beklemiyor. Bir kere daha denememde hiçbir sakınca yok." C'nin bir sonraki atışı hedeften şaşsaydı dahi, öğretmen atışın sağa, sola, yukarıya ya da aşağıya doğru kayışına ilişkin bazı açıklamalarda bulunurdu. C'nin atışı hakkındaki bu biçimdeki objektif bir yorum, onun kendini geliştirmesinde olumlu bir etken olabilirdi. En önemlisi, C., öğretmenin tutumunun, atışlarının ne denli iyi ya da ne denli kötü olduğuyla bağlantılı olmadığını öğrenecekti. Buna karşılık, eğer bir öğretmenin yorumu değerlendirici öğeler taşıyorsa ("Çok iyisin. Çok büyüksün. Bu işin ustası-sın."), çocuk, hedefi kaçırdığında kendi kendine şöyle düşünebilir: "Ben kötüyüm, berbat bir çocuğum ve tam bir beceriksizim."

Sonuç :
Çocuğun karakterini yargılamayan ya da kişiliğini eleştirerek değerlendirmeyen bir övgü biçimi, çocuğa korkmadan yanılma imkânı verebildiği gibi, onun, bu yenilgiyi endişeye kapılmadan atlatmasını da sağlar.

6 yaşındaki Ş., öğretmenine yaptığı resmi göstererek şöyle söyler: "Çok şapşal durmuyor mu?" Öğretmen resme bakıp sempatiyle, "İstediğin şekilde olmadı galiba. Hayal kırıklığına uğramışsın." der. Ş., hiçbir şey söylemeden sırasına gider ve başka bir resim çizer. Çizimini bitirdiğinde öğretmenine, "Bunu nasıl buldunuz?" diye sorar. Öğretmeni, "Bakıyorum birçok renk kullanmışsın. Kırmızı ve siyah, yeşil ve sarı." der. Çocuk, "Ve turuncu." diyerek öğretmenini düzeltir. Öğretmen, onu haklı bulur. "Cıvıl cıvıl bir resim, çok beğendim." diyerek çocuğu sevindirir. Ş., Renkleri seviyorum, beni neşelendiriyorlar.", diyerek sırasına dönüp bir resim daha çizmeye başlar.

Öğretmen, yargılayıcı cümlelerden kaçındığından, teşvik edici ve yardımcı bir pozisyonudadır. Çocuk ilk resmini gösterdiğinde, "Evet çok şapşal bir resim.", demiştir. Böylesi bir yorum yerine, çocuğun duygularını, hayal kırıklığını dile getirmiştir. Ş., ikinci resmini de gösterdiğinde, "Ah! Harika. Sen müthiş bir ressamısın."

yorumunda bulunmamıştır. Gene aynı şekilde kendi duygularıyla, öğrencisinin kullandığı renklerden söz açmıştır. Çocuk ise memnundur. Öğretmeninden aldığı cesaretle dürtülenmiş, yeni bir resme başlamıştır.

Sonuç :
Yapıcı övgü,
çocuğun
duygularının
bilincinde olduğu
gibi, çocuğun yaptığı
işi de dile getirir.

9 yaşındaki D., öğretmenine, maviye boyanmış bir resim gösterir. Resim şekilsizdir, hiçbir şeye benzemektedir. Öğretmen yapıcı olacak şekilde nasıl konuşması gerektiğini bilerek şöyle der:

"Ne kadar da mavi." D. onu onayladığında, öğretmenini resmi daha da inceleyerek, "Burası açık mavi ve burası da koyu mavi ..", der. D., sevinçle, "Evet doğru. Burası gök, burası da deniz."

diye açıklamada bulunur. Öğretmen, yumuşak, takdir edici bir tonda anladığını bildirerek D'yi bir resim daha çizmeye teşvik eder.

Öğretmen, D'ye resmin neyi göstermesi gerektiğini sormaz. Ayrıca, "Ne kadar güzel bir resim." şeklinde inandırıcı olmayan bir övgüde de bulunmaz. Bütün bunlar yerine, resmi ve resim üzerindeki duygularını anlatır. Sonuç olarak D., kendi yaratıcılığına gerçekten değer verildiğini hisseder.

5 yaşındaki H., yuva öğretmenine, bahçenin temizlenmesinde yardımcı olur. Öğretmen, zaman zaman, teşvik edici bir üslupla öğrencisini över: "Bakıyorum koskocaman bir yaprak yığını hazırlamışsın. İki küme mi oluşturdu? ... Sakın bir yığın daha oluşturdu dememe!... Bir saatte beş koca küme. İşte, ben buna çalışmak derim ... Çalışmanı çok takdir ediyorum.", der.

Öğretmen, sözleriyle H'ye can katmış, ona korkunç bir teşvik kaynağı olmuştur. Çocuk büyük bir enerjiyle çalışır, işini zevkle yapar. Annesi, onu okuldan almaya geldiğinde, çocuk öğretmenine dönerek şöyle der: "Yaprak kümelerimden anne de söz edin."

Öğretmen, onu, kişiliğini överek ya da karakteri üzerinde değerlendirmeler yaparak övmez. "O kadar iyi bir çocuksun ki, sen benim küçük yardımcısın. Sensiz ne yapardım?" cümlelerini kullanmak taraftarı değildir. Sadece çocuğun gayretlerini takdir eder. Çocuk da kendi kendine, iyi bir iş yaptığı ve büyük yardımı dokunduğu kanısına varır.

Sonuç :

Yapıcı övgü çocuğun gayretleri ve başarılarıyla bizim onlar hakkındaki duygularımızı anlatır; kişiliği değerlendirmedeği gibi, karakteri konusunda da bir yargıya varmaz. Bir kişiyi överken uyulması gereken kural şudur : Değerlendirmeye meydan vermeden anlatın, yargılamadan bildirin; çocuğun kendi hakkındaki değerlendirmeyi kendi kendine yapmasına izin verin.

YAPICI ÖVGÜ

Öğretmenler, yargılayıcı ve basma kalıp sözlerden (iyi, büyük, harika, mutlu) vazgeçtiklerinde, çok daha canlı ve etkili bir takdir, anlayış dili geliştirirler. Aşağıdaki örnekler, övgü üzerindeki özel bir seminerde, öğretmenler tarafından verilmiştir.

ÖZGÜN BİR PLAN

15 yaşındaki Z., bir oyun yazar. Öğretmeni, oldukça detaylı yazılmış ve övgüyle dolu bir not gönderir: "Kul-

landığın diyalog tamamıyla olaya özgü Olayın geçtiği yer ise dikkatle düşünülmüş. Yaklaşımını çok beğendim. Bu yaklaşım biçimi, karakterlerine kendi değerlerini kuvvetlendirme imkânı verdiği gibi, bu değerlerle kendilerini tartmalarına da olanak sağlar."

Genç, tahmin edilemeyecek kadar mutludur. Öğretmeninin övgüleri yalnızca onun yeteneklerini fark etmekle kalmayıp onun bağımsızlık hakkındaki uğraşlarını da desteklemektedir.

EGZOTİK YER

16 yaşındaki M., bir hikâye yazar. Öğretmen oldukça etkili ve cömert bir övgüde bulunur: "Hikâyeni çok beğendim. Olayın geçtiği yer çok değişik ve olaylar korkunç bir hayal ürünü. Planın, uzman bir senaryodaki gibi her sahneyi, büyük bir titizlikle, detaylara tamı tamına uyarak işlemiş." M., bir

başka hikâyeye başlayabilecek kadar cesaretli olduğunu hisseder.

ŞMH'YE ADAY

15 yaşındaki F., oldukça uzun ve güzel bir şiir yazar. Öğretmeni şu sözleri sarfeder: "Sen uluslararası ŞMH'ye adaysın.". Genç, bunun ne anlama geldiğini sorduğunda, öğretmenden, "Şiir, makale ve hikâye yazarları birliği." cevabını alır. Artık havalarda uçmaktadır. Bu göz alıcı hedef uğruna, didi-nip uğraşmaya kendini hazır hisseder.

"THE NEW YORK TIMES" A UYGUN

14 yaşındaki Y., okuldaki ırklararası gerilimi konu alan oldukça kapsamlı bir rapor yazar. Öğretmeni, "Y., raporun The New York Times gazetesinde yayınlanabilecek düzeyde." yorumunda bulunur. Sadece bu cümle, bir sayfa dolusu kişisel övgüden fazla teşvik edici unsur taşımaktadır.

MİZACI YAKALAYABİLMEK

16 yaşındaki L., Amerika'daki yoksulluğu konu alan bir makale yazar. Öğretmen öğrencisini şöyle övmektedir: "Bu acı sahnenin bir taslağını çıkarıp ülkedeki fakirlerin huy ve mizaçlarını yakaladın. Tahlilini oldukça derin ve kapsamlı, tavsiyelerini ise zorlayıcı buldum."

GOLIARDLAR'IN ŞARKILARI

15 yaşındaki M.,bağlı bulunduğu grup adına, oldukça kaba bir dizi şarkı yazar. Müzik öğretmeni övgüsünü, öğrencisinin kültürel gelişimini zenginleştirmesi tahmin edilen terimler kullanarak yapar: Şarkıların bana Goliardlar'ın müziğini hatırlattı."

M., "Goliardlar mı? Onlar da kim?" diye sorar. Öğretmeni ansiklopediye bakmasını önerir. M., büyük bir istekle, Goliardlar'ın 13. yüzyılın hippileri -başboş öğrenciler, sahipsiz şair ve rahipler- olduğunu arayıp bulur.

ÇİÇEK AÇAN AKTÖR

13 yaşındaki C., okulun konferans salonunda gösterilmekte olan bir komedide başrolü oynamaktadır. Öğretmeni aşağıdaki övgü dolu notu yazarak, düşüncelerini bildirmek ister: "Seni sahnede görmek büyük bir zevkti. Karakterleri canlandırışını o kadar komik buldum ki, gülmekten bütün vücudum ağrıdı. Her kahkaham birbirinden kuvvetliydi."

MİLLET MECLİSİ

17 yaşındaki O., okul orkestrasını yönetmektedir. Müzik öğretmeni, öğrencisine şu övgüde bulunur: "Or-

kestrayı, kararlı bir önderlik ve müzik hâkimiyeti göstererek yönettin. Bir gün seni Meclis'i yönetirken görmeyi ümit ediyorum."

EDEBİ DİL

Ortaöğretimde görev alan öğretmenlerin aşağıda örnekleri verilen teşvik edici yorumları, edebi dille de ifade edilmiştir. Kullanılan kelimeler çoğunlukla yeni ve zor kelimelerdir. Ama öğretmenler, her öğrencinin kendisine yakıştıran övgüyü anlayacağından emindir.

"Sende, yazarlara özgü bir plan, karakter yaratıcılığı var. Sağduyun çok kuvvetli. Okumak bir zevkti."

"Hippi kültürü konulu makalen, aralarındaki anlaşmanın yürürlüğüne dikkat çekmekte, inandırıcı noktalar ortaya koymaktadır."

"Çıldırmanın eşğine gelmiş bir insanı tasvirin, gerçekliği bakımından olduğu kadar, klinik açıdan da onaylanmıştır."

"Hikâyen, erkeklerin, büyük bir rekabet karmaşası içinde, huzurlu bir yaşam arayışlarını kesin delillerle dile getirmektedir."

"Yazın oldukça canlı, karakterlerin ise sanki gerçek hayattan alınmış gibi... Göze hitap edebilen hikâyeni okumaktan büyük zevk aldım."

"Verdiğin bütün örnekler, yazının en ince detaylarını dahi kapsamakta. Yazıların acı, ümit, kuvvet temalarını incelemektedir."

"İnsan ve çevre tanımlamaların renkli bir fotoğraf makinesinin çektiği resimleri andırıyor: Canlı, detaylı, kesin."

"Kompozisyonlarından yansıyan bir ışık, bir kuvvet, doğruluk, bir sanatkârlık seziyorum."

"Hikâyen yaşam koşullarını ortaya koyuyor. Sen karanlığın, sisin dağılıp, olanakların görünür olmasını sağladın."

"Şarkılarında kuvvetli bir sürükleyicilik, duygu yoğunluğu göze çarpıyor."

"Şiirlerin ulaşılması güç kudret imajları yaratıyor. Tam bir duyarlılık, sağduyu gerektiren iş. Eserini okuyabilmek başlı başına bir ödül."

Edebi dilde kullanılan tasvir edici özelliği ağır basan övgü, çocukları düşünmeye ve bazı sonuçlara varmaya iter. Ufak tefek dalgalanmalar yankılar yarattığı gibi, bu bazı sonuçlara varabilme zorunluluğu, her çocuğu kendi doğrularıyla yüz yüze getirir. Bu tür övgü, çocuğun zihnine iyice yerleşerek, becerilerinin bilincine varmasını, dolayısıyla kendi imajının değer kazanmasını sağlar.

ÇEV: Suzan MİTRANI

Otorite Kaybı ve Otoriteden Vazgeçme

Ulrich BEER

Mantıklı davranışlar, aşırılıklar arasında hoşgörülü ve uyumlu bir denge sağlayabilir. Ama mantıklı davranmak, çocuk yetiştirmede en zor tutumlardan biridir.

Anne-babaların çocukları üzerindeki otoriteleri, otorite kaybı ya da otoriteden vazgeçmeyle ortadan kalkabilir. Bunlardan otorite kaybı, anne-babanın isteği dışında ve genellikle zamanı gelmeden kayba uğrayan otoritedir. Otoriteden vazgeçme ise anne-babanın, zamanında ve kendi istekleriyle çocukları üzerinde otorite kurmaktan vazgeçmeleridir.

OTORİTE NASIL KAYBEDİLİR?

Öyle koşullar vardır ki, bunlardan dolayı çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli olan anne-baba otoritesi ya hiç oluşmaz ya da oluşsa bile onu korumak çok güçleşir.

Örneğin, bir grup kız arkadaş kendi aralarında konuşuyorlardı. İçlerinden biri

"Arkadaşlar, annem hasta, biliyor musunuz? Biraz sonra doktor gelecek. Her zaman; 'Üstüne bir şeyler al. Başına bir şey ört. Çıplak dolaşma, yoksa hastalanırsın,' diye beni uyarır, emirler yağdırır. Kendisi ise yapmaması gerektiğini bildiği halde, eksi 13 derecede havuza girer. Sonuçta ateşi yükseldi ve şu anda yatakta. Bana bu şekilde örnek olacakmış."

**Çocuklar,
anne-babalarının
davranışlarını çok
iyi bir biçimde gözler
ve bundan
etkilenirler.**

Çocuklar kör değildir. Günlük yaşamda anne-babalarının davranışlarını çok iyi bir biçimde gözler ve bundan etkilenirler. Ancak, ne yazık ki bazı çocuklar, anne-babalarının söyledikleriyle yaptıkları arasında çelişki olduğuna sık sık tanık olurlar. Bazı çocuklar, kendilerinden temiz olmalarını isteyen anne-babalarının, temizlik kurallarına uymadıklarını görürler. Yine bazı anne-babalar çarşıda dolaşırken, bir oyuncakçı dükkânının vitrinlerine bakan çocuklarını adeta sürükleyip götürürlerken, az ileride vitrinlerin önünde dakikalarca moda olan giyim eşyalarına bakarlar.

Bazı çocuklar, arabayı yıkadıktan sonra elleri kirli olduğu halde yemeğe oturan babanın, çocuğunu ellerini

yıkaması için masadan kaldırdığını görürler.

Otoritenin kaybolmasına neden olan en büyük etken, yetişkinlerin mantık dışı davranışlarıdır.

Bazı çocuklar, durma ya-
sağı bulunan yere arabasını
park eden anne ya da ba-
banın, çocuğunun bisikletini
çimenlerin üzerine koymasına izin vermediğine tanık olurlar.

Bazı çocuklar da anne-
babalarının "teşekkür ederim",
"lütfen", "efendim" gibi nezaket
sözcüklerini kullanmadıkları halde,
kendilerinden bunları kullanmalarını
istediklerini görürler.

Otoritenin kaybolmasına yol
açan en önemli etken, anne-
babaların mantık dışı davranışlarıdır.
Mantıklı davranmak; yetiştirmenin ve bu
yetiştirmeye ilişkin iç düzenin,
yetiştiriciyle yetiştirilenin ilgi ve
istekleri doğrultusunda sağlanması ve
korunmasıdır. Mantıklılık, hedef bilincinin
devamıdır ve tasavvurların adım adım
izlenerek, ulaşılabilecek doğru ve düzenli
yolun teşkilidir. An-

ne-babanın, günlük yaşamda,
davranışlarına dikkat etmeleri gerekir.
Çünkü kendi davranışlarıyla çocuklarından
yapmalarını istedikleri davranışlar
arasında bir uyum yoksa, çocuklar
çelişkiye düşeceklerdir. Bunun için de
anne-babaların, tüm davranışlarıyla örnek
teşkil ettiklerinin bilincinde olmaları gerekir.
Bu bilinç, anne-babaların mantıklılık ilkesine
sahip olmalarıyla gerçekleşebilir. Mantıklı
davranışlar, aşırılıklar arasında hoşgörülülük ve
uyumlu bir denge sağlayabilir. Ama mantıklı
davranmak, çocuk yetiştirmede en zor
tutulardan biridir.

ÇEV: Mehmet ERDEM

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI

6 yaşındaki oğlum, durmadan
burnunu karıştırıyor. Burnu
yara bere içinde kaldı. Ben ise
kızayım mı, eleştireyim mi
bilemiyorum. Acaba bu konuda ne
yapabilirim?

Her çocuk ara sıra burnunu
karıştırır. Eğer bir parça
kurumuş sümük burnunun
içini kaşındırıyorsa ya da nefes
almasını engelliyorsa, çocuğunuzun
elinin istemeden burnuna gitmesini
engellemek için yapabileceğiniz pek
bir şey yoktur.

Ancak, dikkatli davranışınız
takdirde, çocuğunuzun burnunu
"herkesin içinde" karıştırmasını önleyebilirsiniz.
Zaten bu bir ayıp olmaktan çok,
bir görgü olayıdır. Bu nedenle çocuğunuza
"Senin burnunu karıştırmadan hoşlanmıyorum,"
demek, ona "Bir daha burnunu karıştırmayacak-

sın," demekten çok daha etkili ve yerinde bir yaklaşım olacaktır.

Bazı çocuklar (belki de özellikle burunlarını karıştırdıkları için azarlananlar), burunlarını, kendilerini rahatlatmaktan çok, sinirli bir alışkanlıktan karıştırmaları. Sürekli burnu karıştırma, burunda yaralara yol açar; yaralar da burnu karıştırmayı daha da kolaylaştırır. Burnu yara bere içinde kalmış çocuğunuza her bakışınızda, bunların nasıl geçeceğini düşünebilirsiniz; ancak üzülmeyin, geçecektir.

Çocuğunuzun burnunda oluşmuş yaraların iyileşmesini, onun tırnaklarını kısa tutarak

sağlayabilirsiniz. Ancak, tırnak kesme işini sakın bir cezalandırma biçiminde yapmayın. Çünkü böylesi bir davranış ya da mesajla çocuğa, burnu karıştırması konusunda ve duygusal yönden daha fazla bir yük bindirmiş olursunuz. Ona, davranışlarınız ve mimiklerinizle tırnaklarını, sadece kesilmesi gerektiği için kestiğiniz mesajını verin. Burunla tırnak arasında bir bağ kurmamaya özellikle dikkat edin. Tırnaklarını kesmek, belki de onun yapmaya üşendiği bir iştir.

Daha büyük bir çocuk, burnundaki yaraların farkında olup sizden bu alışkanlığı konusunda yardım isteyebilir. Bu durumda, tırnaklarını kısa kesmenin yanı sıra, yaraların üzerine vazelin sürerek onları daha yumuşak ve az kaşındıracak bir hale getirebilirsiniz. Ayrıca, çocuk başucuna koyduğu vazelin, geceleri kaşıntının en şiddetli olduğu anlarda yaraların üstüne kendi de sürebilir.

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI

Prof. Dr. Necla ÖNER ile söyleşi,*

Türkiye'de Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığın Durumu

Konuşan : Hamdi ERKUNT

* Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı olan **Prof. Dr. Necla Öner**, liseyi bitirdikten sonra, tüm üniversite öğrenimini Amerika'da görmüştür. Lisansını, psikoloji; yüksek lisansını, rehberlik ve psikolojik danışmanlık; doktorasını da eğitim psikolojisi dalında yapmıştır.

— Sayın Öner, bize Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanını nasıl seçtiğinizi anlatır mısınız?

— Ben lise öğrencisiyken, bazı sorunlarım vardı. Bu sorunlarımı öğretmenlerim dışında konuşabileceğim birilerine ihtiyaç duyuyordum. O sıralar kafamda, öğrencilerin, kendilerine yardımcı olacak profesyonel yetişkinlerle ilişki kurmaları konusunda bir fikir oluşmuştu. Lisede psikoloji öğretmenim, bana psikolojiyi sevdi. Ben de üniversite lisans eğitimini psikoloji üzerine yaptım. Eğitimle psikolojiyi birleştiren bir alan ararken *rehberlik ve danışmanlık* diye bir alan olduğunu öğrendim ve bu alana girdim. Amacım, kendi yaşadığım bazı sorunları, yardımcı birisiyle çözebilmektir. Ancak, alana girdiğimde rehberliğin sadece problem çözmeye değil, insanı geliştirmeyle uğraşan bir dal olduğunu öğrendim. Yani, ben tamamen akli selimle ve ihtiyaçlarım doğrultusunda, bu alanın varlığını kendim keşfettim. Daha sonra da 1960' ta Türkiye'ye döndüğümde, önce İzmir'de bir okulda, *rehberlik ve psikolojik danışmanlık programını* başlattım. Sonra da psikolojiyle ilgilendim ve uzun yıllar bu alanda çalıştım.

— Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık nedir?

— Bunun çeşitli tanımları var. Birisi, gelişmekte olan öğrenciye tüm sorunlarını kendi başına çözebileceği birtakım becerileri, bilgileri edinebilmesini sağlamak. Rehberlik ilkin, problem çözmeye yönelik bir modele göre gelişmiş; sonra, öğrencinin kendisini geliştirmesini sağlayacak her türlü be-

Rehberlik, bizde hâlâ, problemlere çözüm getiren bir dal olarak görülmektedir.

ceriyi kazanmasında yardımcı olacak bir meslek dalına dönüşmüş: Öğrencinin duygusal, sosyal ve akademik gelişimi içerisinde ona gerekli becerileri veren bir dal. Ancak bizde hâlâ, problemlere çözüm getiren bir dal olarak görülüyor. Bence, bunu şu anda değiştirmek gereksiz, çünkü okul başarısızlığı bir öğrenci için gerçekten önemli bir sorun. As-

lında rehberlik servisleri, öğretmenlerle işbirliği yapıp öğrencilere, aynı zamanda onların kişilik gelişimine olumlu katkıda bulunacak bazı beceriler kazandırabilir. Ancak, rehberlerle öğretmenler pek bir arada çalışmadıklarından, sanırım okul başarısı ve onun yol açtığı sorunlar, bizde ön planda olmaya devam edecektir.

— Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığın dünyadaki ve Türkiye'deki gelişiminden söz eder mısınız?

— Rehberlik olayı ilk önce Amerika'da ortaya çıktı. Bunun nedeni Sovyetler Birliği'nin 1957'de Sputnik füzesini uzaya fırlatmasıydı. O zamanki Amerikan yönetimi, gelecek kuşakları bir uzay

çağına hazırlamak üzere, üstün zekâlı öğrencileri küçük yaşta keşfedip geliştirmek için özel bir yasa çıkardı. Böylece, üstün zekâlı ve yaratıcı çocuklara özel eğitim vermeye başlandı. Ayrıca, 1950'lerde ortaya çıkan hümanist eğitime göre: 'Çocuk da bir insan olduğu için okulda en büyük saygı ve özeni hak eden bir konumda'dır. Buna göre eğitim, kişinin kendi özelliklerine uy-

Rehberlik servisleri, öğretmenlerle işbirliği yapabilir ve öğrencilere, aynı zamanda onların kişilik gelişimine katkıda bulunacak kimi beceriler kazandırabilir.

gun ve istediği yönde gelişmesini sağlamayı amaçlamalıdır. Buna ek olarak "ilerici eğitim akımı" da rehberlik sahasının temelinde yer alan bir etkiyi yaratmıştır. Bir de, insanların sevdikleri işte daha verimli olacakları varsayımı ile bir süre önce başlamış olan mesleki rehberlik yaygınlaşmıştı. Bu tür gelişmeler devam ederken psikolojik danışmanlık da rehberliğe eklendi.

Avrupa'da, rehberlik anlayışı tamamen farklı. Orada, servislerin işi, çocuğun okulla ilgili sorunlarının çözümüne yardımcı olmaktır. Asya ve Afrika'da ise daha çok okuldaki öğrencilerin öğrenme güçlüklerini belirlemekle uğraşan ve okul psikolojisi denilen dal hâkim. Amaç, sorunu bulmak ve tedavi et-

mektir. Bu rehberlikten oldukça farklıdır.

Türkiye'de sürekli bir program olarak okul rehberliği, ilkin 1960'ta İzmir'de bir lisede başlatıldı. O sıralar İstanbul ve Ankara'da da deneme okul rehberlik uygulamaları yapılıyordu. 1974'teki Eğitim Şurası'nın önerisi doğrultusunda, tüm ortaöğretim kurumlarında rehberlik servisleri öngörüldü. Ancak, eleman azlığı ve niteliksizliği dolayısıyla ne yazık ki, açılan kadroların çoğu doldurulamadı. Yıl 1990; biz hâlâ istenen düzeye ulaşabilmiş değiliz.

— Türkiye'de Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık uygulamaları ne durumda?

— Genel bir şey söylemek gerekirse, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaklaşık 25 ilde, rehberlik ve araştırma merkezi var. Daha çok büyük şehirlerde yoğunlaşmış olan bu merkezlerin görevi, okullarda sürdürülen rehberlik hizmetlerini denetlemektir. Ancak bu merkezler, daha çok, sınıfta başarısız olan öğrencilerin, öğretmenleri tarafından gönderildiği ve sorunlarına tanı konulduğu yerler durumundadır. Zekâ testleri verilip zekâ düzeyleri normalin altında çıkan çocukların özel sınıflara yerleştirilmesi söz konusu olmaktadır. Merkezler daha çok özürlü çocuklara hitap ediyor. Okullardaki uygulamalara gelince, hangi okulda rehberliğe inanan bir yönetici varsa, orada bir rehberlik servisi bulunuyor. Bunların sayısı pek fazla değil. Daha çok İstanbul'da olmak üzere, iyi yetişmiş elemanların çalıştığı rehberlik servisi olan okul sayısı 15 kadardır. Uzman sayısı da ne yazık ki, 50'yi geçememektedir.

— Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık dendiğinde, ana-babalar bunun nasıl bir hizmet olduğunu düşünmelidir?

— Rehberlik hizmetlerinde uzman rehber, öğretmen, ana-baba ve öğrenci ayrılmaz bir bütündür. Bu bütünün temel ögesi öğrencidir; öğretmenler ve ana-babalar sonra gelir. İyi bir rehberlik uygulamasında da, ana-baba programın önemli bir parçasıdır ve bu hizmetin onlara da katkısı söz konusudur. Okulöncesinde, nasıl ana-baba, çocuğun sosyal, psikolo-

Çocuğun duygusal, sosyal ve akademik gelişimi için anne-baba, öğretmen ve rehber; bir bütün olarak çalıştığında amaca ulaşılabilir.

jik vb. ihtiyaçlarıyla ilgilenirse rehberlik servisi uzmanları da çocuğun bir bütün olarak gelişimi için öğrenim ve eğitim koşullarını iyileştirmede büyük bir uğraş verir. Çeşitli kısıtlamalardan ötürü, öğretmen ya da ailenin, çocuğu bir bütün olarak görmeleri zor olabilir. Böyle bir değerlendirmeyi, rehberlik uzmanları yapar. Örneğin çocuğun okul hayatında ne, neden aksıyor? Gelişimini sağlamak için nasıl bir program uygulanmalı vb. Çocuğun duygusal, sosyal ve akademik gelişimi için ana-baba, öğretmen ve rehber bir bütün olarak çalıştığında amaca ulaşılabilir.

— Rehberlik merkezlerinin eğitim içindeki yeri nedir?

— Rehberlik, ilk önceleri öğrencilerin sorunlarını çözmek, sıkıntıda olanları rahat-

latmak için başlamış, daha sonra değişerek sağlıklı öğrenciyi de kapsamına almıştır. Amaç, okul sıralarında öğrenirken, onun en iyi biçimde gelişmesini sağlayacak olanakları yaratmaktır.

Rehberliğin ideali, öğrencinin sosyal, duygusal ve akademik gelişimini sağlayıp ona, "Ben mutlu ve üretken bir yetişkin olabilirim," düşüncesini verebilmektir. Yani rehberlik, eğitim için ek bir servis değil, tersine eğitimin temel öğelerinden biridir. Türkiye'de rehberlik hizmetleri, genelde problem çözmeye yöneliktir. Oysa, yeni yaklaşımlar, örneğin ekolojik akım, insanın içinde bulunduğu çevresinde, normal imkânlarla ve en iyi şekilde gelişmesini amaçlar. Bu yaklaşım ekonomiktir. Çünkü sorunları, ortaya çıktıktan sonra düzeltmek yerine, istenilene, sorun henüz ortaya çıkmadan sağlıklı gelişim olanakları sağlanarak daha kolay ve çabuk ulaşılır. Ne yazık ki bugün, problem çözüme yönelik çalışmalar yapan bu servislere başvuranlar, genelde sorunu olan çocuklardır. Oysa amaç, daha sorun ortaya çıkmadan, önlemek olmalıdır. Bunun için rehberlik uzmanlarının sayısının artması, işin başında etkin kişilerin olması gerekir.

— Sizce, rehberlik alanında hizmet veren bir elemanın sahip olması gereken özellikler nelerdir?

— Bana göre rehberlik alanına girecek kişinin, her şeyden önce insanı sevmesi gerekir. Öğrenciyi, çocuğu sevmeli; yetişmekte olan insanı sevmeli. Rehberliği seçerken ön koşul, bu işe gönül vermiş olmaktır. Bu nitelikleri taşıyan bir psikoloji ya da pedagoji mezunu, rehber

-danışman olabilir. Şimdi rehberlik dalında lisans eğitimi de var.

— Yaş nedeniyle ilk ve orta dereceli okullarda verilen rehberlik hizmetleri arasında bir fark var mı?

— Elbette, çocukların ihtiyaçları, düzeylerine göre farklılıklar gösterir. İlk, orta, lise ve üniversitelerde öğrenciler arasında, gelişimsel özelliklerinden, ilgilerinden, duygu ve düşüncelerinden dolayı farklılıklar var. Bir rehber-danışman, hepsine ilgi, sevgi ve saygı gösterir ama konular değişiktir; dolayısıyla uygulamalar da değişir. Bizde birkaç özel okul dışında, rehberlik hizmeti, ilkokullarda pek yok; genelde ortaokulda başlıyor. Yükseköğrenim Kurumu'yla bir de üniversitelere, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Merkezleri getirilmiştir.

— Rehberlik ve Psikolojik Danışma, sadece okul çağındaki öğrenciler için mi bir hizmettir? Yetişkinlere yönelik benzer hizmetler var mı?

— 1900'lerde, Avrupa'da, çocuk eğitim merkezini kuran ünlü psikolog Adler, çocuk yetiştirme konusunda ana-babalara yardımcı oluyordu. Benzer servisler, şimdi İstanbul'da da var. Görülüyor ki buralarda evlilik ilişkileri vb. konular bile ele alınıyor. Ancak yetişkinler için olan bu servislere genellikle "danışmanlık" hizmetleri deniliyor. Milli Eğitim Bakanlığı'nın rehberlik merkezlerine ana-babaların da başvurdukları görülüyor.

— Rehberlik servisleri, meslek konusunda öğrencilere ne gibi yardımlarda bulunabilir?

— Ankara ve İstanbul'da birkaç okul bunu sağlamaya çalışıyor. Öğrencilere, başarı

düzeyleri hakkında bilgi veriyorlar. Bazı psikometrik tekniklerden yararlanarak ilgilerini belirliyorlar. Öğrenciye "Senin şu ilgilerin var, okul dışında yaptıkların şunlar; bunları senin başarı düzeyinle birleştirip üniversitede hangi dalı seçmenin iyi olacağına bir bakalım," diyerek ilgi, yetenek ve başarısına uygun mesleklerin saptan-

Uzmanların yapabileceği, öğrenciyi ve ailesini konuya duyarlı hale getirerek bilinçlendirmek; öğrenciyi, ilgi, yetenek ve başarısına uygun mesleği seçebilecek güveni vermektir.

masında yardımcı oluyorlar. İdeal olan, çocuğun eğilimlerini, yeteneklerini ve sevdiklerini ortaya çıkarıp daha gerçekçi bir seçim yapmaya özendirme. Çoğunlukla rehberlik servisleri, üniversite girişi tercih sıralamasında yardımcı olmaya çalışıyor. Bunu, dershaneler de yapıyor. Ayrıca, ana-babanın çocuğuyla ilgili idealleri var. Meslek seçiminde, ya kendileri belirli bir mesleğe sahip olmadıklarından ya da çocuk için onun daha iyi olacağını düşündüklerinden müdahale ediyorlar. Rehberlik uzmanlarının yapabileceği, öğrenciyi ve ailesini konuya duyarlı hale getirerek bilinçlendirmek; öğrencinin ilgi, yetenek ve başarısına uygun mesleği seçebilecek güveni teşvik etmektir.

2000'li yıllara yaklaştığımız bir dönemde, yarının ve uzay çağının yetişkinleri olacak çocuklara verilecek fen eğitimi her zamandan çok önem kazanmıştır. Bu alanda çocuğa verilecek bilgiler, onu günümüzün olduğu kadar geleceğin de teknolojisine hazırlayacaktır, hazırlamalıdır. Teknoloji çağının bireyi olabilmek için, bu çağın içinde yer alabilmek için, çocuklarımıza iyi bir fen eğitimi vermek zorundayız. Bu nedenle fen eğitiminin ilkokuldan hatta okul öncesinden başlayarak, nasıl verilmesi gerektiği, içeriği ve yöntemi konusunda araştırmalara girmenin zamanı çoktan gelmiştir.

Doç. Dr. Adil Çağlar'ın yazısı gerek eğitimciler, gerekse veliler için çok ilgi çekici konulara değinmektedir.

İlkokulun İlk Üç Sınıfında Fen Eğitimi

Yrd. Doç. Dr. Adil ÇAĞLAR
(Marmara Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi)

Fen eğitimi, ilkokul eğitiminin temel öğelerinden biridir ve bütün sınıflarda çocuğun seviyesine, ilgi ve beklentilerine uygun olarak, her sınıfta birbirini bütünleyen ve besleyen şeritler halinde verilmesi gereken bir eğitimidir.

Uygulanmakta olan 1968 İlkokul Programı, bu açıdan incelendiğinde, derslerin iki temel kategoriye ayrıldığı görülür. 1) Mihver dersler: İlk üç yılda Hayat Bilgisi, son iki yılda Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri. 2) İfade ve beceri dersleri. Diğer bütün dersler.

Bu kavramlardan da anlaşılacağı gibi, bütün eğitim ve öğretim faaliyetleri mihver dersler çevresinde halkalanır ve bu derslere göre konulanır.

Fen eğitiminin ilk üç sınıfta, Hayat Bilgisi dersinde; 4. ve 5. sınıflarda, Fen Bilgisi dersinde yapılması öngörülmüştür.

Hayat Bilgisi dersinin üniteleri, sınıflara göre şöyle tespit edilmiştir:

1. Sınıf: Okul Hayatımız, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, Evimiz ve Ailemiz, Yeni Yıl, Sağlığımızı Nasıl Koruyalım?, Bizim Bayramımız 23 Nisan, Ders Yılı Sonu.

2. Sınıf: Yeni Ders Yılıımız, Çevremizde Sonbahar, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, Çevremizde Kış, Taşıtlar ve Trafik, Haberleşme, Çevremizde Bahar, Ders Yılı Sonu.

3. Sınıf: Çevremizi Tanıyalım, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, İlçemizi Ta-

nıyalım, Sağlığımızı Koruyalım, Yeryüzü ve Gökyüzünde Gördüklerimiz, Köyü Tanıyalım, Çevremizde Kullandığımız Alet ve Makineler, Ders Yılı Sonu.

Fen eğitimine son derece elverişli bir dönem olan 6-11 yaş dönemi, gereği gibi değerlendirilmiyor.

Bu ünitelerden de anlaşılacağı gibi, Hayat Bilgisi dersi her ne kadar Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerine hazırlık amacı taşısa da ağırlık, Sosyal Bilgiler dersine yaklaşmaktadır. Yıllık, ünite planları, Hayat Bilgisi dersi için hazırlanmış. Ünite dergi-

leri ve yardımcı kitaplarda, özellikle ders işlemlerinde, bu ağırlık iyice Sosyal Bilgilere kaymaktadır. Nitekim bu olguyu Prof. Dr. Çilenti, "Fen konuları adına ilk üç sınıfta Hayat Bilgisi dersi üniteleri içine serpiştirilmiş ve sosyal yarar görüntüsü ile ele alınan yüzeysel birtakım bilgiler verilmektedir," sözleriyle ifade etmektedir (Çilenti, 1987, 11). Daha da olumsuz, bu ünitelerle Sosyal Bilgiler dersi üniteleri arasında, yine ilköğretimin bütünlüğü açısından çok önemli olan Fen Bilgisi üniteleri ile Sosyal Bilgiler dersi üniteleri arasında organik ve birikimli bir bütünlük yoktur. Bunları görmek için ilköğretim Programı'na bakmak yeter.

Fen konularını öğrencilere öğretmek için mutlaka bu konuda uzman olmak gerekli değildir.

4. ve 5. sınıflarda ise, fen bilgileri, Fen Bilgisi dersi adı altında okutulmaktadır. Ortaokul ve lise müfredatlarının basitleştirilmiş bir biçiminden

başka bir şey olmayan bu dersin müfredatı oldukça ağırdır ve daha önce yeterli hazırlığı olmayan çocuklara ağır gelmektedir (Binbaşıoğlu, 68).

Bu olumsuzluklara, ülkemizin her yanında öğretmenin aynı müfredatı işleme alışkanlığı, bu müfredatı ne yapıp edip bitirme endişesi, fen eğitiminin yüksek statülü ortaöğretim kurumları giriş sınavının basit bir aracı olarak algılanması, buna bağlı olarak dersin yerine, testin; anlamının, araştırmanın yerine, tekrarın ve ezberin geçmesi, bazı konuların inanç haline getirilmesi, otoriter tutumlar, dogmatizm, gösterişçi bilgi hevesi, fen konularının çok zor olduğu, soyut formüller ve ifadelerle ancak ifade edilebileceği saplantısı, eğitim-öğretim ortamlarının yetersizliği, merak eden, araştıran çocuk yerine "küçük bilim adamları" yetiştirme hevesi, öğretmenlerin yetersizliği, isteksizliği vb. nedenler eklenince, ilköğretim döneminde fen eğitimi adına tespit edilen hedeflere ulaşmak imkânsızlaşmaktadır.

Kısaca temel eğitimde fen eğitimi, fen bilimlerinin yapısına uygun bir şekilde yü-

rütülmektedir (Nasuhoğlu, 95). Bilim çağında, bilgi çağında, zihin gelişimi açısından fen eğitime son derece elverişli bir dönem olan 6-11 yaş dönemi gereği gibi değerlendirilmemektedir. Bu da Türkiye'nin geleceği açısından küçümsenmeyecek bir kayıptır.

Çocuklar, düşünceleri test etmenin ve gözlem yapmanın birçok yolu olduğunu farkındadır.

Biz bu yazımızda ilköğretim 1., 2. ve 3. sınıflarını karşılayan 6-9 yaş döneminin fen eğitimi açısından özellik ve yeterliliklerini tespit ettikten sonra, bu sınıflarda verilecek fen eğitime katkıda bulunacağını düşündüğümüz bazı noktaları öne çıkarmaya çalışacağız.

FEN EĞİTİMİ AÇISINDAN 6-9 YAŞ DÖNEMİNİN YETERLİKLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Konuya girerken önemli bir noktayı belirtmekte yarar var: Fen eğitiminin sadece soyut formüller ve ifadeler gerektirdiği, bu eğitimin çok zor olduğu, fen konularını öğrencilere öğretmek için bu konuda uzman olmak gerektiği, fen eğitimi için belli bir yaşın gerekli olduğu ve fen eğitiminin sadece laboratuvar eğitimi olduğu vb. görüşler, bazı doğruları içerseler bile, tek başlarına ele alındığı zaman geçerli olmayan yaklaşımlardır.

Fen konularının ana malzemesi doğadır, evrendir. Dokunduğumuz, yediğimiz, içtiğimiz, gördüğümüz, duyduğumuz ya da çeşitli araç ve gereçlerle görebildiğimiz, duyabildiğimiz şeylerdir. Çocuk açısından bakıldığında, çevresindeki objeleri algı haline getirebildiği andan itibaren, objelerle ilgili bazı bilgileri öğrenme yeterliğine ulaşmış demektir. Bu öğrenmeler için ille de formül gerekmez. Gören, inceleyen bir göz için her taraf bir fen laboratuvarıdır. O halde fen eğitimi konusunda, her şeyden önce, yaygın anlayışın ve tutumların yeniden gözden geçirilmesine ihtiyaç vardır.

Çocuk, gözlemlerin ve sonuçlarının birçok açıklama biçimi olduğunu bilir.

The British School Council Science Project'de, fen eğitimi açısından 6-9 yaş dönemi çocuklarının yeterlilik

ve özellikleri şu şekilde tespit edilmektedir:

A) Tutum, İlgiler ve Estetik Gelişim Düzeyi Açısından Çocuk:

1- Herhangi bir şeyi kendi başına bulma arzusuna sahiptir.

2- Grupla çalışmaktan hoşlanır.

3- El araç ve gereçlerini, kullanım şekillerine uygun olarak güvenli kullanabilir.

4- Yeni kelimeleri öğrenme ve onları doğru olarak kullanma yeterliğine sahiptir.

5- Düşüncelerin test edilmesinin ve gözlem yapmanın birçok yolu olduğunu farkındadır.

6- Canlı ve cansız varlıkları sınıflamaya ve karşılaştırmaya çalışır.

7- Tahmine dayalı ölçmelerden zevk alır.

8- Gözlemlerin ve sonuçlarının birçok açıklama biçimi olduğunu farkındadır.

9- Objelerin değişmesi ve çeşitli halleri ile ilgili notlar tutmaya isteklidir.

10- Çevresindeki çeşitli canlıları incelemekten zevk alır.

11- Objelerin estetik özelliklerini tespit etmeye, tartışmaya ve karşılaştırmaya ilgi duyar.

B) Gözlemlerin Değerlendirilmesi, Düzenlenmesi ve Açıklanması Açısından Çocuk:

1- Canlıların yapı ve biçimlerinin farkındadır.

2- Canlı ve cansız varlıklarda meydana gelen değişikliklerin farkındadır.

3- Gücün ve gücünün farkındadır.

4- Grup ve grup dışı faaliyetleri gözlemleyebilir.

5- Hareket ve olayların gerisindeki düzenliliği fark edebilir.

İlk üç sınıftaki fen eğitimi faaliyetleri, çocuğun toplum ve doğa ile doyurucu düzeyde bir iletişim kurmasına yardımcı olmalıdır.

C) Mantıksal Düşünce ve Kavram Gelişimi Açısından Çocuk:

1- Benzer ve değişik olaylardaki değişmelerde belirli değişikliklerin yönünü ve etkilerini kestirebilme gücüne sahiptir.

2- Yatay ve dikey hareketleri kavrayabilir.

3- Uzunluk ve cevher (substance) ile ilgili konuşmalardaki kavramları geliştirebilir.

4- Hızın ne anlama geldiğini ve hızın uzaklıkla ilişkisini kavrayabilir.

D) Soru Oluşturma, Deney Düzenleme ya da Onların Cevaplarını

Araştırma Açısından Çocuk:

1- Ölçme sonuçlarını yorumlayabilir.

2- Belirli bir değişmeyi birden çok faktörün sağlayabileceğinin farkındadır.

E) Bilgi Edinme ve Beceri Kazanma Açısından Çocuk:

1- Sesin kaynakları hakkında bilgi sahibidir.

2- Elektrik, ısı, ışık kaynaklarının farkındadır.

3- Bazı değişmelerin yeni bir madde üretebildiğinin farkındadır.

4- Hareket ve davranışların enerji ile ilgisinin farkındadır.

5- Temel madde gruplarının özellikleri arasındaki farklar hakkında bilgi sahibidir.

6- İnsanın yararlandığı öteki canlılar ve onların ürünleri hakkında bilgi sahibidir.

7- İnsanın yaşayışının çağlar boyunca değiştiğini kavrayabilir.

8- Alet ve makineleri kullanabilir.

9- Canlıları kavramak için doğru teknikler geliştirebilir.

10- Bir konu ilgili olarak destekleyici bilgi bulmak için kitapları kullanabilir.

F) İletişim Açısından Çocuk:

1- İletişim için tablo oluşturabilir ve tabloları bu amaçla kullanabilir.

2- Canlı ve cansız varlıkların kendileri ile isimleri arasındaki yakınlığı kavrar.

3- İzlenimlerini maddelerle, renk ve çizgilerle ifade edebilir.

G) Model ve İlişkileri Yorumlama Açısından Çocuk:

1- Çevre kavramını yorumlayabilir.

2- Çeşitli canlı türleri hakkında genel bir düşünce oluşturabilir.

3- Canlılardaki mevsimlere bağlı değişmelerin farkındadır.

4- Dünyanın çeşitli bölgelerinde farklı fiziksel şartlar olduğunu kavrar.

H) Bulguları Eleştirel Açısından Yorumlama Açısından Çocuk:

1- Madde ve materyallerin özelliklerinin, onların kullanımlarını belirlediğini bilir (The School Council Working Papers 38-41, 171-182).

Çocuk bu yaş döneminde, canlılarla ilgili olarak, yaş dönemlerine göre şu ilgi ve yeteneklere sahiptir (Bu dönemde konular belirlenirken bu ilgi ve yeterlik alanları dikkate alınmalıdır.):

Çocuk altı yaşında, tohumu su verilirse tohumun büyüdüğünü, bitkilerin büyümesi için bazı şeylere ihtiyaç duyduklarını bilir. Yavru hayvanları gözlemeyi, hayvanlarla ilgili filmler izlemeyi ve onlarla ilgili sorular sormayı sever. Canlıların farklı yapıları, ihtiyaçları olduğunu anlar. Mevsimler, giysiler,

hastalıklar, yiyecekler ilgisini çeker.

Yedi yaşında, canlıların suya ihtiyaç duyduklarını kavrar. Canlılarla ilgili birçok bilgiyi kavrar. Canlıların doğup büyüüp öldüklerini, yaşabilmek için yiyeceğe ihtiyaçları olduğunu, her türün kendine özgü özellikleri olduğunu kavrar ve benzeri konularla yakından ilgilenir.

Sekiz yaşında, yaprak dökümü, göç, kış uykusu konusunda daha sistemli, daha ayrıntılı bilgileri kavrayabilir ve bu bilgileri gözlem, okuma gibi etkinliklerle geliştirebilir, hayat eğrisi konusunda daha ayrıntılı bilgileri kavrayabilir.

Dokuz yaşında, canlıların oksijen ve öteki önemli elementleri de içeren çeşitli ihtiyaçları konusunda daha ayrıntılı ve sistemli bilgileri kavrayabilir (The British School Council Paper 43-44).

Fen eğitiminin en temel amacı, çevreyi eleştirel bir gözle değerlendiren demokratik bir kişilik yapısı oluşturmak olmalıdır.

Buradan anlaşılacağı gibi 6-9 yaş dönemi çocukları, bazı temel bilimsel becerileri kavrayabilecek güçtedir. Bu açıdan çocuğun, her şeyden önce gözlem yapmaya, basit modeller geliştirmeye, deneyler ve açıklamalar yapmaya, bilgilerini yeni problemlere uygulamaya ihtiyacı

Öğretmen, karmaşık olayları birleştirerek çocuğun ilgi ve ihtiyacına uygun hale getirmelidir.

vardır. Bu faaliyetler, özellikle canlılar ve onların çevresi, maddeler ve onların özellikleri, enerji ve enerjinin maddelere etkileri, güç ve gücün etkileri alanlarında yoğunlaşmalıdır.

FEN EĞİTİMİNDE AMAÇLAR ve BAZI İLKELER

İlkokulun ilk üç sınıflarında yapılacak fen eğitimi faaliyetleri, her şeyden önce şu amaçları gerçekleştirecek biçimde tasarlanmalıdır:

a) Çocuğun faaliyetleri aracılığı ile çocukta araştırma, bulma, açıklama, entelektüel uyarılma, planlı çalışma, bağımsız düşünme, demokratik kişilik yeterlikleri kazandırmak.

b) Çocuğun toplum ve doğa ile doyurucu düzeyde bir iletişim kurmasına yardımcı olmak.

c) Hayata karşı ilgisini derinleştirmek, kendini tanımasına yardımcı olmak (Reagan, Steadler 301).

Oysa başta belirtildiği gibi, Hayat Bilgisi dersi üniteleri, bu alanları ve amaçları gerçekleştirecek nitelikten uzaktır. Onun için Hayat Bilgisi üniteleri bu alanları kapsayacak ve amaçları gerçekleştirecek 4. ve 5. sınıflarda okutulan Fen Bilgisi üniteleriyle organik bir bütün oluşturacak ve bu dersin ağırlığını azaltacak biçimde yeniden düzenlenmelidir.

Bu düzenleme, elbette bu yazının gücünü aşar. Ancak çevredeki canlı varlıklar, cansız varlıklar, araç-gereçler ve makineler, sağlıklı ve güvenli yaşama, evde kullanılan eşyalar, hayvanlar ve bitkiler, vücudumuz, madde ve enerji, çevredeki ticaret ve sanayi ürünleri, haberleşme ve taşıma gibi çocuğun birinci derecede ilgisini çeken konular, bu düzenlemede yer almalıdır.

6-9 yaş döneminin psikososyal gelişim özellikleri incelenirse, çocuğun yetişkini model alma, ona kendini kanıtlayarak varoluşunu ifade etme eğilimleri görülür. Bu açıdan ilkökul öğretmenin kişilik yapısı, eğitim ve öğretmenlik anlayışı; çocuğun kişilik yapısını, başarı düzeyini, sosyal uyumunu önemli ölçüde etkiler.

Fen eğitiminin en temel amacı, daha önce belirtildiği gibi, çevreyi eleştirel bir gözle değerlendiren demokratik bir kişilik yapısı oluşturmaktır. Bu çerçevede düşünüldüğünde, öğretmen, fen ünitelerini; sözlerinden önce tutum, davranış ve anlayışları ile vermek durumundadır. Bu niteliğin birinci ge-

rekliliği, öğretmenin demokratik bir kişilik yapısına sahip olmasıdır. Çünkü çocuğun, bilimin ve öğretmenin varoluşu, özgür ve demokratik tutumla mümkündür (Craig, 42; Burnett, 73).

Bu tutumun ülkemiz açısından ayrı bir önemi vardır. Kültürümüz, buna bağlı olarak aile ve eğitim sistemimiz, güçlü sosyal kontrol mekanizmalarına sahiptir. Bugün demokratik işleyiş pratiği, her düzey eğitim kuruluşuna yeterince girmiş değildir. Sınıflarımızda hâlâ tek oylu bir eğitim pratiği egemendir (Karasar, 75).

Bu açıdan okul ortamı, özellikle sınıflar; çocuğun kendini açıklamaktan, soru sormaktan korkmadığı, kendisini "tecrit odasında" hissetmediği bir mekân olmak durumundadır. Fen eğitimcisine düşen birinci görev, işte bu ortamı yaratmaktır.

Öğretmenin sınıfta, "bu doğru, bu yanlış; haklı, haksız" vb. bir tutumla "devlet benim" dercesine, "doğru benim" anlamına gelen bir tutumda olması, son derece sakıncalıdır. Öğretmen, faaliyetlerini olay ve olgulara dayandırmalı, olay ve olgu-

ları değerlendirirken her zaman, olabilirlik yapısı ve çok yönlü bağlantıları içinde ifade etmelidir. Örneğin çocuklara, "Caddeden trafik kurallarına aykırı olarak geçerseniz yaralanırsınız", ifadesi yerine, "Biliyorsunuz ki kazaların çoğu, kurallara uyulmadan yapılan geçişlerde olmaktadır", ifadesi kullanılabilir. Öğretmen, problemlere yaklaşırken, "Problemin cevabını bilmiyoruz," ya da "Bildiğimiz cevaptan yeterince emin değiliz, bunun cevabını birlikte araştıralım," biçiminde "biz" zamiri kullanırsa daha iyi sonuçlar alır.

Sonuçlarda ise, "Bu şartlarda böyle bir sonuç çıktı, başka türlü olsaydı nasıl olurdu?", "Elimizdeki verilerden çıkan sonuçlara göre", "Bu şartlarda", "Öyle gözüküyor ki" vb. biçimde ifade edilen bir tutum, her zaman daha başarılı sonuçlar verir (Burnett, 102). Öğretmenin; verinin tek başına sonuç çıkmaya yetmeyeceğini, bilimin büyüclük olmadığını, yasaların basit ve sağduyuya dayalı olduğunu, her fırsatta göstermesi gerekir (Burnett, 8; Craig, 6).

Bu çerçevede, kimi konularda öğretmene düşen görevler şöyle sıralanabilir: Ço-

cukta nedensel ve yansıtıcı düşünceyi geliştirmek için:

1- Karmaşık olayları basitleştirerek, çocuğun ilgi ve ihtiyacına uygun hale getirmek.

2- Olayları sadece sebep-sonuç ilişkisine indirgemen, oluşum süreci içinde işlemek.

3- Çocuğun problemini keşfetmesine yardımcı olmak.

Öğretmen, çocukta doğal bir güç olarak var olan hipotez kurma potansiyelini ortaya çıkarmalıdır.

Eleştirel düşünceyi geliştirmek için :

1- Çocukta doğal bir güç olan hipotez kurma potansiyelini ortaya çıkarmak. Hipotezlerini güvenilir veriler aracılığı ile kendine kontrol ettirmek.

2- Ayaküstü alınmış hükümlere itibar etmemek, her yazılanın, söylenenin doğru ve tam olmadığını kavratmak,

3- Yazılı-sözlü açık iletişim ortamı yaratmak, çok yönlü nedenselliği, somut ol-

gulardan yola çıkarak sürekli diri tutmak.

4- Doğruluğun, bir statü değil, bir yöntem sorunu olduğunu, koşullar değişince doğrunun da değişebileceğini kavratmak.

5- Çocuklara dürüst ve tutarlı davranmak.

Çocukta açık fikirliliği geliştirmek için ise :

1- Çocuğu yeni bilgiler öğrenmeye teşvik etmek.

2- Tartışmaları demokratik bir ortam içinde yapmak, tartışmalarda haklıyı ya da haksızı bulmaya çalışmak yerine, doğruyu bulmaya çalışmak.

3- Söylenenleri gözlem, araştırma ve inceleme sonuçlarıyla kanıtlamak aşırı genelleme ve spekülasyondan kaçınmak, kaçıdırmak.

4- Söz ve davranışlar arasında tutarlılık yaratmak.

5- Dinlemesini sevdirmek.

Yukardaki gibi ya da başka türlü biçimlerde temellendirilecek bu tutumlar, öğretmen açısından başta da belirtildiği gibi, fen eğitiminin en önemli gereklerindedir.

Bilindiği gibi 6-9 yaş dönemi çocuğu, genel anlamda hala oyun-duygu çocuğudur ve güçlü bir yaratıcılık potansiyeli taşır. Fen öğretiminde, çocuğun bu nitelikleri değerlendirmelidir. Oysa okullarımızda fen eğitiminde objektiflik adına kuru bir tasviricilik yapılır. Bu da fen eğitimini sevimsiz bir hale getirir. Bu çerçevede öğretmenin görevi, çocuktaki bu duygu ve yaratıcılık potansiyelini, fen konularını sevdirmede kullanmaktır (Craig, 68). Yani öğretmen, fen konularını öğretmeye çalışırken sevdirmeye çalışmalıdır. Çocuk için, örneğin ağacı öğrenmek ne kadar önemliyse, onu sev-

mek de o kadar önemlidir. Hayvan, çiçek, orman sevgisi aşılacak için öğretmen ille de bir "okuma parçası" beklememelidir. Bunları yaparken uygun olan fen konularını sanat, edebiyat, oyun faaliyetleri içinde verirse daha kolay, çok yönlü ve kalıcı öğrenmelerini sağlar (Burnett, 19).

Güncel olaylar, fen eğitiminin en canlı malzemelerinden biridir. Bu olayların değerlendirilmesi, eğitime ilgi ve dinamizm kazandırır.

Yine aynı bağlamda fen eğitiminde değerlendirilmesi gereken bir başka yön de güncel olaylardır. Güncel olaylar, fen eğitiminin en canlı malzemelerinden biri-

dir. Bu olayların değerlendirilmesi, eğitime ilgi ve dinamizm kazandırır. Fakat bu öğretim etkinliğinin başarılı olabilmesi için, incelenecek güncel olayların seçiminde şu noktalara dikkat etmek gerekir: Öğrencilerin özellikleri ve ihtiyaçları, çevrenin nitelikleri, güncel olayların ekonomikliği, geçerliği, güvenilirliği, kullanılabilirliği, öğrencilerin öbür yaşantılarıyla bağlantılılık düzeyi (Kısa-

kürek, 47-48). Bu özelliklere sahip güncel olaylar, sınıf içinde, çeşitli tekniklerle öğrencilerle birlikte, çocuk açısından bütün bağlantıları ile değerlendirilmelidir.

Bu sınıflarda, "Belirli Gün ve Haftalar" öğretiminin özel bir yeri vardır. Fakat bu günkü haliyle bu gün ve haftalar, Sosyal Bilgiler eğitiminin bir parçası olarak algılanmakta ve işlenmektedir. Oysa bu gün ve haftalar, aynı zamanda fen eğitimi açısından da düşünülüp işlense, fen eğitimine önemli imkânlar sağlar.

SONUÇ

Bütün bunları yapabilmek için ilkökul öğretmeninin profesyonel bilim adamı, fenci olması, hiç olmazsa fen kitaplarını "devirmesi", gerekmez; çocukları seven, çocuklarla bir şeyler paylaşmanın tadına varmış bir kişi olması yeter. Nitekim bu alanda başarılı olmuş öğretmenler, fen alanında iyi yetişmiş olanlardan çok, bu niteliğe sahip öğretmenler

arasından çıkmaktadır (Burnett, 8; Shane, Mc Swam, 300).

Bu konuda kendini yetersiz hisseden öğretmenlere Blough, Blackwood'un öğütleri şunlardır :

1- Fen konularına korkusuzca yaklaşınız. Bu dersin öbür derslerden hiç farkı yoktur. Hatta somut ve çevreyle doğrudan ilgili olduğu için daha kolaydır.

2- Çocukların her sorusunu cevaplamak zorunda değilsiniz. Önemli olan soruları cevaplamak değil, çocuğa nasıl yardımcı olunacağını bilmektir. Sizin göreviniz rehberlik yapmak ve çocuklarla birlikte öğrenmektir.

3- Bir konu başlarken, o konu ile ilgili çocukların düzeyinde yazılmış bir kitabı okuyunuz. Konuyla ilgili bazı gözlem ve deneylere kendinizi hazırlayınız. Bunlar sanıldığı gibi zor değil, kolay ve zevklidir.

4- Öteki öğretmenlerin ve bir branş öğretmenin bu konudaki görüşlerini alınız.

5- Bu konuyla ilgili eldeki araç ve gereçleri iyi değerlendiriniz.

İlkokul öğretmeninin, profesyonel bilim adamı olması ya da hiç olmazsa fen kitapları 'devirmesi' değil; çocukları seven onlarla bir şeyler paylaşmanın tadına varmış biri olması yeterlidir.

6- Çocukları güvenilir kaynaklarla karşı karşıya getiriniz, onların ilgilerine saygılı olunuz ve esnek bir program izleyiniz.

7- Çocuğun düzeyinden başlayınız.

8- Uzmanlık dilini değil, çocuğun dilini kullanınız

(Burnett, 103-104; Regan, Standler, 312-313).

KAYNAKÇA

1- Beck, Robert ve ark : Curriculum in the Modern Elementary School II. ed. Prentice-hall inc. Englewood Cliffs N. J. New York, 1964.

2- Binbaşıoğlu Cavit; Özel Eğitim Yöntemleri, Binbaşıoğlu yay., 4. bas. Ank., 1981.

3- Bloom Benjamin S; (D. Ali Özçelik) İnsanın Nitelikleri ve Okulda Öğrenme. MEB yay., Ank., 1979.

4- The British Schools Council; Primary Practice, a sequel to The Practical Curriculum Methewen Educational London, 1984.

5- Burnett, R. Will; Teaching Science in the Elementary School, Rinehart Co. Inc IV. ed. New York, 1956.

6- Çilenti Kâmuran; Fen Bilgisi Öğretimi. Ankara Üniversitesi Açık Öğretim Fak. Y. 194. 1987.

7- DPT V. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1975-1989 Ank., 1987.

8- Graig Gerald S; Science for the Elementary School Teacher, Ginn and Comp. New York, 1962.

9- Henrick, Virgil E. ve ark.

The Elementary School. Englewood Cliff N. J. Prentice-hal Inc., 1962.

10- Karasar, Niyazi; Demokrasi Eğitiminde Araştırmanın Rolü, Nato Savunma ve Eğitim Yönleri Sempozyumu Kitabı, AÜ Eğitim Bilimleri Fak. yay., 133 Ank., 1984.

11- Kısakürek, M. Ali, Paykoç Fersun; Sosyal Bilgiler Öğretimi AÜ Açık Öğretim Fakültesi yay., 97 Ank., 1987.

12- MEB İlkokul Programı 17. Baskı Kocaoluk yay., İst., 1988.

13- MEB 10. Milli Eğitim Şurası, Önlemler, Konuşmalar, Kararlar, ME Basımevi Ank., 1981.

14- MEGSB XII. Milli Eğitim Şurası Hazırlık dökümanı Ank., 1988.

15- Regan, Willam B; Standler, Burns, Modern Elementary Curriculum, Holt, Rinehart and Wiston Inc New York, 1963.

16- Shane, Herald G. Education and the Elementary Curriculum, Henry Hold and Comp. New York, 1958.

17- Şemin Refia; Okulda Başarısızlık-Sosyo-Kültürel Açından Şanssız Çocuklar. İÜ Ed. Fak. yay., İst. 1975.

Eğitimde Arayışlar

İlhami FINDIKÇI

Sosyal hayata en iyi şekilde uyum sağlamaktan, bireysel özelliklerin en verimli şekilde kullanılmasına; en basit görgü kuralından, karmaşık bilgileri gerektiren teknik konulara dek hemen her özellik, toplumsal yaşam sürecinde çeşitli biçimlerde uygulanan eğitimle kazanılmaktadır.

Sürekli olarak en iyiye ve en güzele ulaşma çabası, dünyamızın her geçen gün değişmesine ve gelişmesine yol açmaktadır. İnsanın "araştırmacılık" özelliği ve her geçen gün daha çok bilinmeyenleri bilinir ve tanıdık hale getirme yolundaki çabası, gelişmelerin kaynağını oluşturmaktadır. Dünya tarihi

incelendiğinde, insanın, hemen her çağda ve sözü edilen özelliğinden dolayı hep yenilikler ve daha rahat ve sağlıklı bir yaşam için buluşlar peşinde olduğu görülecektir. Ancak gelişme hızının her çağda aynı olmadığı da açıktır.

Günümüze bakıldığında, yaşamın hemen her alanına

ilişkin değişme ve gelişmenin dünya tarihindeki en hızlı döneminin yaşandığı görülecektir. Nitekim, ekonomiden politikaya, teknik alanlardan eğitime dek birçok alanda uzun yıllardır benimsenen bazı anlayış biçimleri, uygulanan modellerin çok hızlı bir değişim içinde oldukları gözlenmektedir. Bu hızlı gelişim ve değişimlere, gerek bireylerin gerekse kurumların ayak uydurması, günümüzün

Eğitim,
gelişmelerden en çok
etkilenen alanların
başında gelmektedir
ve ona verilen
önem de gittikçe
artmaktadır.

en önemli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Her alandaki hızlı gelişim, ulaşılan bilgi düzeyinin de günden güne yükselmesini

sağlamaktadır. Tüm bunlar, bu bilgilerin yeni kuşaklara aktarılmasına ilişkin çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla eğitim, gelişmelerden en çok etkilenen alanların başında gelmektedir ve eğitime verilen önem gittikçe artmaktadır. Eğitimin hemen her ülkenin ana sorunlarından biri oluşu, ülkeleri, bu sorunların çözümüne yönelik yeni arayışlara itmiştir.

Gelişme sürecinde önemli adımlar atmış olan ülkemizde de birçok sorunun doğrudan ya da dolaylı olarak eğitimden kaynaklandığı bilinmektedir. Çağdaş gelişme düzeyine ulaşma isteğimiz, hemen her alanda olduğu gibi, eğitim alanında da sürekli arayış ve çabaları gerektirmektedir. Nitekim sosyal hayata en iyi şekilde uyum sağlamaktan, bireysel özelliklerin en verimli şekilde kullanılmasına; en basit görgü kuralından, karmaşık bilgileri gerektiren teknik konulara dek hemen her özellik, toplumsal yaşam sürecinde çeşitli biçimlerde uygulanan eğitimle kazanılmaktadır. Böylece her ülke, kendi toplumsal koşullarına uygun gelişmeleri sağlamak

amacıyla çeşitli araştırmalar yapmakta ve yeni yöntemler geliştirmektedir.

Ülkemizin de eğitim konusunda gerekli atılımları yapmasında, ana-baba eğitiminin rolünün büyük olduğu söylenebilir. Belirli yaş düzeyindeki öğrencilere programlı, kaliteli bir eğitim vermenin yanında, ana-babaların özellikle çocuk eğitimi konusunda eğitilmeleri, artık kaçınılmaz bir zorunluluktur. Çünkü ana-babaların; sosyal ilişkileri, çocuk eğitimi konusundaki tutumları, davranışları, kısaca yaşam biçimleriyle çocuklarını ne denli etkiledikleri, artık bilinen bir gerçektir. Bebeklikten gençlik döneminin sonlarına dek,

Ana-babaların özellikle çocuk eğitimi konusunda eğitilmeleri, artık kaçınılmaz bir zorunluluktur.

ailenin çocuğuyla ilişkileri; çocuğun toplumsal hayatta mutlu, başarılı (ya da tam

tersi) bir birey olmasında etkili olan faktörlerin başında gelmektedir. Yarının büyükleri olan çocukların hayatında son derece önemli bir yere sahip olan anne-baba ve öğretmenlere, çocuk eğitiminde bilimsel araştırmalar sonucu belirlenen en uygun yaklaşımların aktarılması gerekmektedir.

Ana-babaların, yaşam biçimleriyle çocuklarını ne denli etkiledikleri, artık bilinen bir gerçektir.

Görüldüğü gibi eğitim; çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin hayatlarını etkileyen en önemli unsurlardan biri olması yanında, toplumların iyi bir düzeye ulaşmasını etkileyen ve belirleyen bir unsur olarak da büyük önem taşımaktadır.

Önemini böylece belirlemeye çalıştığımız eğitim alanında, herkese büyük görevler düşmektedir. Bireyler ve kurumların da eğitimimizin gelişmesine katkıda bulunmaları gereklidir. Yeni yeni araştırmaların yapılması, elde edilen bilimsel verilerin uygulanmasına çalışılması, ülkemizin geleceği açısından son derece önemlidir. Her anne-baba, öğretmen ya da genç; gelişmeye açık olmak, kendi bilgi düzeyini geliştirmeye çalışmakla; kurumlar ise eğitime ilişkin araştırmaları yapmak, yapılmakta olan araştırmaları desteklemek ve eğitime ilişkin gelişmelerin ilgililere aktarılacağı ortamlar oluşturmakla; eğitim alanında ilerleme seferberliğine katkıda bulunabilirler.

Çocuklarda Alt Islatma

Arş. Gör.
Jale MİNİBAŞ
(İÜ Ed. Fak. Eğitim
Bilimleri Bölümü)

Ailenin verdiği tuvalet eğitiminin yetersiz olması, alt ıslatmanın önemli bir nedenidir.

ALT ISLATMA NEDİR?

Çocuğun, gece uyku sırasında ya da gündüz uyanırken idrarını tutamaması, altını ıslatmasına neden olur. Genelde çocuklar 2-3 yaşlarında temiz kalmayı başarabilir. Eğer 4-5 yaşına gelmiş çocuk hâlâ altını ıslatıyorsa patolojik bir durumdan söz edilebilir. Bu yaşlar öncesinde alt ıslatma bir sorun olarak ele alınamaz. Çünkü gelişimsel temposu gereği, çocuk, henüz yeterli fizyolojik olgunluğa erişmemiştir.

Çocuklarda alt ıslatma sıklığı % 10-15 arasındadır. Araştırma sonuçlarına göre erkek çocuklarda alt ıslatma, kızlara oranla daha sık görülmektedir.

Ailenin alt ıslatma karşısındaki olumsuz tavrı sorunun aşılmasını engelleyebilir.

Alt ıslatma, gündüz ya da gece olabileceği gibi karışık olarak da karşımıza çıkar; çocuk hem gündüz hem de gece altını ıslatır. Yalnızca gece alt ıslatma daha sık rastlanan bir durumdur.

Alt ıslatma iki şekilde karşımıza çıkar: Birincide çocuk, idrar kontrolünü hiç kazanmamıştır, 4-5 yaşını geçmesine karşın altını ıslatmaya devam etmektedir. Bu durum, organik kökenli ya da gelişme geriliğine bağlı olabildiği gibi, ailenin verdiği tuvalet eğitiminin yetersizliğinden de kaynaklanabilir. Organik kökenli nedenler arasında, herhangi bir hasta-

lık ya da bazı anormallikler sayılabilir. Gelişme geriliği olan çocuklar, yaşıtlarına göre daha geç olan gelişimlerine koştur olarak, idrar kontrolü ve tuvalet alışkanlığını da geç kazanırlar.

Ailenin verdiği tuvalet eğitiminin yetersiz olması, alt ıslatmanın önemli bir nedenidir. Anne-babaların, alt ıslatmayı bir sorun olarak görmemeleri, ileri yaşlara dek çocuğun altının bağlanması ya da çok katı bir tuvalet eğitimi verilmesi olumsuz yaklaşımlar arasında sayılabilir. Özellikle, tuvalet eğitimine çok erken başlanması, çocuğun tuvalete oturmaya zorlanması, alt ıslatmanın birden bire kesilmesinin beklenmesi ve altını ıslattığında çocuğa ceza verilmesi katı yaklaşımın örneklerindedir. Büyük olasılıkla yeterli duygusal etkileşimin olmadığı ailelerde, katı bir tuvalet eğitimine rastlanır. Yapılan incelemelerde, altını ıslatan çocukların ana-babasından birinin ya da her ikisinin, çocukluklarında altını ıslattıkları görülmüştür. Ayrıca altını ıslatan çocukların, uykularının daha ağır olduğu da saptanmıştır.

Karşımıza çıkan ikinci tip alt ıslatmada çocuğun, 2-3 yaşlarında kendini kontrol etmeyi öğrendikten sonra, yeniden altını ıslatmaya başlaması söz konusudur. Burada yine organik nedenler (geçirilen bir kaza ya da hastalık, çocuğun edindiği idrar kontrolünü kaybetmesine neden olabilir) söz konusu olabileceği gibi, psişik (ruhsal) nedenler daha ağırlıktadır. Aile içi ilişkilerde bozulma (anne-babanın ayrılması, ana-babadan birinin ölümü, anne-baba arasındaki çatışmalar), çocuğun uyumunu zorlayan ya da çocukta kırıklık yaratan durumlar (kardeş doğumu,

okula ya da yuvaya başlama, yatılı okula gitme) nedeniyle çocuğun yeterince sevildiğine inanmaması, üstlendiği sorumlulukların ağır gelmesi, büyümeyi reddeder bir bebek gibi davranmayı istemesi, altını ıslatmasına yol açabilir. Çocuk, kazanamadığı ilgi ve sevgiyi bu yolla yeniden elde etmeye çalışır, kelimelerle ifade edemediklerini bu yolla (idrarıyla) dışa vurur.

Alt ıslatma karşısında, cezalandırma, tehdit etme, dövme gibi yaklaşımlar; çocuğun sorunu aşması için gerekli gücü bulamamasına yol açabilir.

Alt ıslatmanın ardındaki bu psişik (ruhsal) nedenler, bilinç düzeyinde değildir. Bu güçlükler çocuğun düşüncesinde açık bir şekilde yer almaz, bunlar çocuğun kendi kendine bile itiraf edemediği sorunlardır.

Kardeşinin doğumu üzerine altını ıslatmaya başlayan çocuk, ona karşı kıskanç tutumlar içinde olmayabilir, hatta ona karşı çok sevecen davranabilir. Bu durumda, çocuk ikili duygular içindedir, bir kardeşi olmuştur. Bu onun için güzel bir şeydir, onu sever onunla olmaktan mutlu olur. Ancak öbür yandan, o güne dek yalnız onun üzerinde odaklanmış sevgiyi paylaşmak zorunda kalmıştır. Çocuk, eskiden olduğu gibi ilgi merkezi olmak, kardeşini dışlamak ister. Ne var ki,

açıkça yaşamadığı bu duygular çocukta suçluluk duygusuna neden olur. Bunları bastırmaya, yerine karşıt duygu ve davranışlar göstermeye çalışır. Bastırılmış duygular, bir süre sembolik bir dille (alt ıslatma gibi) dışa vurulur. Çocuğun kendisi de bunun anlamını bilemez.

Alt ıslatma karşısında neler yapılabilir? Öncelikle alt ıslatmanın nedeninin organik mi yoksa psişik mi olduğu araştırılmalıdır. Eğer organik ise tıbbi yöntemlerle sorun çözülebilir. Alt ıslatmanın nedeni organik değil de psişik ise bir uzmandan yardım istenebilir. Yapılacak incelemede, daha çok tuvalet eğitiminde tutumun nasıl olduğu, çocuğun, duygusal durumunu etkileyecek bir değişikliği yaşayıp yaşamadığı gibi çevresel ve duygusal etkenler üzerinde durulur.

Ailenin alt ıslatma karşısındaki tavrı sorunun aşılmasını engelleyebilir. Cezalandırma, tehdit etme, aşağılama, dövme gibi yaklaşımlar, çocuğun güvenini ve benlik saygısını zedeleyecektir ve çocuk sorunu aşmak için

kendinde güç bulamayacaktır. Anne-babanın aşırı korumacılığı, aşırı ilgi ve sevgi gösterisi, çocuğun yeterli duygusal olgunluğa erişmesini engelleyecektir.

Aile içindeki olumsuz ilişkiler, çocukta alt ıslatmaya neden olabilir.

Alt ıslatma karşısında, ailenin öncelikle yapması gereken şey, zorlayıcı tuvalet eğitimi, cezalandırma, çocuğun altının, olmaması gereken yaşta bile bağlanması gibi olumsuz yaklaşımları bir kenara bırakmak olmalıdır. Çocuk altını ıslattığında, olay hoşgörülle karşılanmalı, büyütülmemeli, cezalandırmak yerine altını ıslatmadığı zamanlar cesaret verilmeli, ödüllendirilmelidir.

Çocuğun, sulu gıdalardan, akşamları daha az alması bir çözüm olabileceği

Bahaneler Uydurmak

C. R. SNYDER

Hastalık derecesine varmadığı sürece, uydurduğumuz bahaneler, bir hata yaptığımızda ya da acemice davrandığımızda olumlu görüntümüzü korumanın ötesinde, arkadaş, meslektaş ya da patronlarımızla olan ilişkilerimizi yumuşatmaya da yarar.

Kendimizi ya da başkalarını kandırmak için uydurduğumuz bahaneler genellikle pek hoş karşılanmaz. İnsanlar, beceremedikleri bir işten dolayı, kendilerinden başka her şeyi bahane ettiklerinde, bir yandan gülünç duruma düşerlerken, bir yandan da karşılarındaki kişide, bunların zorda kalınca uydurulmuş aptalca ve etkisiz düzmeceler olduğu etkisi bırakırlar.

Gerçekte, bahane bulmanın aslı bu kadar basit değildir. Bu konuda yapılan araştırmalar, bahane bulmanın sanıldığından çok daha yaygın bir biçimde kullanıldığını ortaya koymuştur. Ayrıca, bulduğumuz bahaneler, günlük yaşantımızda kendimizi rahatlatmak kadar, başka insanlarla ilişkilerimizi sürdürmek için de oldukça önemlidir.

Kendimize ne kadar güvensek de, zaman zaman ken-

dimizi altından kalkamayacağımız bazı işleri yaparken buluveririz. Bizi hayal kırıklığına uğratan bu tür işlerin etkisinden kurtulmak için bir şeyler yapmamız gerekir. Yapılacak şey, genellikle bir bahane bulmaktır.

Bulduğumuz bahaneler, günlük yaşantımızda kendimizi rahatlatmak kadar, başka insanlarla ilişkilerimizi sürdürmek için de oldukça önemlidir.

Bizi zor durumda bırakan bir işten kurtulmak istemenin iki temel nedeni vardır: Birincisi, hiç kimse kötü bir duruma düşmek istemez. İnsan

davranışını etkileyen pek çok başka unsur da olmakla birlikte, insanın her zaman yaptığı işi haklı gösterme çabası, davranışını etkileyen önemli ve güçlü bir güdüdür. İkincisi, kendimizi hem içeriye (kendimize) hem de dışarıya (başkalarına) olumlu biri olarak göstermek isteriz. Başkalarının ne dediğini ara sıra pek umursamasak bile, genellikle olumlu bir görünüm sahibi olmak bizim için çok önemlidir.

Bahanelerin ortaya çıkma olasılığının en yüksek olduğu anlar, olumlu görüntümüzün tehlikeye düştüğü anlardır. Çevrece ve kendince hoş karşılanmayacak bir işin içinde olan insan, bu olayın onun olumlu görüntüsü üzerindeki olumsuz etkisi oranında bahaneler bulmak için çeşitli yollar deneyecektir.

Genellikle, altından kalkamayan işlere bahane bulmanın üç yolu vardır: "Ben

yapmadım”, “Yaptığım o kadar da kötü değildi”, “Evet... ama”.

Yapılan bir işin kimin tarafından yapıldığı önemli olduğundan, “ben yapmadım” bahanesi, bu sebep-sonuç ilişkisini çürütmeye yöneliktir. Yediği pastanın çikolatası ağzının kenarındayken annesi ona kızdığı anda gözlerini faltaşı gibi açıp “Kim? Pastayı ben mi yemişim?” diyen çocukları hepimiz biliriz. Ara sıra, bu bahaneyi kullanan büyüklere de rastlanabilir. Eğer biz yapmadıysak o halde kim yaptı? Maçtan sonra kazanan takımın taraftarları “Biz kazandık” derken, yenilen takımın taraftarları tuttukları takımın oyuncularını kastederek “Yenildiler” diyerek suçlarlar. Böylece hemen yükü kendi üzerlerinden atarlar.

Eğer işi o kişinin yaptığı su götürmez bir biçimde ortadaysa, bu durumda yapılacak şey, sözü “Yaptığım o kadar da kötü bir şey değildi”ye getirmek olacaktır. “Olayları yeniden biçimlendirme taktikleri” denebilecek bu durumlarda, kişi olayı daha yumuşak, iyimser ve olumlu bir biçime sokmaya

Başarısızlıklarımızı ya da kişisel yetersizliğimizi, olayın faturasını başka insanlara çıkararak dışa vurmak da bir bahane biçimidir.

çalışacaktır. Kişi için bunun en basit yolu, kendisinin olumlu görüntüsüne zarar vereceğine inandığı olayı, bi-

lerek ya da bilmeyerek görmezlikten gelip, doğacak kötü sonuçlarından kurtulmaya çalışmaktır. Örneğin, ayakba- bısının topuğu yoldaki mazgala takıldığında ayağı burkulan bir kadın feryat ederken, çevreden, kadını göremeyen ama sesini duyan kişiler, genelde, ya “Doğrusu ne olduğunu pek anlayamadım ama ...” ya da “Herhalde ciddi bir şey yoktur,” türünden yorumlarda bulunarak geçip gidebilmektedirler. Bunun yanı sıra, aynı durum, “Yardıma ihtiyacın olduğunu bilmiyordum,” ya da “Hay Allah, çocuğun ağladığını hiç fark etmemiştim,” biçiminde de karşımıza çıkabilir. Aslında gün gibi ortada olan bir olay, her nasılsa bazılarımızın ‘dikkatinden kaçmış’tır.

Olayların kötü sonuçlarından kurtulmaya yönelik ikinci ama daha karmaşık bir yol, olayın standartlarını yeniden belirlemektir. Oyunu kaybettiğinde, “Ama bunu oyunun başında söylememiştiniz,” diye mızıkçılık yapan çocukla, seçimlerde aldığı oy oranını yeterli göstermek için “% 20 iyidir,” diyen bir politikacı, bu yolu izlemektedir.

Yukarıdakine benzer başka bir yolsa, standartları kendi amacına uygun bir hale getirmektir. Bazı kimseler “Eğer Hiroşima ve Nagazaki’ye atom bombası atılmasaydı, daha pek çok insan ölürdü,” diyerek bu olayı haklı çıkarmaya çalışmışlardır. Zaman zaman aynı biçimde “Bunu senin iyiliğin için yaptım,” ya da “Bunu sana ders olsun diye yaptım,” dendiğine de tanık oluruz.

Bir işi beceremediğini “Ben yaptım” diyerek itiraf eden ve ardından “Evet, ama

o kadar da kötü değildi,” diye de bir açıklama yapan kimse için artık sıra, “Evet, ama...” diye ekleyip, birkaç yeni bahane bularak üzerine düşen sorumluluğu azaltmaya gelmiştir. Genellikle, ilk hamle “Benim yerimde olsaydın sen de yapamazdın,” diyerek suçun tamamen onda görülmemesini sağlamaktır. Öyle ya, eğer bir işi pek çok kişi başaramıyorsa, sorun işi yapanlarda değil, işin kendisindedir. Bu durumu, iyi not aldığı anda “İyi not aldım,” kötü not aldığı anda da “Öğretmen zayıf verdi,” diyen öğrencilerde görmek mümkündür. Ayrıca, her nedense “kötü şans” bazı insanların yakasını hiç bırakmaz.

Bahane bulmak, her ne kadar oldukça yaygın ve sık kullanılan bir yolsa da, zaman zaman onların işe yaramayacağı durumlar da vardır.

Başarısızlıklarımızı ya da kişisel yetersizliğimizi, olayın faturasını başka insanlara çıkararak da dışa vurabiliriz. Başarısızlıkları başkalarına yakıştırma durumuna, psikolojide “yansıtma” denir. ‘Arkadaşınız bu denli düşüncesiz olmasaydı, siz hiç bu sabah işe geç kalır mıydınız?..’

Bazen küçük bir çocuk, “Ama, herkes aynı şeyi yapıyordu,” diyerek, ihtiyar adamsa “Zaten, insan yaşlanınca hiçbir şeyi doğru dürüst yapamıyor,” diyerek sorumluluğu başkasına da yükleyip, kendilerini bir ölçüde rahatlatmaya çalışırlar.

Bir başarısızlık yinelen-
diğinde, insan üzerindeki et-
kisi daha fazla olur. Bu du-
rumda, insan bu durumun
“sadece bir kereye mahsus”,
olağandışı bir durum oldu-
ğunu göstermeye çalışır. Bunu
gerçekleştirmenin bir yolu,
olay için harcanan çabanın az
olduğunu göstermektir. Örneğin,
sınavda başarısız olmuş biri,
aslında iyi bir performans gösteremediğini
söyleyip, bir dahaki sefere
daha başarılı olabileceğini
ima edebilir. Aynı durum,
bütün çabalarına karşın, yete-
rince propaganda yapama-
ması nedeniyle başarılı ola-
mamış bir politikacı için de
söz konusudur. İkinci bir
yolsa, iş yapmaya karşı isteksizliği
dile getirmektir. İnsanın yapmaya
niyetli olmadığı bir işte başarılı
olması nasıl beklenir?

Bahane uydurmayı alışkanlık haline getirmiş kişileri bekleyen bir başka tehlike ise, bahanenin ölçüsünü kaçırabileceğidir.

Bahane bulmak, her ne kadar oldukça yaygın ve sık kullanılan bir yol olsa da, zaman zaman bahanelerin işe yaramayacağı durumlar da vardır. Örneğin, yapılan işi bizden daha iyi bilen birine bahane uydurmak, bizi haksız çıkarmaktan öte, komik duruma bile düşürebilmektedir.

İnsanların hangi durumlarda, ne tür bahaneler uydurduklarını sınamak için psikologlarca yapılan bir deneyde, bir sınavda başarısız

olmuş iki grup insana neden başarısız oldukları sorulmuş. Birinci gruba, bu sorunun yanıtlarını, duyguları kabaca ölçen bir araca vermeleri istenmiş. İkinci gruba ise yanıtlarının bir yalan makinesince değerlendirileceği söylenmiş. Aslında yalan makinesi diye gösterilen araç, hiçbir şeyi ölçmüyormuş. Birinci grup, bahanelerini sıralayarak kendilerini rahatlatmış. Yalan makinesine bağlandıkları söylenen ikinci gruptaki kişilerse, daha çok heyecanlanıp, pek çok olumsuz duyguya kapılmışlar. Sonuç olarak, olayları bilen birine (sözde yalan makinesine) bahane uydurmanın, insanın kendisini daha kötü hissetmesine yol açtığı ortaya çıkmış.

Bahane uydurmayı alışkanlık haline getirmiş kişileri bekleyen bir başka tehlike ise bahanenin ölçüsünü kaçırmasıdır. O anda durumu kurtarmak için söylenen “Bir yakınımın vefatından dolayı geledim,” türü bahaneler, bir gün foyası meydana çıktığında, uydurana zor durumda bırakacaktır. Oysa,

bahane uydurmakla o anda görünümünü koruyan kişi, aslında bindiği dalı kesmektedir. Sürekli kullandığında ise, işe yarıyor olsalar da bu tür bahaneler bile etkilerini yitirip zararlı olmaya başlarlar.

Alışkanlıktan öte, hastalık haline gelebilse bile, bahane bulmak, şu belirsizliklerle dolu dünyaya uyum sağlamada pek çok kişiye yardımcı olmaktadır.

Kronik bahaneciler, bu kötü alışkanlıklardan kurtulabilmek için ne yapabilirler? Sürekli bahane uyduranların, ilk olarak kendilerini yanlış değerlendirmekten vazgeçmeleri, kendilerinin de beceremeyecekleri işler olduğunu kabullenmeleri gerekir. Böylece, kendilerini hatalı bir biçimde gözlemleyip yargılara varmak yerine, insanın, ya-

pamayacağı her şey için mutlaka açıklama getirmesinin gereksiz olduğunu kavrayacaklardır. Çünkü, insanların bazı işleri yapamaması son derece normal olup insanın karakterini etkilemez.

Ara sıra insanı hayal kırıklığına uğratsa, hatta alışkanlıktan öte hastalık haline bile gelebilse, bahane bulmak şu belirsizliklerle dolu dünyaya uyum sağlamada pek çok kişiye yardımcı olmaktadır. Dikkat edilirse, doğal ve yerinde kullanılan bahaneler hiç göze batmazlar. Bu, ne kullanan ne de dinleyen için bir bahane gibi algılanır. Örneğin ayağında bandajla oynayan bir futbolcunun başarısızlıkları, daha hoşgörüle karşılanır. Ancak, bazen bir sporcu farkında olmadan, bu bandajına sığınarak gerçek performansını göstermeyebilir.

Hastalık düzeyindeki bahaneciliği düzeltebilmek için yapılacak ilk iş, kişiyi, bahane uydurduğu fark edildiğinde, uyarmaktır.

Bahane bulma konusuyla uğraşan bir uzman, bu konuda "Bahaneler, hep ustaca söylenmiş yalanlar değil midir?" diye edebi bir soru sormaktadır. Cevabı ise: "Hayır, değildir."

Kendi olumlu görünümünü korumak için bahane bulan kişi bunu başaramasa bile, bu kaniya kendi öznel görüşüyle varmıştır. Bu öznel yorumlar, her zaman "ya-

lan" ya da "yanlış" olmayıp o kişinin gerçeği nasıl algıladığını yansıtır. Çünkü gerçek her zaman ak ya da kara olmayıp gri de olabilmektedir.

Zaman zaman birtakım kuruntulardan kaynaklanan şikâyetler ve utangaçlık, bahane malzemesi olarak kullanılabilirdiği gibi, geçmişte yaşanmış zor anlar da gelecekte olası başarısızlıklar için bahane olabilmektedir. Örneğin geçmişte yaşadığı zor yılları bahane eden yaşlı biri, gelecekte kendisinden artık hayır gelmeyeceğini belirtiyor. Bu tür kuruntuları bahane olarak kullanmanın tehlikesi, ileride bahane uydurmanın gerçekten bu soruna ulaşabilmesidir. Örneğin, bir meslektaşım, bir grup öğrencisinin başarısızlık durumunda alkolü bahane ettiklerini görmüş. Bu öğrenciler, genellikle ev ödevi olarak verilen problemleri çözmeden önce bir miktar alkol alıyormuş. Ancak, zor problemlerle karşılaştıklarında, başarısız olma olasılıkları arttıkça, aldıkları alkol miktarı da artıyormuş. Böylece, başarısız olduklarında alkolü bahane edebiliyorlarmış. Örnekten de anlaşılacağı gibi, alkol almanın çekiciliği, belki biraz da bu bahane olabileme özelliğinde yatmaktadır. Hastalık düzeyindeki bahaneciliği düzeltebilmek için yapılacak ilk iş, kişiyi, bahane uydurduğu fark edildiğinde, uyarmaktır. Ona bahanesinin uydurma olduğunu göstermek gerekir. Çeşitli araştırmalarda, sürekli bahane bula bula, artık bu işin, kişi tarafından otomatik bir biçimde yapıldığı anlaşılmıştır. Böylece, bu insanlar bahane uydurduklarının farkına bile varmamaktadırlar. Bahanelerin hoş karşılanmadı-

ğını bildiğimizden, bahaneci durumuna düşmemek için, başarısızlıklarımızı açıklamaya çalışırız. Bahaneleri bulan biz değil, hep başkalarıdır. Nedense, kendi durumumuzu pek incelemeyiz.

Hoş karşılanmamalarına karşın, araştırmalar, bahane ya da mazeretlerin işe yaradığını göstermektedir. Bahane ya da mazeretler, kendi olumlu görüntümüzü korumaya ve günlük yaşamın gerginliklerini azaltmaya yaramaktadır. Hatta, bu özelliğimizi çocuklarımıza da öğretir, bir başarısızlık durumunda onlara mazeret bulmaları için ipucu veririz. Çocuğa, "Bunu kastetmediğini biliyorum," diyerek ona nasıl bir bahane bulması gerektiğini belirtiriz.

Olumlu görünümümüzü korumanın ötesinde, mazeretler, bir hata yaptığımızda ya da acemice davrandığımızda arkadaş, meslektaş ya da patronlarımızla olan ilişkilerimizi yumuşatmaya da yarar. Bu durumlarda, bir mazeret öne sürerek, bizden istenileni yapamadığımızı kabul ederiz. Ayrıca, insanın hata yapmaya çok uygun olduğu bu dünyada, mazeret ya da bahaneler bize taze güç sağlar. Böylece, kendimizi rahatlatıp kendimizi aşma ve ufkumuzu genişletme olanağı buluruz. Her şeyi açıklamanın mümkün olmadığı bir dünyada, bahaneler sayesinde her şeyi yeniden göze alıp denemeye girişebiliriz.

Yaşamda her zaman tamamen açıklayabileceğimiz durumlar olacaktır. Ancak, bunların yanı sıra, insanlar, bahanelerin getirdiği kişisel ve toplumsal affediciliği de hep aramışlardır. Bu durum gelecekte de sürecektir.

ÇEV: Hamdi ERKUNT

DERGİMİZDE
TEMMUZ 1986/ARALIK 1989 ARASI
YER ALMIŞ OLAN

YAZARLAR VE YAZILAR DİZİNİ

Bahar AKINGÜÇ

Yabancı Ülkelerde Yaşayan
Çocukların Dil Sorunu (Sayı: 6, Sayfa: 32)

Dr. Hayrettin AKYILDIZ

Öğretmen Özelliklerinin
Öğretime Etkisi (Sayı: 6, Sayfa: 21)

İzzettin ALICIGÜZEL

Öğrencilerin Sağlıklı Gelişmesinde
Öğretmen Davranışının Önemi
(Sayı : 5, Sayfa: 9)

Anne-Baba-Çocuk İlişkileri
(Sayı: 5, Sayfa 17)

Prof. Dr. Meral ALPAY

Kitapla İlk İlişki (Sayı: 2, Sayfa 52)

Mutluluk ve
Okul Başansı (Sayı: 6, Sayfa: 13)

Schalva AMONASCHWILI

Çocuklar Nasıl Bir Babaya
Gereksinim Duyar? (Sayı: 8, Sayfa: 15)

Doç. Dr. Ali ARSEVEN

Okul Başarısında Ölçme ve
Değerlendirmenin Önemi
(Sayı: 2*, Sayfa: 60)

Dr. Erdal ATABEK

Çocuğa Bilgi Yükleme mi?
Çocuğu Eğitmek mi? (Sayı: 2*, Sayfa: 17)

Prof. Dr. Kayıhan AYDOĞMUŞ

Çocuğun Ruh Sağlığı ve Aile
[Konuşma] (Sayı: 7, Sayfa: 23)

Doç. Dr. Acar BALTAŞ

Eğitimde Cezanın Yeri (Sayı: 9, Sayfa: 6)

Doç. Dr. Ali BAYKAL

Bilgisayar Destekli Eğitim
(Sayı: 2*, Sayfa: 30)

Dr. Ulrich BEER

Anne-Baba Otoritesi (Sayı: 7, Sayfa: 45)
Otorite Kaybı ve
Otoriteden Vazgeçme (Sayı: 9, sayfa: 20)

David S. BJORKLUND

Hatırladıklarımızın
Ne Kadarı Gerçektir? (Sayı: 4, Sayfa: 50)

Leo BUSCAGLIA

Kimin Ağacı (Sayı: 1*, Sayfa: 13)

R. B. Mac CALL

Ergenliğe Hazırlık (Sayı:3, Sayfa: 16)

Prof. Dr. Rıdvan CEBİROĞLU

Çocuğun Gelişmesinde
Ana-Babanın Rolü (Sayı: 8, Sayfa: 6)

Stella CHESS

Çocuklar ve Ana-Babalar (Sayı:2, Sayfa:5)

Susan CHOLLAR

Kekemeliğin Nedenleri ve Tedavisi
(Sayı:6, Sayfa: 49)

James COMER

Gençlere Sağlıklı Kararlar Vermelerinde
Nasıl Yardımcı Olabiliriz? (Sayı: 4, Sayfa: 46)

Joan COSTELLO

Erken Ergenlik (Sayı: 2, Sayfa: 34)

Yard. Doç. Dr. Adil ÇAĞLAR

İlkokulun İlk Üç Sınıfında
Fen Eğitimi (Sayı: 9, Sayfa: 26)

Prof. Dr. Kemal ÇAKMAKLI

Genç -Aile-Toplum İlişkileri
(Sayı: 3, Sayfa: 8)

Çocuk ve Gençin Psikososyal
Sağlığında Ana-Baba Tutumu
(Sayı: 8, Sayfa: 9)

Yard. Doç. Dr. Ümit DAVASLIGİL

Okulöncesi Çocuklarının
Dil Gelişimi (Sayı: 5, Sayfa: 37)

Psk. Nevin DÖLEK

Gençler ve Kitaplar (Sayı: 7, Sayfa: 30)

Prof. Rudolf DREIKURS

Konuşmadan Tavır Koymak
(Sayı: 1*, Sayfa: 18)

Mücadeleden Geri Çekilmek
(Sayı: 3, Sayfa: 31)

Korkuya Meydan Vermemek,
Korkunun Etkisi Altında Kalmamak
(Sayı:3, Sayfa 40)

Eğitim Sürecinde Tutarlı Olmak
(Sayı: 9, Sayfa: 9)

Daisy EDMONDSON

Evlilikten Neler Bekliyorsunuz?
(Sayı: 1, Sayfa: 23)

Kutsal EKER

Öğretimde Ölçme ve Değerlendirme
(Sayı: 5, Sayfa: 11)

David ELKIND

Arkadaş Etkisi (Sayı: 4, Sayfa: 20)

Dr. M Akif ERGİN

Yabancı Dil Öğretiminde İki Boyutlu
Görsel Eğitim Materyalleri
(Sayı:2*,Sayfa:58)

Hamdi ERKUNT

Bir Küçük Azınlık; Solaklar
(Sayı: 2*, Sayfa: 48)

Okul Öncesi Eğitim Kurumları
(Sayı: 3*, Sayfa: 33)

- Bilgisayar ve Çocuğunuz (Sayı: 3, Sayfa: 24)
Okullar Açılırken (Sayı: 7, Sayfa: 11)
- Hamdi ERKUNT/İlhami FINDIKÇI**
Çocuklarla İletişim (Sayı: 8, Sayfa 32)
Bilgisayarın Eğitime Katkıları (Sayı: 8, Sayfa 46)
- Yard. Doç. Dr. Nilüfer EŞİGÖK**
Her Çocuk Özeldir (Sayı: 2*, Sayfa: 8)
- Doç. Dr. Akın ETAN**
Eğitimde Bir Davranış Biçimi Olarak
Cesaretlendirme (Sayı: 1*, Sayfa: 40)
Duygunun Eğitimdeki Rolü (Sayı: 2*, Sayfa: 15)
Saygı (Sayı: 3*, Sayfa 5)
Kişilik ve Eğitim (Sayı: 3, Sayfa 6)
Haz, Sevinç ve Mutluluk (Sayı: 5, Sayfa: 12)
- İlhami FINDIKÇI**
Çocuk ve Yaratıcılık (Sayı: 3, Sayfa: 13)
Çocuk Yetiştirmede Aşırı Hoşgörölü ve
Koruyucu Tutumlar (Sayı: 4, Sayfa: 21)
Aile İçinde Disiplin (Sayı: 6, Sayfa: 27)
Kişilik Nedir? Nasıl Oluşur? (Sayı: 7, Sayfa: 37)
Eğitimde Arayışlar (Sayı: 9, Sayfa: 34)
- Charles R. FITZGERALD**
Çocuklar Gibi Düşünebilmek (Sayı: 6, Sayfa: 38)
- Gale Cornelia FLYNN**
Yaratıcı Bir "Yaratığın" İtirafı (Sayı: 2*, Sayfa: 50)
- Howard GARDNER**
Zekâ Nedir? IQ Testi ve Ötesi (Sayı: 1, Sayfa: 55)
- Janice T. GIBSON**
Ayrılık Endişesi (Sayı: 4, Sayfa: 19)
- Luis GILMAN**
Çocukların Uyku Sorunları (Sayı: 6, Sayfa: 45)
- Dr. Haim GINOTT**
Çocuklarda Disiplin (Sayı: 1, Sayfa: 6)
Öğrenci-Öğretmen İlişkileri (Sayı: 1, Sayfa: 47)
Övgünün ve Eleştirinin Yeni Yolları (Sayı: 2, Sayfa: 35)
Sınıf İçinde Olumlu Bir Ortam Nasıl Oluşturulur? (Sayı: 3, Sayfa: 27)
Anne-Babaların Çocuklara Yönelik Yanlış Uygulamaları (Sayı: 4, Sayfa: 38)
Çocuklarda Depresyon (Sayı: 5, Sayfa: 20)
Sınıf Ortamında Pratik Çözümlerin Önemi (Sayı: 8, Sayfa: 39)
Övgü ve Değerlendirmede Davranışımız ve Ölçümüz Ne Olmalı? (Sayı: 9, Sayfa: 12)
- Hans GROTE**
Ne Denediysem Olmadı! (Sayı: 2, Sayfa: 17)

- Dr. F. Dilek GÖZÜTOK**
Öğretmen Davranışlarının Öğrenci Davranışlarına Etkisi (Sayı: 8, S: 35)
- Nur GÜNER**
Altı Yaş Sorunu (Sayı: 2*, Sayfa: 7)
Çocuk ve Oyun (Sayı: 1, Sayfa: 32)
- Serdar GÜNER/Işık S. ÜSTÜNER**
Eğitimde Bilgisayar (Sayı: 2*, Sayfa: 27)
- Arş. Gör. Oya GÜNGÖRMÜŞ**
Çocuğın Gelişiminde Babanın Önemi (Sayı: 1*, Sayfa: 47)
Down Sendromlu Çocuklar (Sayı: 3, Sayfa: 46)
Ana-Baba Yoksunluğu (Sayı: 5, Sayfa: 26)
Baba Yoksunluğunun Çocuğın Gelişimine Etkisi (Sayı: 8, Sayfa: 13)
- Ray HAMMOND**
Yeni Bir Çağ: Bilgisayar (Sayı: 5, Sayfa: 6)
- Süleyman HECEBİL**
Üniversite Sınavlarına Hazırlanan Gençler ve Ailelerine Düşen Görevler (Sayı: 5, Sayfa: 9)
- Lilian G. KATZ**
Televizyon ve Çocuklar (Sayı: 6, Sayfa: 42)
- Edwin KESTER Jr.**
Kötü Rüyalarda (Sayı: 5, Sayfa: 47)
- Marty KLEIN**
Çocuklarla Cinsel Konularda Konuşmalar (Sayı: 2, Sayfa: 26)
- Ped. Ümran KORKMAZLAR**
Anne ile Çocuk İlişkisi ve Önemi (Sayı: 3*, Sayfa: 55)
- Prof. Dr. Özcan KÖKNEL**
Yaratıcı Gençliğin Gelişmesi (Sayı: 7, Sayfa: 6)
- Prof. Dr. Wolfgang KRUER**
Diş Sağlığı (Sayı: 3, Sayfa 42)
- Doç. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU**
Ergenlik (Sayı: 1*, Sayfa: 49)
Okuma Öğrenimini Etkileyen Faktörler (Sayı: 2*, Sayfa: 12)
Verimli Ders Çalışma İlkeleri (Sayı: 3*, Sayfa: 23)
Sayılarla Ortaöğretim Gençliği (Sayı: 3, Sayfa: 10)
Aile İçi İlişkiler ve Ergen (Sayı: 8, Sayfa: 19)
- Uz. Dr. Bülent MADİ**
Aşırı Hareketli Çocuklar (Sayı: 1*, Sayfa: 44)
Beyin Felçli Çocuklar (Sayı: 2*, Sayfa: 55)
Aşırı Hareketli Çocuklar (Sayı: 8, Sayfa: 50)
- Psk. Nuran MADİ**
Okullar Açılırken (Sayı: 2*, Sayfa: 6)
- Bariş MANÇO**
Eğitim Okulla Sınırlandırılmaz [Konuşma] (Sayı: 2*, Sayfa: 32)
- Jane MARKS**
Çocuklar Niçin Yalan Söyler? (Sayı: 2, S: 39)

Jean MARZELLO

Anneciğim! Çok Korkuyorum
(Sayı: 2, Sayfa: 45)
Okul Öncesi Öğrenim Nasıl Olmalıdır?
(Sayı: 4, Sayfa: 31)

Book MASON

Genç Gözleri Koruyalım (Sayı: 5, Sayfa: 16)

Arş. Gör. Jale MİNİBAŞ

Çocuk ve Resim (Sayı: 3*, Sayfa: 27)
Çocukta Korkular (Sayı: 3, Sayfa: 37)
Tımak Yeme (Sayı: 4, Sayfa: 17)
Çocukta Yalan (Sayı: 5, Sayfa: 23)
Çocuklarda Alt Islatma (Sayı: 9, Sayfa: 36)

Maria MONTESSORI

Özgür Seçim İlkesi (Sayı: 1*, Sayfa: 31)

Prof. Dr. Ayla OKTAY

Çocukta Özdenetim (Sayı: 1*, Sayfa: 28)
Çocuğun Yaşamında
İlkokulun Yeri ve Önemi (Sayı: 4, Sayfa: 6)
Kardeşler Arası İlişkiler (Sayı: 5, Sayfa: 33)
Anadolu Liseleri ve Özel Okullara
Giriş Sınavlarına Hazırlanırken Çocuklar
Nelere Dikkat Etmelidir? (Sayı: 6, Sayfa: 6)

Arş. Gör. Esra ÖMEROGLU

Yapıcı ve Yaratıcı İnsanlar Yetiştirmek
(Sayı: 3*, Sayfa: 25)

Prof. Dr. Necla ÖNER

Türkiye'de Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlığın Durumu [Konuşma]
(Sayı: 9, Sayfa: 22)

Necdet ÖZKAYA

Türkiye'de Özel Eğitim Kurumları ve
Özel Öğretimden Beklenenler
(Sayı: 2*, Sayfa: 42)

Doç. Dr. Mahmut PAKSOY

Ergonomi (Sayı: 6, Sayfa: 53)

Prof. Dr. Norma RAZON

Yaz Tatilinde Çocuklarımızın
Boş Zamanlarını Nasıl
Değerlendirebiliriz? (Sayı: 1*, Sayfa: 14)
Cinsel Eğitim (Sayı: 4, Sayfa: 12)

D. M. ROMNEY

Çocuklarda Davranış Bozuklukları
(Aşın Hareketlilik) (Sayı: 1, Sayfa: 42)
Çocuklarda Davranış Bozuklukları
(Çocukluk Depresyonu) (Sayı: 2, Sayfa: 54)
Çocuklarda Davranış Bozuklukları
(Saldırgan Davranış) (Sayı: 7, Sayfa: 51)

Nancy RUBIN

Ailenizdeki Stresi Nasıl Yenebilirsiniz?
(Sayı: 5, Sayfa: 15)

Bertrand RUSSEL

Çocuk ve İhtiyaç (Sayı: 2*, Sayfa: 25)

Dr. Lee SALK

Çocuğunuzun Öfke Nöbetleri
(Sayı: 6, Sayfa: 41)
Çocuğunuzun Arkadaşları (S : 7, Sayfa: 43)

S. H. SANDER

Çocuğun Aile İçindeki Etkinliği
(Sayı: 1, Sayfa: 19)

Yeşim SAYAR

Tam Öğrenme (Sayı: 2*, Sayfa: 11)

Julius - Zelda SEGAL

Yaratıcı Çocuklar (Sayı: 6, Sayfa: 35)

Dr. Linda SHOW/Dr. Anthony SMITH

Küçük Çocuklarda Diş Çürümesi
(Sayı: 8, Sayfa: 52)

C. R. SNYDER

Bahaneler Uydurmak (Sayı: 9, Sayfa: 40)

Yard. Doç. Dr. Nuray SUNGUR

Okul Yöneticisinin Yaratıcılığı
(Sayı: 6, Sayfa: 16)

M. Zeki TAŞKIN

Çocuklarımızda Öğrenmeyi
Eğlence Haline Getirelim [Konuşma]
(Sayı: 2*, Sayfa: 38)

Dr. Psk. Nursel TELMAN

Televizyon ve Çocuklar (Sayı: 7, Sayfa: 34)

Alexander THOMAS

Çalışan Annelerin Suçluluk Duygusu
(Sayı: 2, Sayfa: 20)

Yard. Doç. Dr.**Nurper Savaş - ÜLKÜER**

İyi Bir Anaokulunun Özellikleri
Neler Olmalıdır? (Sayı: 4, Sayfa: 25)
Çocuklara Problem Çözme Becerisi
Nasıl Kazandırılır? (Sayı: 5, Sayfa: 28)

Yalvaç URAL

Kitap Okumayı Sevdiren Anne-Babalar
(Sayı: 2*, Sayfa: 40)

G. W. WEINSTEIN

Benim Kendi Param (Sayı: 1, Sayfa: 19)

Bernice WEISBOURD

Çocukların Yürüme Çağındaki Korkuları
(Sayı: 5, Sayfa: 44)

Reha YALNIZCIK

Bırakınız Çocuklarınızı Dilediklerince
Resim Yapsınlar (Sayı: 1*, Sayfa: 10)

Prof. Halide S. YAVUZER

Yaratıcı Çocuğu Sever misiniz?
(Sayı: 1*, Sayfa: 6)

Yard. Doç. Dr. Mustafa YILMAN

Öğrencilerde Başarısızlığın
Nedenleri ve Çözümleri (Sayı: 7, Sayfa: 16)
Yükseköğrenim Gençliğinin
Temel Sorunları (Sayı: 8, Sayfa: 23)

Bu dizinde, dergimizin Temmuz 1986/Aralık 1987 arası yayınlanan ilk üç sayısı (*) işaretliyle belirtilmiştir. Ocak 1988'den itibaren, dergimiz yeniden birinci sayıdan başlayarak yayınına yeni bir biçim ve kadroyla devam etmiştir.

YAYINLAR

HER YÖNÜYLE ÇOCUK BAKIMI

Hazırlayan:
Barbara NASH

Çeviren :
Dr. Falka ARTAN
Dr. Şirin ARTAN

Çocuk bakımı, dünyanın en zevkli olayı olmasının yanında, en zor olaylarından da biridir. Çünkü çocuk, tüm yönleri ile bir bütündür ve sürekli bir gelişim süreci içerisindedir. Çocuğun bakımıyla sorumlu olan anne ve baba, bu gelişim sürecinin aşamalarını ve bu aşamalarda nasıl davranılması gerektiğini bilmek zorundadır. İyi bir bakım, kuşkusuz çocuğun geleceği yönünden en iyi yatırım olacaktır.

Her Yönüyle Çocuk Bakımı adlı kitap, anne-babaların ve konuyla ilgili öteki kişilerin çocuk bakımına ilişkin sorularını cevaplayabilecek bir nitelik taşımaktadır.

Michael Brudenell, Malcolm Chiswick, Barbara Nash, Dr. Patricia Gilbert ve Janet Smy tarafından yazılan kitap; Barbara Nash tarafından hazırlanmıştır. Nash, kitabın ön-sözünde şunları söylemektedir: "İnsan yaşamındaki bütün büyük olaylar ve heyecan verici anlar gibi, 'kari-koca' sıfatlarına 'anne-baba'nın da eklenmesi, ortaya birçok soru atar. Bu sorulardan bir kısmı, anne adayları ve çocuğun fiziksel gelişimiyle; bir kısmı, anne-babalık ve çocukluğun duygusal yanlarıyla ilgilidir."

Her Yönüyle Çocuk Bakımı; kadın ve erkeğin ergenlik çağındaki cinsel gelişimlerinden, evlilik, gebelik, çocuğun doğumu, ilk üç yıl içindeki gelişimi ve yaşam boyu bakıma kadar birçok konunun, bir

anne-babaya gerekebilecek derinlikte ele alınması ve resimlerle aktarılması, kitabın en önemli özelliğini oluşturmaktadır.

Kitap beş ana başlıktan ve bunları oluşturan altı başlıklardan oluşturulmuştur.

Başlangıç bölümünde, anne-babalara genel bir cinsel bilgi yanında; erkek ve kadının üreme organları anatomisi hakkında da bilgiler verilmektedir. Bu bölümde yine anne-babaların çok duyarlı oldukları "Kısırlık" konusu üzerinde durulmakta, nedenleri ve gerek erkeğin gerekse kadının tedavisine ilişkin bilgiler verilmektedir.

Gebelik bölümünde, gebelik ile ilgili cinsel bilgilerin yanında; gebe kadının sosyal hayatı, sağlığı, geçirebileceği rahatsızlıkları ve temel gereksinimleri de ele alınmıştır.

Dünyanın en büyük mucizesi olarak adlandırılan 'doğum', **Doğum ve Bebeğin Dünyaya Gelişi** bölümünde ele alınmıştır. Bu bölümde annelere pratik bilgiler verilmiş ve doğumun başlamasından bebeğin dünyaya gelmesine dek geçen süreçte dikkat edilecek noktalar üzerinde durulmuştur.

Her Yönüyle Çocuk Bakımı kitabının önemli bölümlerinden birisi de **Yeni Doğan** başlığı altında verilen bilgilerdir. Burada, özellikle bebek-ane ilişkisi, özel bakım gerektiren bebekler örneklerle verilmiştir.

Kitabın son bölümünü oluşturan **İlk Üç Yıl**'da, çocuğun genel gelişim yüzleri üzerinde durulmuştur. Bebeklik döneminde anne-babanın çocuk üzerindeki etkileri ve yine bu dönemde üzerinde durulması gereken noktalar sırasıyla işlenmiştir.

Her Yönüyle Çocuk Bakımı, anlatım sadeliği, okuyucunun olayları görsel olarak daha iyi kavraması için bol resimli içeriği, konu zenginliği ve en önemlisi pratik bilgiler yer alması bakımından, her anne-babaya önerilebilecek bir kitaptır.

NASH.B. (Hazırlayan), **Her Yönüyle Çocuk Bakımı** (Çev: Dr. Falka ARTAN, Dr. Şirin ARTAN). İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1985.

EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ve SORUNLAR

Türk Eğitim Derneği
Yayınları

Türk Eğitim Derneği (TED)'nin eğitim-öğretime ilişkin olarak düzenlediği Eğitim Toplantıları'nın X. sununda, Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunlar konusu ele alınmıştır. Bu toplantıya konunun uzmanları tarafından sunulan bildiriler, öteki toplantılarda olduğu gibi, toplantının adı ile yayınlanan bir kitapta toplanmıştır.

Yard. Doç. Dr. Nizamettin Koç ve O. Nuri Poyrazoğlu tarafından yayına hazırlanan **Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunlar** adlı kitap, konuyla ilgili uzmanların, okullardaki rehberlik uzmanları ve öğretmenlerin ilgisini çekeceğini umduğumuz birçok bilgiyi içermektedir.

Kitapta yer alan bildirilerde, genelde eğitim sistemi içinde psikolojik hizmetlerin yer, gerekliliği, uygulamada karşılaşılan sorunlar, ilgili uzman elemanların yetiştirilmesi gibi konular ele alınmıştır.

Prof. Dr. Süleyman Çetin Özoglu tarafından sunulan **Eğitim Sistemimizde Psikolojik Hizmetlere Genel Bir Bakış** adlı bildiride, dünyada eğitimde psikolojik hizmetlerin gelişimi, kısa ve ana hatlarıyla verildikten sonra,

Türk eğitim sistemi içinde psikolojik hizmetler konusu ele alınmıştır. **Eğitimde Psikolojik Hizmetlerin Rolü ve Önemi** adlı bildirisinde Prof. Dr. Muharrem Kepeçoğlu, eğitimde psikolojik hizmetlerin dayandığı temelleri ele almıştır.

Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunlar kitabında "Çeşitli Eğitim Kurumlarında Karşılaşılan Başlıca Psikolojik Sorunlar Nelerdir?" ve "Eğitimimizde Psikolojik Hizmetleri Nasıl Daha Etkili ve Verimli Duruma Getirebiliriz?" konulu iki panelin de dokümanları mevcut. Panelere katılan çeşitli uzmanların konuyla ilgili görüş ve önerileri, bu alanda ilgilenenler için önemli bir kaynak olsa gerek.

Bunların dışında kitapta şu bildiriler yer almaktadır:

Mesleki Rehberlik Gereksinimi, Uygulamalar ve Sorunlar (Doç. Dr. Yıldız Kuzgun), **Öğretim ve Psikolojik Hizmetler İlişkisi, Psikolojik Danışman, Uygulamalar ve Sorunları** (Dr. Sıral Ülkü), **Psikolojik Hizmetlerde Psikolojik Ölçme Araçları ve Sorunlar** (Yard. Doç. Dr. Nizamettin Koç), **Eğitimde Psikolojik Hizmetlerin Sunulmasında Yararlanılacak Uzman Elemanların Yetiştirilmesi ve Sorunlar** (Prof. Dr. Ethem Özgüven).

Eğitimde psikolojik hizmetlerle ilgilenen herkesin rahatlıkla anlayabileceği bir dille yazılmış olan bildirilerin sonunda, konuşmacıya sorulan sorulara ve cevaplarına da yer verilmiştir. Bu ise okuyucuya, uygulamaya yönelik problemlerin çözülmesi bakımından önemli bir kaynak sağlamaktadır.

Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunlar
Hazırlayan: Yard. Doç. Dr. Nizamettin Koç, O. Nuri Poyrazoğlu.
Türk Eğitim Derneği
Bilim Dizisi No: 10
Ankara, 1986.

DEĞERLİ İLKOKUL ÖĞRETMENLERİ SEVGİLİ ÖĞRENCİLER...

10. HİZMET YILIMIZDA,
SİZLERE, HER SAYFASI 4 RENKLİ,
PİRİL PİRİL BİR ÜNİTE DERGİSİ

YEPYENİ BİR

BESYIL

SUNUYORUZ.

ÜNİTELERLE
BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

SINIF
4

GÜNÜ BİZİMİZ NEBELİ ERDE

ÜNİTELERLE
BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ...

ÜNİTELERLE
BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

SINIF
2

YENİ DERS YILIMIZ

ÜNİTELERLE
BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

SINIF
5

YURDUMUZ VE KOMŞULARIMIZ

SAYI
1

SINIF
1

OKUL HAYATIMIZ

SAYI
1

ÜNİTELERLE
BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

SINIF
3

ÇEVREMİZİ TANIYALIM

SAYI
1

ÇAĞDAŞ TÜRKİYE'DE
ÇAĞDAŞ ÇOCUKLAR İÇİN
ÇAĞDAŞ BİR DERGİ VAR

ÜNİTELERLE
BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

Yaşadıkça Eğitim

KASIM / ARALIK 1992

SAYI: 25

8000 TL. (KDV Dahil)

Çocukta Beslenme Alışkanlığı ●

Yaratıcılık Nedir ? ●

Tuvalet Eğitimi ●

Bilgi Toplumunda Okullar ●

Eğitimde Sürekli Reform ●

Yavaşlatan Nikotin ●

KÜLTÜR'lü Olmak Bir Ayrıcalıktır

ÖZEL KÜLTÜR ANAOKULU

Haznedar, Şevket Dağ Sok.No: 16
34 590 BAHÇELİEVLER/IST.
TEL: 554 66 51 - 584 17 13

ÖZEL KÜLTÜR İLKOKULU

İncirli, Yolbaşı Sok.
34 730 BAKIRKÖY/IST.
TEL: 583 97 36 - 583 86 19
183 64 17 - 561 26 63 - 561 26 64

ÖZEL KÜLTÜR LİSESİ

9.-10.Kısım
34 750 ATAÖY/IST.
TEL: 559 04 88 - 559 04 94
559 43 94 - 560 01 18 - 560 00 63

KÜLTÜR ÖZEL FEN LİSESİ

9.-10.Kısım
34 750 ATAÖY/IST.
TEL: 559 04 88 - 559 04 94
559 43 94 - 560 01 18 - 560 00 63

YAYINCIDAN OKURA

Merhaba Değerli Okuyucularımız,

1992'nin son sayısı ile sizlere 25. kez ulaşmanın sevinci ve heyecanı içindeyiz. 1986 yılından bu yana, ara vermeden çıkarmaya ve sizlere ulaştırmaya çalıştığımız Yaşadıkça Eğitim dergisinin, geçen süre içinde bir çok anne-baba ve öğretmene katkıda bulunduğunu görmek bizi ayrıca mutlu etmektedir. Binlerce çocuk ve gencin yetiştirilmesine katkıda bulunmanın sorumluluğu ile dergimizin yeni yılda da en iyi biçimde hazırlanmasına yönelik çabalarımız devam edecektir. Bu arada, dergimizin içeriğinde, okuyucularımızın istekleri doğrultusunda bazı değişiklikler ve yenilikleri, yeni yılın ilk sayısında yapmaya hazırlandığımızı da belirtmek isteriz.

Bu sayımızda, birbirinden ilginç konuları gündeme getirmiş bulunuyoruz. Eğitime ilişkin bazı geleneksel yargıların giderek daha çok sorgulandığı günümüzde, ele aldığımız konuların gerek araştırmacılara ve eğitim yöneticilerine gerekse anne-baba ve öğretmenlere katkıda bulunacağını umuyoruz.

Prof.Dr. Adil Türkoğlu'nun "Eğitimde Sürekli Reform Zorunluluğu", Psikolog Şeila Y. Ilkbahar ve Sibel Tezel'in hazırladıkları "Yaratıcılık Nedir?", Diyetisyen Seval Seyran'ın "Çocukta Beslenme Alışkanlığının Gelişmesi" ve "Bilgi Toplumunda Eğitim Kurumları" konulu telif yazıların yanı sıra "Tuvalet Eğitimi" ve "Yavaşlatan Nikotin" konulu çeviri yazıları bu sayımızda bulacaksınız.

1992'nin son sayısı olması nedeniyle hazırladığımız "92 Yazarlar ve Yazılar Dizini"ni de bu sayımızda bulabilirsiniz. Bu dizin, bir yıl boyunca ele aldığımız tüm konu başlıklarını ve yazarlarını içermesi bakımından anne-babalar, öğretmenler ve akademisyenlere, kısaca tüm eğitimcilere yararlı olacaktır.

Yeni yılın sizlere yeni mutluluklar getirmesini diliyoruz.

Saygılarımızla.

Sahibi Kültür Hizmetleri A.Ş. Fahrettin AKINGÜÇ	Dizgi Aynur TURA Cemal TURAN	Yapım-Yönetim YA/BA YAYINLARI 7.-8. Kısım A 21 - B Blok Daire 101 34 750 Ataköy/İSTANBUL Tel: 560 33 28 - 560 30 48 661 07 10 - 661 07 22 Fax: 560 32 13
Yazı İşleri Müdürü Bahar AKINGÜÇ GÜNVER	Fotoğraflar Temel YIRMİBEŞ	
Yayın Yönetmeni İhami FİNDİKÇİ	Film ve Renk Ayrımı FILMON	Abone Koşulları Yıllık (6 sayı) 40 000 TL Abone Ücretleri İçin: Yapı Kredi Bankası Bakırköy Şubesi H. No: 2888 Yaşadıkça Eğitim ya da Posta Çeki H. No: 475 009
Yayın Yardımcısı Gülşay DOKUZOĞUZ	Baskı ve Cilt Hünyet Otset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş. Halkalı-İSTANBUL	
Teknik Yönetmen Kudret GÜVENÇ		
Bu sayıya katkıda bulunan Aylin ÇELİK		

İÇİNDEKİLER

Çocukta Beslenme Alışkanlığının Gelişmesi

5

*Diyetisyen:
Seval SEYRAN*

Sağlığımız için bütün yaşam süresince yeterli ve dengeli bir beslenme çok önemlidir.

Yaratıcılık Nedir?

8

*Klinik Psikolog
Şeila Yahya
İLKBAHAR-Sibel TEZEL*

Günümüzde gerekli "imkanlar" sağlandığında, yaratıcılığın ortaya çıkartıp geliştirilebileceği görüşü hakımdır.

Bir Sorunumuz Var?

14

Tuvalet Eğitimi

15

Roberta ISRAELOFF

Tuvalet eğitimi için önerilen çeşitli yöntemler vardır. Doğru olan; ana-baba ve çocuk için uygun olan yöntemi seçebilmektir.

Bilgi Toplumunda Eğitim Kurumları

20

İlhami FINDIKÇI

Okullar, insanlık tarihinin en önemli sosyal kurumları olarak toplumsal gelişmenin itici gücü olmuştur.

Eğitimde Sürekli Reform Zorunluluğu

26

Prof.Dr. Adil TÜRKÖĞLU

Eğitimde reform çalışmalarının evrensellik

gösterdiği dünyamızda, ulusların eğitim sorunlarında benzerlikler bulunmaktadır.

Yavaşlatan Nikotin

29

*Psikolog
J. SPILICH*

J. Spilich'e göre sigara içenler, sigara içmeyenler kadar dikkatli düşünemiyorlarmış.

Yayınlar

30

'92 Yazarlar/ Yazılar Dizini

31

Çocukta Beslenme Alışkanlığının Gelişmesi

Diyetisyen Seval SEYRAN

Sağlığımız için bütün yaşam süresince yeterli ve dengeli bir beslenme çok önemlidir.

Sağlığımız için bütün yaşam süresince yeterli ve dengeli bir beslenme çok önemlidir. Sağlık, insanın fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir.

Yeterli ve dengeli beslenme, hastalıklara karşı direnci artıran önemli etkenlerden biridir. Özellikle iyi beslenmeyen çocukların hastalanma olasılığı artar, hastalıklar daha ağır seyrederek. Araştırmalar, beyin gelişimindeki bozuklukların, başarısızlığın, obozite (şişmanlık), kalp hastalıkları ve hiper tansiyon gibi ileri yaşlarda belirtisini veren klinik bozuklukların kökenini erken çocukluk dönemindeki yanlış beslenmeden ileri geldiğini gösterir niteliktedir. Bu dönemde gıda maddeleri, erişkinde olduğu gibi sadece enerji ve dokuların tamiri için değil, bütün organların ölçülerinin artması için oluşan büyüme için de gereklidir.

Çocukta olumlu ve uygun bir beslenme alışkanlığının gelişimi, çocuğun doğduğu günden itibaren başlar. Temel güven duygusunun gelişmesinde bu dönemdeki olumlu bir anne-çocuk ilişkisinin de çok önemli olduğu, çocuk beslenmesi konusundaki yayınların tümünde belirtilmiştir.

Çocuklardaki beslenme sorunlarının büyük bir kısmı, ailenin beslenme konusundaki eğitimsizliği, bilgisizliği ve tutumları ile ilgilidir. Çocuğun beslenmesindeki amaç, normal, sağlıklı büyüme ve geliş-

Ailenin yeterli ve düzenli beslenme alışkanlığı varsa, çocuk yeterli ve dengeli beslenme alışkanlığı kazanmış olacaktır.

meyi sağlamaktır. Çocuktaki varolan sağlık sorunları, çocuğun büyüme, gelişme ve sağlık durumunun standartların altında olması ile anlaşılır.

Çocuğun büyümesi için gerekli besin öğelerini içeren yiyecekler (et, süt, yumurta vb.), protein kaynaklarının yokluğu veya çok pahalı olmaları nedeniyle satın alınmaz. Diğer bir etken de yiyeceklerin besin değerlerinin ve çocuk için en uygun yiyeceğin hangisi olduğunun bilinmemesidir. Beslenme bilgisizliği nedeni ile besin

değeri düşük yiyeceklerle çocuk beslenmektedir. Örneğin şeker ve nişasta karışımı yiyeceklerle beslenen çocuk, enerji gereksinimini karşılayamamaktadır.

Yapılan araştırmalar, çocukların öğrenme için gerekli temel mekanizmayı belirleyen testler kadar, zeka testlerinde de benzerlerinden aşağı düzeyde olduklarını işaretlemektedir. Ailenin yeterli ve düzenli beslenme alışkanlığı varsa, çocuk yeterli ve dengeli beslenme alışkanlığı kazanmış olacaktır.

ENERJİ VE BESİN ÖĞELERİNİ KARŞILAMAK İÇİN GEREKLİ YIYECEK TÜR VE MİKTARLARI (günlük ortalama gr. olarak)

Besin Grupları		0-6 ay	7-12 ay	1-3 yaş	4-6 yaş	7-9 yaş	10-12 yaş	13-15 yaş
Et ve benzeri	Et veya K.baklagil	15	30	60	70	80	90	130
	Yumurta	50	50	50	25	25	25	102
Süt ve türevleri	Süt, yoğurt	250	600	500	400	400	400	400
	Peynir	-	10	20	30	30	30	30
Sebze ve meyve	Yeşil ve sarı	15	50	75	100	150	150	150
	Turunçgil ve domates	50	50	100	100	100	100	100
	Diğerleri	15	50	75	100	150	150	150
Tahıllar	Ekmek, bisküvi	10	20	50	100	200	250	350
	Pirinç, makarna, bulgur	5	10	30	40	50	50	60
	Tahıl unu	10	10	10	15	15	15	20
Yağlar ve şekerler	Katı ve sıvı yağ	5	7	15	30	40	50	60
	Şeker	20	20	25	40	40	40	50
	Reçel, pekmez ve bal	-	10	25	25	20	20	20

Çocuklardaki beslenme sorunlarının büyük bir kısmı, ailenin beslenme konusundaki eğitimsizliği, bilgisizliği ve tutumları ile ilgilidir.

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARIN GÜNLÜK DİYETLERİ

Öğün	Besinler	Yaşlara göre miktarlar	
		2 - 3 yaş	4 - 6 yaş
SABAH	Yumurta veya peynir Ekmek Süt Reçel, pekmez	1 adet veya 1 kibrit kutusu 1/2 - 1 küçük dilim 1 bardak 1 yemek kaşığı silme	aynı miktar 1 - 2 dilim 1 bardak 1 1/2 yemek kaşığı
ÖĞLE	Etli veya kuru baklagil yem. Sebze yemeği Tatlı veya yoğurt Ekmek	1/3 porsiyon 1/3 porsiyon 1/2 porsiyon 1/2 dilim	1/2 porsiyon 1/2 porsiyon 1/2 porsiyon 1 dilim
AKŞAM	Etli veya kuru baklagil yem. Pilav, makarna Meyve Ekmek Süt veya yoğurt	1/3 porsiyon 1/3 porsiyon 1 porsiyon - 1 bardak	1/2 porsiyon 1/2 porsiyon 1 porsiyon 1 dilim 1 bardak

- Not: 1- İkinci yaktı 1/2 bardak meyve suyu veya meyve verilebilir.
2- Tam porsiyon yetişkinler içindir.
3- Öğle ve akşam yemekleri yer değiştirebilir.

OKUL ÇOCUKLARININ GÜNLÜK DİYETLERİ

Öğün	Besinler	7 - 12 yaş	13 - 17 yaş
SABAH	Yumurta, peynir Tahin, çorba (birinden) Ekmek Reçel, bal, pekmez, yağ veya zeytin Süt	1 adet veya 1 kibrit kutusu 2 yem. kaşığı veya 1 küçük kase 1 - 2 dilim 1 yemek kaşığı veya 10 - 15 adet 1 bardak	aynı miktar aynı miktar 2 - 4 dilim 1 1/2 yemek kaşığı 15 - 20 adet 1 bardak
ÖĞLE	Etli veya K. Bakla Yem. Sebze yemeği, Tatlı Ekmek	2/3 porsiyon 2/3 porsiyon 2/3 porsiyon 1 - 2 dilim	1 porsiyon 1 porsiyon 1 porsiyon 2 - 4 dilim
AKŞAM	Etli veya kuru baklagil yemeği Pilav, makarna, börek Salata Ekmek Yoğurt veya süt (sabah alınmadı ise)	2/3 porsiyon 2/3 porsiyon 2/3 porsiyon 1 dilim 1 bardak	1 porsiyon 1 porsiyon 1 porsiyon 2-4 dilim 1 bardak

Kaynak: BAYSAL, Prof. Dr. Ayşe, BESLENME, 1977, S: 378-381

Yaratıcılık Nedir ?

Klinik Psikolog Şeila Yahya İLKBAHAR
& Sibel TEZEL

Günümüzde gerekli "imkanlar" sağlandığında, yaratıcılığın ortaya çıkarılıp geliştirilebileceği görüşü hakimdir.

Yeni birşey yaratma anlamındaki yaratıcılık, başkaları tarafından görülebilen veya duyulabilen ürünleri kapsar.

Her ne kadar 20.yüzyılın ilk yarısında, yaratıcılığın çok az insanda bulunan ve erişilemeyen bir özellik olduğu fikri kabul görmüşse de, günümüzde gerekli "imkanlar" sağlandığında, yaratıcılığın ortaya çıkarılıp geliştirilebileceği görüşü hakimdir. Eğitimciler için de, en faydalı bakış açısı, bilişsel becerilerin eğitimle belli bir derece artırılabilmesidir. Konuyla ilgili uzmanlar, yaratıcılığın ön şartı olan çok yönlü düşünme becerisini "yaratıcı düşünme" diye adlandırmışlar ve bunun geliştirilmesi üzerine çalışmalar yapmışlardır. Bu yazıdaki amacımız, yaratıcılığı tanımlayarak, önemini vurgulamak ve nasıl geliştirileceğine ışık tutmaktır.

Yaratıcılık nedir?

Öncelikle yaratıcılığın iki farklı anlamından söz edebilir:

1- Yeni birşey yaratma anlamındaki yaratıcılık; başkaları tarafından görülebilen veya duyulabilen, örneğin resim, heykel, şiir ve roman gibi ürünleri kapsar. Plato da "Symposium" adlı diyalogunda, gerçek sanatçıyı dünyaya yeni gerçekler getiren ve insan bilincini genişleten kişi olarak tanımlamıştır.

2- Yaratıcılığın diğer anlamı ise, yeni bir ürün olmaksızın, her yaratıcı süreçte olması gereken yaratıcı tutumdur.

Rollo May de (1975), Plato gibi yaratıcılığı yeni birşeyler ortaya koyma süreci olarak ele alır. Ancak, yaratıcı ürünün veya düşünce-

nin yeniliği kadar, gerçekle uyumlu ve faydalı oluşunun da önemini belirtir. Smith (1966) yaratıcılığı geçmiş yaşantılara dönüp, bunlar arasından seçtiklerimizin biraraya getirilmesiyle yeni modeller, fikirler ve ürünler ortaya çıkarılması olarak tanımlar. Yaratılanın mutlaka yeni olması gerekmediği, varolan objelerin veya düşüncelerin geçmiş yaşantılarımızdan faydalanarak yeniden yapılandırılmasının ve farklı amaçlarda kullanılmasının veya bazı problemlerin çözümüne yardımcı olmasının da yaratıcılığa dahil olduğunu kabul eder.

Yaratıcı tutum ise, kişinin kendini, yakın ve uzak çevresini görebilme (fark edebilme) ve cevap verebilme yeteneğidir. "Eğer bu yaratıcılıksa, ben de yaratıcıyım, etrafımdaki insanların farkındayım ve onlara cevap verebiliyorum" diyebilirsiniz. Fakat, bu düşünce tarzı yanıltıcıdır. Çoğu insan, etrafında olan bir çok şeyin farkında değildir ve cevap veremez. Farz edelim ki, kişi bir güle bakarken, "bu bir güldür" veya "bir gül görüyorum" diyebilir. Ancak "bir gül görüyorum" demesi gerçekten gülü gördüğü anlamına

gelmez. Öyleyse, o anda ne yaşar? Bunu şöyle açıklayabiliriz: Nesneyi görüp gül kavramına oturtmaktadır. Görmek vurgulansa da, aslında bilişsel ve sözel eylem ön plandadır. Gülü görüyorum diyen kişi, esasında konuşmayı bilen, somut bir objeyi ayırt edebilen ve doğru kelimeyle sınıflandıranıdır. Burada görmek, esasında görsel değil, zihinsel bir işlemdir.

Nedir öyleyse gerçek anlamda görmek? Bunu da şu örnekle anlatabiliriz. Belli bir olgunlukta, insanlar yuvarlak cisimlerin eğimli ve kaygan yüzlerde yuvarlandığını bilirler. Yuvarlak cismin yuvarlanmasını görmek, aslında edinilmiş bilginin doğrulanmasıdır. Ancak, kişi tarafından tam anlamıyla bir algılama söz konusu değildir. İki yaşındaki bir çocuğun yuvarlanan topa göstereceği tepki, yetişkininkinden çok farklıdır. Çocuk defalarca topu yuvarlamaktan zevk alır; bu, onun için düşünsel bir yaşantı değildir. Halbuki çocukluktan sonra çoğumuz gerçek anlamda görmeyi verdiği heyecanı daha seyrek yaşar, daha çabuk sıkılırız. Örneğin; baktığımız ağacın farkında olup,

Yaratıcı tutum, kişinin kendini, yakın ve uzak çevresini, görebilme (fark edebilme) ve cevap verebilme yeteneğidir.

*Araştırmalar,
yaratıcılığın
belli bir
derece zeka
ve kabiliyet
gerektirse de
sadece çok
zekilere
veya çok
kabiliyetlilere
özgü
olmadığını
ortaya
koymaktadır.*

tüm gerçekliğini görüp, bütün benliğimizle cevap verebilmemiz, bizim bu ağacın resmini yapabileceğimiz bir tecrübe yaşadığımız anlamına gelir. Gördüğümüz objenin resmini yapabilmek için, tabii ki teknik beceri önemlidir. Fakat, bakılan tam farkedilmedikçe, hiçbir resim gerçekleştirilemez.

Ağacı görebildiğimiz, bağlanabildiğimiz, cevap verebildiğimiz zaman, artık o bizim yaratıcı ürünümüz olur. Yani gerçek anlamda görmedikçe, yaratıcı bir tutum benimsemedikçe, yaratıcı ürünün ortaya çıkması da mümkün değildir.

Araştırmalar, yaratıcılığın belli bir derece zeka ve kabiliyet gerektirse de sadece çok zekilere veya çok kabiliyetlilere özgü olmadığını ortaya koymaktadır. Zeka ve kabiliyetin doğuştan gelen birer kapasite olduğu düşünülebilir. Ancak, her

ikisinin de yaratıcılık gibi ortaya çıkması ve gelişmesi için, çevrenin desteğine ihtiyacı vardır.

Gelişimsel açıdan baktığımızda, kültürümüzde kişinin hayatında kendini en yaratıcı ifade edebildiği dönemin 4-6 yaşları olduğunu görürüz. Bu da Erikson'un "girişkenlik veya suçluluk" dönemine denk

gelir. Erikson'un bu aşaması uzanmayı, incelemeyi ve denemeyi kapsar.

Yaratıcı materyallerin kullanımında da çocuk, genel gelişim safhalarından geçer. Başlangıçta malzemeyi ve özelliklerini inceler. Örneğin 2-3 yaşlarındaki çocuk boya ve fırçalarla uzun süre ve zevkle deneyler yapar. Malzemenin özelliklerini incele-

dikten ve kullanımında biraz beceri kazandıktan sonra, çocuk "simgesiz aşama"ya geçer. Bu aşamadaki resimlerde plan ve amaç olduğu halde, resmin içeriği, yapanın dışındakilerce anlaşılabilir. Bu safhada resimlerin çoğu, özellikle birşey ortaya koymayı amaçlamadığından öğretmenin "bu nedir?" diye sormaması tavsiye edilir. Zamanla çocuk "resimsel veya simgesel aşama"ya gelir. Burada çocuk bilerek birşeyler yapma ve yaratma çabasıdadır. Kendi resmini, gökyüzündeki güneşin resmini veya ilginç bulduğu bir olayın resmini yapabilir. Bazı çocuklar yuvadayken bu aşamaya varabilirler.

Çocukların resimlerindeki gelişimi inceleyen Brittain (1979), aynı yaşta bir çocuğun, farklı malzemeler (boya, kolaj veya çamur) ile yaptığı insan resimlerinin birbirlerine çok benzediğini görmüştür. Bu çalışma, çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin, yaptığı ürünü ne kadar çok etkilediğini göstermesi açısından önemlidir.

Yaratıcılığın Özellikleri

✓ Yaratıcı olmak için bazı özelliklere sahip olmak gerekir. Bu özellikler şunlardır:

Kişinin yeni deneyimlere açık olması çok önemlidir; böylelikle dışarıdan gelen uyarıları olduğu gibi, açık bir şekilde algılayabilir.

✓ Yaratıcı bir çalışmada kişisel değerlendirmeler de önemlidir. Ürün, başkaları tarafından değil, önce kişi tarafından değerlendirilmelidir. "Kendim için tatminkar bir şey yaratabildim mi?; Hislerimi, düşüncelerimi, acımı ifade edebildim mi? gibi sorular kişi için önem taşır.

✓ Yaratıcı kişi fikirlerle, renklerle, şekillerle ve ilişkilerle rahatça oynayabilmelidir.

Yaratıcı Tutum Özellikleri

Yaratıcı tutumu benimsemek için de kişide bulunması gereken bazı özellikler vardır. Bu özellikler de şunlardır:

✓ Herşeyden önce kişinin olaylar karşısında şaşırabilme kapasitesi olmalıdır. Çocuklarda bu çok gözlenir. Kendilerine

yeni olan bir dünyada olaylar karşısında şaşırırlar, bilinmeyeni merak ederler ve böylelikle de çevreye karşı reaksiyonları yaratıcı bir şekilde gelişir. Ancak eğitim sistemine girdiklerinde, çocuklar herşeyi bilmeleri gerektiğini hissederek şaşırılmayı bilgisizlik gibi görmeye başlarlar. Halbuki, şaşırabilme kapasitesi, yaratma sürecinin vazgeçilmez bir unsurudur.

✓ Konsantre olabilme yeteneği de yaratıcı tutumda önem taşır. Bilindiği gibi bu, bizim kültürümüzde az görülür. Konsantre olmadan da meşgul olabilmekteyiz. Birçok

aktiviteyi aynı anda yürütürken, bir yandan da daha sonra yapacağımız işleri düşünürüz. Örneğin, gazete okurken, aynı anda kahvaltı edip, radyo dinleyebiliriz. O anda yaptığımız aktiviteye, gördüklerimize ve hissettiklerimize kendimizi veremeyiz. Oysaki kişi, o anda

Yaratıcı kişinin, yeni deneyimlere açık olması gerekir.

Konsantre olabilme yeteneği de yaratıcı tutumda önem taşır.

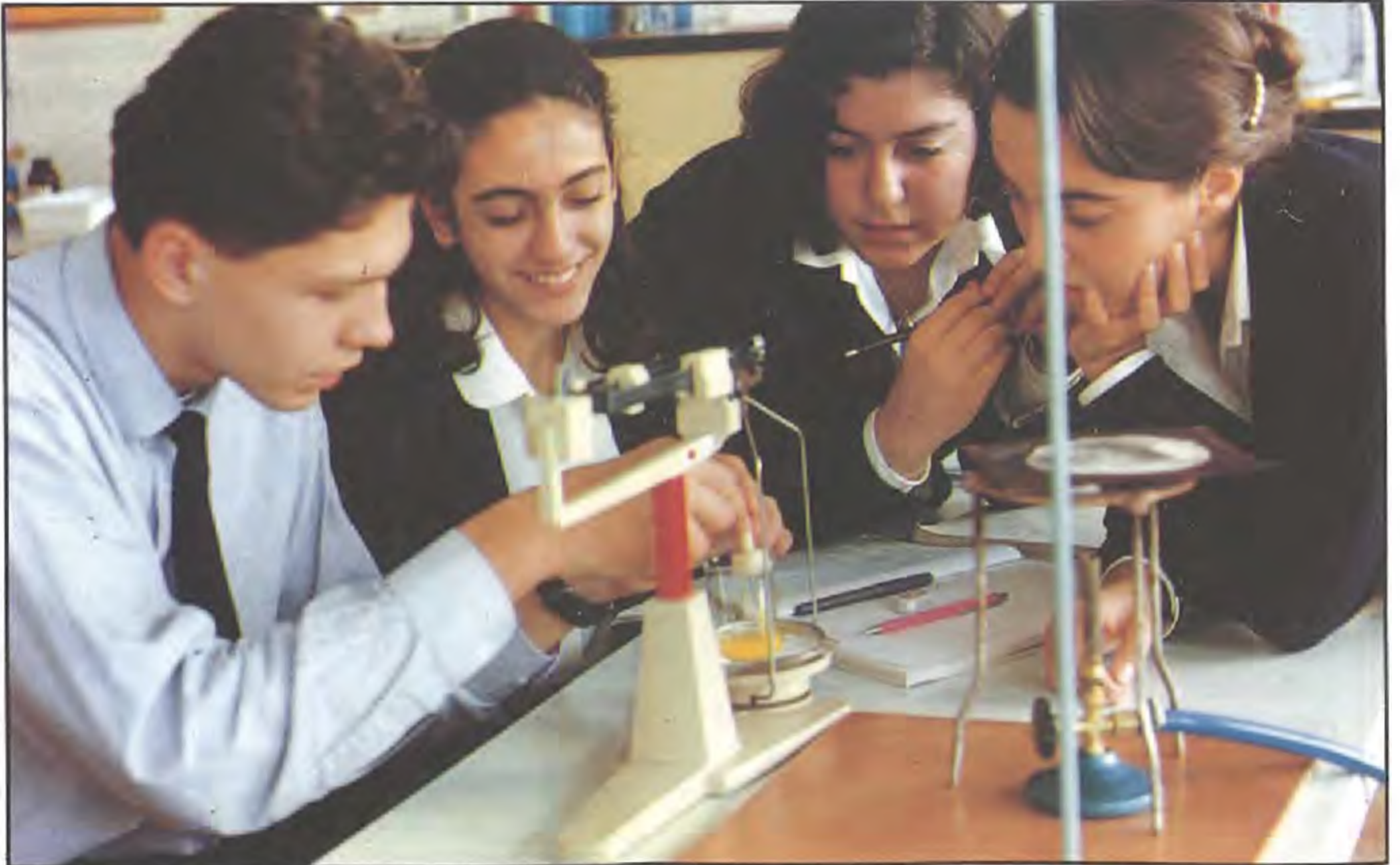
**Çelişkiler,
kişinin
karakter
yapısını
kuvvetlen-
dirmesine
yardımcı
olurlar.**

yaptığı işe, tamamıyla kendisini verirse, ortaya çıkan ürün kişinin hayatında büyük önem kazanır. Biri ile konuştuğumuzda, kitap okuduğumuzda veya yürüdüğümüzde, olaya, o anda yaptığımıza, gördüğümüze ve hissettiğimize kendimizi verirse, yaratıcı tutum için bulunması gereken diğer bir özelliği de yerine getirmiş oluruz.

✓ Yaratıcı tutumda göz önünde tutulması gereken diğer bir beceri de gerginliği ve çelişkiyi kabul edebilmektir. Ancak, modern eğitim sistemi, genelde, çocuğu çelişkili bir tecrübeden uzak tutmaya çalışır. Çelişkinin zararlı olduğu ve sakınılması gerektiği şeklinde yerleşmiş, yanlış düşünceler mevcuttur. Herşey kolaylaştırılarak çocuğun çelişkili ortamdan uzak tutulması sağlanır. Bu yanlış bir davranıştır. Çünkü çelişkiler, kişinin karakter yapısını kuvvetlendirmesine yardımcı olurlar.

✓ Yaratıcı tutumun diğer bir özelliği de "her gün yeniden doğma"

arzusudur. Doğum olayı, yalnızca bebeğin ana karnından çıkıp nefes alması ile sınırlı değildir. Bebek, kendi kendine nefes almaya başladığı halde, en az anne karnında olduğu kadar anneye bağımlı ve çaresizdir. Doğum birçok aşamadan geçer, bebek biyolojik olarak gelişip ana rahmini terk eder. Daha sonra annesinin memesini emme süreci biter ve zamanla çocuk, annenin ellerini de bırakır. Çocuk her yeni beceri kazandığında (örneğin yürüme, konuşma, yeme becerileri), bir önce yaşanmış olan öğrenme sürecini terk eder. Bu nedenle, insanda ikili bir çelişki hakimdir. Bir önceki dönemdeki rahatlığı ve güvenceyi kaybetme korkusunu, bir sonraki döneme geçip yeni becerilerini özgürce kullanma isteği izler. Diğer bir deyişle insan, tekrar ana rahmine dönme arzusuyla, tam anlamıyla doğma isteği arasında bir çelişki yaşar. Her doğuş, bir önceki dönemi terk edebilme cesaretini gerektirir. Bütün bilinenler

ve emin olunanlar geride bırakıldığında, kişi ancak bir özelliğine yaslanabilir, bu da kendine ve çevreye cevap verebilme ve onların farkında olma gücüdür, yani kişinin yaratıcılığıdır. Yaratıcı olmak, bütün hayat sürecini yeniden doğma süreci olarak görmeyi ve hayatın hiçbir dönemini son olarak kabul etmemeyi gerektirir.

Kişide bulunması gereken özelliklere değindikten sonra, bir eylemi yaratıcı kılan şartları da dile getirmekte fayda vardır. Mac Kinnon'a (1962) göre gerçek yaratıcılık en azından 3 şartı yerine getirmelidir. Öncelikle kişinin cevabı ya da düşüncesi yeni veya istatistiksel olarak az rastlanır olmalıdır; belli bir dereceyle uyumlu olmalıdır ve her hangi bir problemi çözmeye veya hedefe ulaşmaya da yardımcı olmalıdır. Gerçek yaratıcılık, orijinal içgörünün desteklenmesini, değerlendirilmesini ve daha iyiye doğru değiştirilerek, sonuca varıncaya dek geliştirilmesini içerir.

Guilford (1967), yaratıcılığı "çok yönlü üretim" olarak tanımlamış ve "çok yönlü düşüncenin" dört farklı becerisine dikkat çekmiştir: (1) **Akılcılık**: Konuya uygun cevap sayısı, (2) **Esneklik**: Farklı kategorilerin kullanılması, (3) **Orijinallik**: Alışılmışın dışında cevapların verilmesi, (4) **Oluşturma becerisi**: Eldeki uyarıcı malzeme üstünde gösterilen çaba.

Tüm bu bahsedilenlerin ışığında bakıldığında, yaratıcılığın değerinin her geçen gün artmasını ve gelecek kuşakların eğitimine en önemli çıkış yolu olarak ele alınmasını anlamak kolaylaşır. Ancak,

Yaratıcı olmak, bütün hayat sürecini yeniden doğma süreci olarak görmeyi ve hayatın hiçbir dönemini son olarak kabul etmemeyi gerektirir.

halen kültürümüzde yaratıcılığın geliştirilmesi için sunulan olanakların çok sınırlı oluşu, eğitim sisteminin yaratıcı ve orijinal insanları eğitmektense, çoğunluğa uyan, kalıplaşmış kişiler yetiştirmesi düşündürücüdür. Günümüzde, boş zamanlarda yaratıcı faaliyetlerin yerini genellikle pasif eğlenceler tutar. Bilim dallarında yetişen teknisyenlerin sayılarının çok olmasına rağmen, aralarında verimli denence ve teori geliştirenler çok az sayıdadır.

(BU YAZININ İKİNCİ BÖLÜMÜNÜ "YARATICILIK NASIL GELİŞTİRİLİR ?" ADIYLA GELECEK SAYIMIZDA BULACAKSINIZ.)

BİR SORUNUMUZ VAR

2,5 yaşındaki kızım 18 aylıkken tuvalet eğitimi aldı. Fakat şimdi yaptığı kazalarla gerileme gösterdi. Ne yapabilirim ?

K.G.

"Sayın K.G.,
Özellikle bezlerini erkenden bırakan çocuklarda, bu biçimdeki gerilemeler yaygındır. Kızınıza oyun içinde "tuvalete gitmelisin" dediğinizde nasıl tepki gösterdiğini gözleyebilirsiniz. Başlangıçta korkabilir. Vücudunun bir bölümünü görmekten yüzü kızarabilir veya dışkıyı yapamayabilir. Erkek çocuklar da bazen korkarlar. Çünkü oturağa oturduklarında testisleri kaybolmuş gibi gelir. Çocuğunuzun kaygısının kaynağını bulabilirseniz, hem siz endişeden kurtulabilir, hem de çocuğunuza yardımcı olabilirsiniz.

Kızım 5 yaşında ve hâlâ silinmesinde benden yardım istiyor. Ne yapmalıyım ?

Ş.M.

Sayın Ş.M.,
Bazı çocuklar yeterli düzeyde ve kolaylıkla temizlenmeyi öğrenirler. Bazıları tuvalet kağıdı rulosunun yarısını kullanırlar, ama kendi kendilerine temizlenemezler. Bir kısmı da tamamen unutulur. Bazı çocuklar altı veya yedi yaşlarına kadar yardıma gereksinme duyarlar. En iyisi, kendini temizleyebileceği kanısında oluncaya kadar çocuğunuza yardım etmektir. Ancak, kızınızın ilerki dönem için bazı yönergeler gereksinmesi vardır. Tuvalet kağıdını nasıl açacağını ve yırtacağını gösterin. Bulaşmayı önlemek için önden arkaya doğru, kendi kendine silinmesini öğretin. Daha sonra, güvenilir bir biçimde ellerini yıkadığından emin olun.

3,5 yaşındaki oğlum, tuvalet eğitimi alıyor. Fakat, bez vermediğinde kaka yapmayı reddediyor. Kakasını da tuvalete yapması için onu nasıl ikna edebiliriz ?

Sayın F.

Dışkılama için tuvalet kullanmada isteksizlik de ender değildir. Uzmanlar, böyle bir durumdaki çocuğa bezinin verilmesini, fakat dışkılama yaparken banyoda kalmasında ısrar edilmesini öneriyorlar. O zaman tuvaletin içindeyken beze boşaltmada zorlanabilir ve utanabilir. Bir kaç gün içinde de ısrarından vazgeçebilir. Bir kaç ay içinde problem çözülmezse, çocuk doktoruna başvurulabilir.

Çocuk yetiştirirken ana-babaların çeşitli konularda merakları ve kaygıları vardır.

Bunlardan biri de tuvalet eğitimidir. Bu ay, tuvalet eğitimiyle ilgili olarak

yukarıdaki mektupları aldık. Her mektubu kısaca yanıtlamaya çalıştık. Yanısıra

15-19. sayfalarımızda Roberta Israeloff'un "Tuvalet Eğitimi" ile ilgili yazısının çevirisini de sunuyoruz. Yaşadıkça Eğitim

Tuvalet Eğitimi

Roberta ISRAELOFF

Tuvalet eğitimi için önerilen çeşitli yöntemler vardır. Doğru olan; ana-baba ve çocuk için uygun olan yöntemi seçebilmektir.

Annelerle oluşturduğum grupta, yeni yürümeye başlayan çocuklarımızı hiç bir biçimde zorlamamayı ve tuvalet eğitimindeki kaygılarımız gibi konuları tartıştık. Kitaplardan da okumuşuzdur. Çocuklarımız hazır oluncaya kadar beklememiz, cezalandırıcı-zorlayıcı olmamamız gerektiğini biliyoruz. Bununla birlikte, uygulamak zorunda olduğumuz bir takım kararların gerekçeleri konusunda bilgilendirilmiyoruz. Cevaplandırılmamış soruların altında ezilmekteyiz. Tam olarak "hazır olma" neyi ifade etmektedir? Pantolon eğitiminden iç giyime kadar değiştirmemiz gereken özellikler nedir?

Cevaplar kolay olmamasına rağmen, tuvalet eğitimi hakkında işi kolaylaştıran ve kısaltan birçok yöntem var. Elbetteki doğru olan;

ana-baba ve çocuk için uygun olan yöntemi seçebilmektir.

Başlamadan önce bilinmesi gereken bazı konular vardır. Bu konular şunlardır: Önemli olan, yalnızca kendi çocuğunuzdur. Burada, bir yaşındaki çocuğunun oturak kullandığıyla övünen komşunuzu, kız torunlarının daha dün eğitilmiş olduğunu düşünen aile üyelerini dinlememeniz kastedilmektedir. Çocuklar, oturak kullanmayı kendi yöntemleri ve adımlarıyla öğrenirler. Rekabete dayanan bir olay değildir. Tuvalet eğitimi, işbirliği yapmayı gerektiren ve yetişkinin üstün gelmeyeceği bir süreçtir. Stanford Üniversitesi'nde, Eğitim profesörü Martin Ford'un açıklaması da şöyle:

"Çocuğunuzla bir ittifak oluşturmalısınız. Farkında dahi olmadığı

Tuvalet eğitimi, işbirliği yapmayı gerektiren ve yetişkinin üstün gelmeyeceği bir süreçtir.

Tuvalet eğitiminin her zaman aynı doğrultuda ilerlemediği kabul edilmelidir.

bu ittifakın, ifadelendirilmesi zor olabilir. Fakat aynı amaca doğru birlikte çalışmanız, destek sağlayıcı bir atmosfer yaratır."

Tuvalet eğitiminin her zaman aynı doğrultuda ilerlemediği kabul edilmelidir. Bazen ilerleme kaydetmek için geri adım atmak zorunda kalınabilir. Çocuğunuza, oturağını kullanmasını öğretmenin

basit olmadığını unutmayın. Fakat, çocuğunuzu biraz överek kendini, kendi vücudunu, sizinle olan ilişkisini olumlu biçimde hissetmesini sağlayabilirsiniz.

Öğrenmek İçin Hazır Olma

Genellikle merak, öğrenmeye hazır olmanın ilk işaretlerinden biridir. Çocuğunuz, dışkılama ve işemesini seyretmek isteyebilir veya bu konu hakkında konuşabilir. Bezlerini kirletmek veya ıslatmak, bazı çocukları duygusal yönden etkilemekte ve çabucak değiştirilme-

sini istemektedirler. Banyoya dahi yetişkinle birlikte girmek isteyebilirler. Yetişkinler için ailenin örnek olması meselesi ortaya çıkar. Alison Mack: "Öğretim, ailenin her bir üyesini kapsamasına rağmen, oğlan çocuklar için babalarını kopya etmenin kızlar için annelerini kopya etmenin daha kolay olduğu bellidir." demektedir. Ayrıca Mack "Dürüst olmak en iyisidir" der. "Bir baba, ayaktaiken bu işi nasıl yaptığını açıklarken kızların oturması gerektiğini ifade etmeli." Oturarak veya kalkarak olsun, küçük çocuklar boşaltım gereksinimlerini nasıl gidereceklerini öğrenmek için yardıma ihtiyaç duyarlar. Oturağa monte edilmiş bir düzenek, kazaları önlemekte işe yarayabilir. Bazı çocuklar, kendi kendilerine oturmaya çalıştıklarında, düzenek yüzünden incinebilirler.

Bir şişeye su doldurup-boşaltma vb. biçimdeki oyunları, çocuğunuzun hazır oluşunun psikolojik kanıtıdır. Bazı çocuklar, 15 ay civarında ilgi gösterirken diğerleri hemen sıkılabilirler. 15 aydan daha küçük bir çocuğun nörolojik gelişimi, dışkılama ve işemedi önce yetişkini haberdar edebilecek düzeyde değildir. Çocukta işeme ve dışkılamadan önce bazı davranış örnekleri gözlemlenebilir. Örneğin; çocuğunuz sessizleşir (durgunlaşır); yüzünü buruşturur veya bir köşeye çekilir, sonra dikkati üzerine çeker, ne olduğunu açıklar. Kendi içsel işaretlerine göre çevresine ilk haberi vermiş olacaktır. Şiddetli bir dürtünün ardından neticede işer veya dışkılar.

Oturak almak için en iyi zamandır. Edward R. Christophersen: "Çocuklar dışkılamada çaba har-

Merak, öğrenmeye hazır olmanın ilk işaretlerinden biridir.

carken, onlara yardımcı olabilecek, ayaklarının yere değdiği, yeterli küçüklükte, rahat, sağlam bir oturağa ihtiyaç duyarlar." (Rh. D. Children's Mercy Hospital'da Pediatri Profesörü) demektedir. Bununla birlikte bazı çocuklar, büyük tuvaleti kullanmayı tercih edebilirler.

Christophersen'e göre: "İster oturarak, ister merdivenli tabure olsun, kendilerinin inip çıkması çok önemlidir. Bağımsızlığın anahtarıdır. Çocuğun ellerini rahatlıkla yıkayabileceği biçimde, yakınında basamaklı bir tabure bulundurmak yararlı olabilir. Ek olarak, giyimini kolaylıkla idare edebileceğinden emin olunmalıdır. Zor açılabilen toka, düğme ve bağlar gibi ayrıntılı donanımı olmayan, kolaylıkla giyilip çıkartılabilen lastik kemerli pantolonlar en iyi seçimdir.

Ayrica, çocuğunuzun dışkılaması ve işemesine ilişkin ailece kullanacağınız kelimelere karar veriniz. Her sifon çekişte, deliğe su giderken çıkan gürültünün, hızlı su akışından ileri geldiği çocuğa mutlaka açıklanmalıdır.

Christophersen'a göre çocukların hazır oluşları 4 önemli kritere göre değerlendirilebilir. Bu kriterler şunlardır:

- Çocuğun birkaç dakikada bir damlatmaktan ziyade, sidik torbasını boşalttıktan sonra birkaç saat kuru kalması,
- Islak ve kuru gibi kavramları anlamak için dil yeteneğine sahip olması,
- Oturağa çıkmak, pantolonunu kaldırmak ve çıkarmak, duş almak için fiziksel hünerinin olması.
- "Haydi, banyoya gidelim", "Pantolonunu indir" gibi sözel ifadeleri anlaması ve dinlemesi.

Christophersen, bu kriterlerin tümünün bir arada gözlenmesi için, gerekirse ailelerin bir üç ay daha beklemelerini öneriyor. Böylece, asla geç kalınmayacağını ama çok erken başlanamayacağını da belirtiyor. Çocuğun önce işemeyi ya da dışkılamayı öğrenmesi başlangıçta hiç önemli değildir. Çocuklar, genellikle ilk önce dışkılama kontrolünü ve daha sonra da sidik torbasının kontrolünü kazanırlar. Fakat, doğru sıra biçiminde genel bir onay yoktur. Karar, tümüyle size ve çocuğunuza aittir.

Nasıl Başlamalı ?

İlk amacın, tuvaletin kullanımı hakkında bilgi vermek olduğu ve başlangıçta, en azından çocuğun reddetme biçiminde tepkisine yol açabileceği unutulmamalıdır. Karen Olness (M.D Pediatri Profesörü Case Western Reserve Üniversitesi) "Eğer çocuğunuz düzenli olarak dışkı yapabiliyor ve dışkısında hiç bir anormallik bulunmuyorsa; yemeklerden sonra belirgin bir düzende, normal olarak büyük tuvaleti geldiği zamanlar, tuvalete gitmesi teklif edilerek, bu durumdan yararlanmaya çalışabilirsiniz."

Çocuklar, genellikle ilk önce dışkılama kontrolünü kazanırlar.

Tuvalet kullanımı, pek çok koordinasyonu gerektirir.

Tuvalet eğitiminde en iyi yol, çocukla dengeli bir biçimde ilgilenmektir.

Ana-baba, çocuklarının kendine güvenini kazanmasında nasıl yardımcı olacaklarını belirlemelidirler.

önerisini getiriyor. "Eğer çocuğunuz düzensiz ve günde bir kaç kez dışkı kaçırıyorsa; o zaman işiniz biraz zorlaşır. Tutumlarını dikkatli ve alâkalı biçimde izlerseniz, onu yakalamanız mümkün olabilir. Tuvalete, beraber gitme teklifinde bulunabilirsiniz veya gün boyunca belirli aralıklarla oturağın üzerine oturmasını teklif edebilirsiniz.

Bazı çocuklar, altlarında bezleri varken, oturağın üzerinde oturabilirler. Eğer çocuğunuz, bir arkadaşını veya kitap okunmasını isterse yardım edin. Bebek veya bezden hayvanlarla oynamak, bazı çocukların hoşlarına gider ve oturağı bir oyuncak gibi kullanırlar. Tuvalet eğitimi aşaması, çok uzun görünebilir. Fakat Moris Green (Indiana Üniversitesi School of Medicine'da Pediatri Profesörü), tuvalet kullanımının pek çok koordinasyonu gerektirdiğine işaret eder. Bu koordinasyonlar şunlardır:

- ✓ Çocuğun söylemek istediklerinin anlaşılması,
- ✓ Oturaktaki pozisyonu,
- ✓ Giyimini kontrol edebilmesi,
- ✓ Karnında basınç arttığında kaslarını gevşetebilmesi.

Bunların hiçbiri otomatik biçimde oluşmaz.

Acaba çocuğunuz tüm gün başanlı olarak oturağını kullanabilir mi? Ya kaza yaparsa? Nasıl tepki göstereceğinizi belirleme ve çok iyi ifade etme ihtiyacındasınız. Eğer bir yöntem üzerine çok fazla yüklenirseniz (aşırı ödüllendirme veya sert eleştiriler biçiminde) anlamlı bir işi ve çabalarınızı riske atmış olursunuz. Diğer bir taraftan, sizin için önemli değilmiş gibi bir tavır da dürüst olmaz. En iyi yol, işin gerçek tarafını bırakmadan, fakat dengeli bir biçimde ilgilenmektir.

Övgü ve Mükâfatlar

Çocuklar, övgülerden hoşlanırlar. Onlara yeni külotlarını seçmesi için izin verme gibi ekstra imtiyazlar, kucaklamalar, kutlamalar biçiminde ailelerinin verdikleri destek, tuvalet eğitimi olgusunun temelidir. Fakat, eğitim halledildi demek değildir. Çocuğunuza ulaşabilerseniz, gözlerinde neşe ve gurur yerine anlaşılması güç bir ifade görebilirsiniz. Kazalar olduğunda, nefret ve kınama ifade etmeksizin ekstra bir işten dolayı memnuniyetsizliğinin ifadesi vardır. Temizlenme, mümkün olduğunca tertipli olma gibi durumlar, çocukları çaresiz kılar.

Bazı aileler, şekerleme ve oyuncak sağlamaksızın bu işi bitiremeyeceklerine inanırlar. Uzmanlara göre, çocuk istekli ve hazır olduğu için, banyodaki başarısından dolayı ekstra mükâfatlar düşünülebilir. Bazı mükâfatların kendileri, çocuklara uygun olmayabilir. Ne kadar büyüdüğü hakkında çocukla konuşarak motive etmeye çalışabilirsiniz; fakat unutmayın, çocuklar

büyüme konusunda sık sık çelişik duygular taşır. "Sen artık büyüdün" stratejisi, sık sık beklenenin aksi sonuçlar verir. Çocuğunuz tekrar bez bağlanmasını isteyerek tepki verir. Emin olun ki, bazı zamanlar çocuk, bebek gibi olmanın güvenine ihtiyaç duyar. Çocuğunuzun kendine güvenini kazanmasında nasıl yardımcı olacağınızı, en ince ayrıntısına kadar belirlemelisiniz. Her konuda, kendi fikrinin ve kontrolünün daha fazla işbirliği içinde olacaktır.

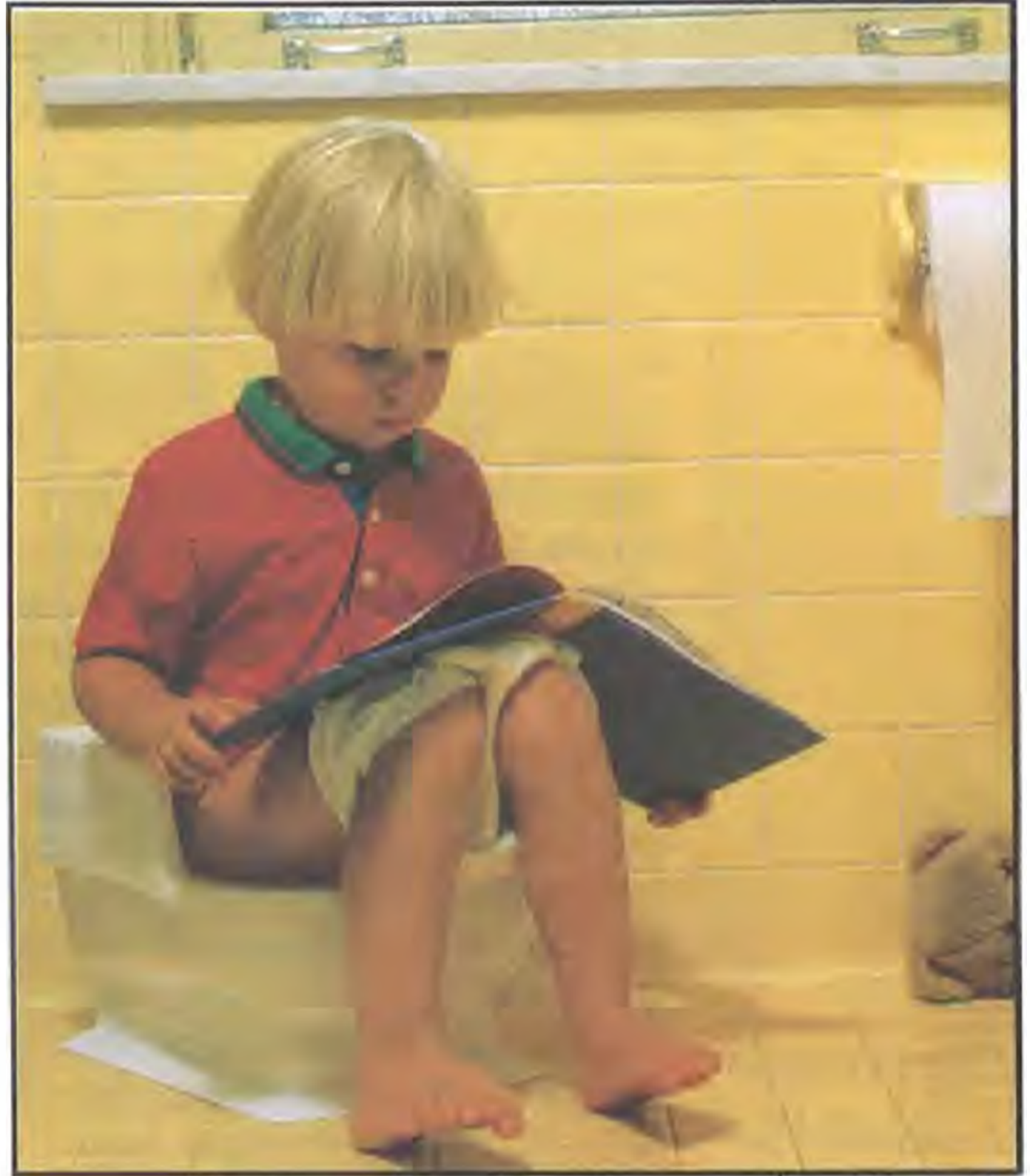
Çocuk bezlerinden pantolon ve iç giyim eğitimine kadar, çoğu çocuğun gelişiminde başarı için, banyo ziyaretleri uygun olmaktadır. Eğer, yeni emici bezlerin çocuğunuzun ıslaklık tecrübesinden yoksun bıraktığını düşünürseniz, hemen pantolon eğitimine başlayabilirsiniz. Bazı çocuklarda, benim büyük oğlumda olduğu gibi kazaları önlemek için ne giydiğinin önemi yok gibi görünmektedir. Çünkü, kocam ve ben yaz boyunca onun tuvalet eğitimini ele aldığımızda, çocuk doktorumuz onun işeme ve kendi hisleri arasındaki ilişkiyi görebileceği biçimde, belden aşağısı çıplak olarak evde oyun oynamasına izin vermemizi önerdi. Harika işliyordu. Yerdeki birkaç birikintiden sonra, her zaman oturağına işemeye gitti. Bu başarının ardından yine de teftişi hemen bırakmadık. Oğlumun eğitiminin bitmesi, 6 aydan daha fazla zaman aldı. Birkaç gün içinde, çocuklarının tuvalet eğitimini başarıyla tamamladıklarıyla övünen ailelere hiç inanmadım. Genelde, tuvalet kullanmasını öğrenmekle iş bitmiyor. Çocuklar, 1 yıl ya da daha fazla süre içinde, uyanık kaldıkları zaman boyunca oturağı kullanırlar. Uydukları zaman bezlenme ihtiyaçları devam

eder. Hangi evrede olursa olsun, gelecek adımı atmasında onu motive etmek, en iyi yoldur.

Sabırlı Olmak

Çocuk yetiştirmede çıkmazda kaldığında, birisine danışmak tek yol gibidir. Kendinizi kısıtlanmış ve şaşırılmış hissettiğinizde, bu konu hakkında eşinizle, arkadaşınızla veya ailenizle konuşun. Çocuğunuzun karşı yapıcı ve güvenilir davranın. Birlikte olarak, sorunları aşabilirsiniz.

Tuvalet eğitiminde çocuğunuza karşı sabırlı ve anlayışlı olmak, gelecek için iyi bir yatırımdır.

Tuvalet eğitiminde çocuğunuza karşı sabırlı ve anlayışlı olmak-ne kadar süre alırsa alsın- gelecek için iyi bir yatırımdır. Tuvalet kullanmayı öğrenmek, aile ve çocukların işbirliğine ihtiyaç duyduğu ilk gelişimsel değişikliktir. Bu durum, gelecekteki değişim ve sorunları aşmak için ilham kaynağı olacaktır.

Parents, August 1992'den
Çeviren: Aylin ÇEVİK

Bilgi Toplumunda Eğitim Kurumları

İlhami FINDIKÇI
Kültür Koleji
AR-GE Yöneticisi

Okullar, insanlık tarihinin en önemli sosyal kurumları olarak toplumsal gelişmenin itici gücü olmuşlardır.

GİRİŞ

Okullar, insanlık tarihinin en önemli sosyal kurumları olarak toplumsal gelişmenin itici gücü olmuşlardır. Medeniyetin gelişmesi sürecinde hangi türde ve kademede olursa olsun birer eğitim kurumu olarak okulların oynadıkları rolün önemi hiç kuşkusuz çok büyüktür. Tarihsel gelişimleri başlı başına bir inceleme konusu olan okulların, hemen her çağda değişik toplumsal beklentilerle karşı karşıya oldukları söylenebilir. Okulların değişmeyen temel özelliklerinin başında, bireylere mevcut bilgi birikiminin aktarılması sayılabilir.

Yüzyıllara sığmayacak gelişmelerin, çok kısa sürede gerçekleşmesi, diğer yandan bilgi birikiminin büyük bir hızla gelişmesi, günümüzde hangi türden olursa olsun eğitim kurumlarını yeni arayışlara yöneltmiştir.

Bu yazının amacı, ikibinli yılların bilgi toplumunun oluşturulmasında, özellikle ilk ve orta öğretim düzeyindeki eğitim kurumlarındaki arayışların, daha doğru bir ifade ile ulaştırılması gereken bazı hedeflerin, ülkemiz açısından genelde gözden geçirilmesidir. Bu inceleme sırasında, bilgi toplumunun oluşmasında en önemli rolü oynayacağı dü-

şünülen eğitim kurumları, bazı boyutları ile ele alınmaya çalışılmıştır.

Yeni teknolojilere, bilgilere ve gelişmeye açık, zamanını iyi kullanan ve kendini geliştirme çabası içinde olan bireylerin oluşturacağı bilgi toplumunun temel yapı taşlarını eğitim kurumlarının oluşturduğu düşünülmektedir.

1. Eğitimin Amacı

Bilgi toplumunun eğitim kurumlarında, eğitimin genel amacında önemli bir değişme olmalıdır. İnsanların yetiştirilmesi ve bilgilendirilmesi temel amacının yanında, gerekli bilginin aktarılması ve bilginin üretilmesi konusu ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, bilginin aktarılması giderek bir amaç olmaktan çok, bir yöntem sorunu olmaktadır. Çünkü, öğretimde yetişkinlerin çocuklara 'bilgi verme'si yerine, çocukların ilgi duydukları konularda 'bilgi alma'sı, olgusu, giderek yaygınlaşmaktadır. Böylece, eğitim-öğretimde öğrencinin kendi hedeflerini içeren bireysel öğretim egemen olacaktır.

2. Eğitim Yönetimi

Eğitim yönetiminde merkeziyetçi yaklaşım, yerini giderek merkezkaç yönetime bırakmaktadır.

Öğretimde yetişkinlerin çocuklara 'bilgi verme'si yerine, çocukların ilgi duydukları konularda 'bilgi alma'sı olgusu, giderek yaygınlaşmaktadır.

Bireysel ilgilerin, yerel ihtiyaçların ön plana çıkmasıyla merkezden gerçekleştirilen düzenlemelerin yerel ihtiyaçlara yeterince cevap verememesi sözkonusudur. Sınıf-içi eğitimde, toplu öğretimden bireysel öğretime geçişe paralel olarak, eğitim yönetiminde de toplu yönetim (merkezi yönetim) yerine yerel yönetime geçilmelidir. Böylece, bilgi toplumunun eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında, merkezdeki bazı yetkilerin, yerel yönetimlere ve doğrudan okullara aktarılması gereklidir. Eğitimde ulusal politikaların ve temel planların dışındaki düzenlemelerin bir kısmının yerel yönetimler, bir kısmının da doğrudan okullara aktarılması, eğitimde kaliteyi geliştirecektir. Böylece, merkezi yönetim, gelişmede öncelikli bölgelerdeki eğitim-öğretim sorunlarıyla daha fazla ilgilenebilecektir.

Modern eğitim kurumlarının oluşturulmasında, gerek merkezi ve yerel yönetim, gerekse okul yönetimindeki bireylerin, eğitim yanında yönetim formasyonuna da sahip olmaları büyük önem taşımaktadır. Eğitim yöneticilerinin eğitim yönetimi, davranış bilimleri ve özellikle insan ilişkilerine hakim olmaları gereklidir. Çünkü, eğitim sürecinin tüm aşamalarında, insan unsuru rol oynamaktadır. Dolayısıyla, yöneticinin en az eğitim-öğretim kadar 'insan'ı da tanıması gereklidir. Araştırmalar (M. Hesapçioğlu 1991), etkin okulun oluşturulmasında; - öğretmenlerin beklentileri, - okulun yönetimi ve okulun iklimi (school climate)nin, en kritik özellikler olduğunu ortaya koymuştur. Bu kritik özelliklerin, temelde insan ilişkilerine dayandığı söylenebilir. Dolayısıyla, öğretmenlikten yöneticiliğe geçiş sürecinde, bireylerin dikkatlice seçilmeleri; genel yönetim, eğitim yönetimi ve insan ilişkileri konusunda belirli bir formasyona sahip olmaları şartı aranmalıdır. "Bir okul bir müdür; bir müdür bir mühür" anlayışının değişmesi gereklidir.

Okul binalarının tamirata, temizlik gibi eğitime destek hizmetlerin idare amiri (idare şefi) tarafından yürütülmesi, okul müdürünün eğitim-öğretim konularına daha çok zaman ayırabilmesini sağlayacaktır.

3. Eğitim-Öğretim Kadrosu

Toplumsal gelişmenin en önemli itici gücü okullar ise, okulların gelişmesinde de öğretmenlerin en önemli itici gücü oluşturdukları, unutulmamalıdır. Bu açıdan bilgi toplumunun oluşturulmasında, öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Herşeyden önce öğretmenin, gelişmeye açık olması, kendini geliştirme çabası içinde olması ve en önemlisi sadece öğrencilerine değil, çevresine verebileceklerini asgari düzeyde vermesi gerekli, hatta zorunludur. Öğretmen, çevresini sürekli olarak aydınlayabilecek bir bilgi potansiyeline sahip olmalı. Ayrıca öğretmen, bilgi potansiyeli bakımından çevresini aydınlatma gücünü korumaya büyük özen göstermelidir.

Eğitim-öğretim sürecinde bilgi kaynaklarının çok çeşitli olması, eğitim araç gereçlerinin giderek çoğalması, öğretmenin öğrenci için bu bilgi kaynaklarından en yararlı olanını belirlemesi ve bu süreçte kendisine yardımcı olması önem taşımaktadır.

Böylece öğretmen, bilgi öğreten

**Öğretmenin,
gelişmeye
açık olması,
kendini
geliştirme
çabası içinde
olması
önemlidir.**

amaç olmaktan çıkarılması ve öğrencinin yetiştirilmesi sürecinde bir araç olduğu unutulmamalıdır.

Kendi kendine öğrenme yöntemlerinin giderek gelişeceği, dolayısıyla insan ilişkileri ve günlük yaşama ilişkin bilgilere programlarda daha etraflı biçimde yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ayrıca programların "her yerde, her ortamda eğitim"e olanak verecek biçimde düzenlenmesi gereklidir.

Sınıf-içi düzende öğrencinin aktif olduğu

bir ortam oluşturulmalı ve öğrencilerin buldukları düzeyin temel dersleri ile ilgileri doğrultusundaki diğer dersleri almaları söz konusu olmalıdır. Ülkemizde 1991-92 öğrenim yılında lise 1. sınıf düzeyinde uygulanmaya başlanan ders geçme ve kredi sisteminin bu açıdan yararlı bir başlangıç olduğu düşünülmektedir. Bu sistemin uygulamadaki aksaklıklarının kısa sürede giderilmesine çalışılmalıdır.

5. Teknik Donanım

Özellikle teknolojik alandaki hızlı gelişmeler ders araç gereçlerinin önemli ölçüde değişmesine yol açmıştır. Bir süreklilik halindeki bu gelişme, eğitim-öğretimi kolaylaştıran çok çeşitli araç-gereçlerini ve yeni bilgi kaynaklarını kazandırmıştır. Teknolojik gelişmelerin, bilgi yuvası olması gereken okulların bünyesine en kısa zamanda kazandırılması gereklidir. Bütün bunların eğitimle ilgili merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilmesini bekleyerek hiç bir çaba harcamamak en kolay yolu seçmektir. Okulun çevresine yönelik olarak gerçekleştireceği yetişkin eğitim hizmetlerinden (çeşitli eğitim prog-

kaynak olmaktan çok, giderek öğrenciyi bilgi kaynaklarına yönelten bir konuma geçecektir. Sonuçta öğretmenin, kendi ders konusuyla ilgili olarak öğrencinin bireysel ilgisini en yararlı biçimde değerlendirmesine danışmanlık yapması özelliği ön plâna çıkacaktır.

Öğretmenlik rolünde danışmanlık özelliğinin belirginleşmesi nedeniyle, insan ilişkilerinin, en az yönetici kadar, öğretmen için de daha büyük önem taşıması söz konusu olacaktır.

4. Öğretim Programları

Bilgi toplumunun oluşmasında hiç kuşkusuz ders programlarının (müfredat) önemli etkisi olacaktır. Ders programlarının öncelikle; statik olmaktan ve fazla bilgi yükünden kurtarılması, bazı temel dersler dışında yerel ihtiyaçlara göre özellikle ortaöğretimde öğrencilerin ilgi alanlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır. Amaç, öğrencileri mevcut ders programlarına uydurmak değil, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, her geçen gün gerçekleşen yeni gelişmeleri kapsayacak esneklikte programlar oluşturmak olmalıdır. Ders programlarının

Sınıf-içi düzende, öğrencinin aktif olduğu bir ortam oluşturulmalıdır.

ramları, kurslar gibi) elde edeceği gelirler, yerel yönetimlerin katkısı ve merkezi yönetimin desteğiyle teknolojinin son ürünü araç gereçler sağlanmaya çalışılmalıdır.

Eğitim-öğretimin hemen her aşamasında bilgisayar teknolojisinden yararlanmak giderek kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Nitekim, öğrencinin okula kayıt edilmesinden notlarına ve karnesinin hazırlanmasına kadar tüm işlemlerin bilgisayarla yapılabilmesi sözkonusudur. Bu sistemi, kendi çabaları ve olanaklarıyla oturtmuş okullar vardır.

6. Okul ve Sınıf İçi Düzen

Klasik sınıf düzeninde branş dersleri ve bu derslere ait dersliklerin artması, mekân açısından okul binalarının monotonluktan kurtarılması ve okulların sadece öğrencilerin değil, çevrenin eğitim ihtiyaçlarını da karşılayacak bir yapıya sahip olması gereklidir. Okul binası bir kompleks olarak düşünülmesi, derslikler dışındaki mekânların en yararlı biçimde kullanılması gereklidir.

Okul binalarının, öğrencilerin dersleri dışındaki zamanlarda da kullanılması, özellikle bizim gibi gelişmekte olan ülkeler açısından büyük önem taşımaktadır. Yetişkin eğitimi için okul binalarından yararlanılabilir.

7. Öğrenci Kişilik Hizmetleri

Bilgi kaynaklarının çoğalması, bireysel ve kendi kendine öğrenme modelinin daha çok benimsenmesi, daha da önemlisi, televizyonun giderek artan olumsuz etkileri diğer yandan giderek zorlaşan şehir yaşamı ve aile ilişkilerindeki bazı olumsuzlukların çocuk ve gençlerde görülen uyum ve davranış sorunlarının çoğalmasına neden olduğu söylenebilir. Çocukların ve gençlerin birbirleriyle ve özellikle yetişkinlerle etkileşimde bulunma ihtiyaçlarının giderek çoğalacağı düşünülmektedir. Sözü edilen ihtiyaçların giderilmesinde okullardaki rehberlik hizmetlerinin aktif rol

oynaması gereklidir. Rehberlik çalışmalarını ile öğrencilere sunulacak bireysel danışmanlık hizmetleri yanında öğretmenlere ve velilere de danışmanlık yapılması söz konusu olmalıdır.

8. Eğitim Kurumunda Yeni Bir Birim: Ar-Ge

Bilgi toplumunun oluşmasında katalizör rolü oynayan eğitim kurumları, sadece birer okul olmakla kalmayıp, birer araştırma merkezi olmak durumundadırlar. Her eğitim kurumu, mevcut bilimsel gelişmelere bir şeyler ekleme çabası ve endişesi içinde olmalıdır. Eğitim kurumunda; öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve diğer personelin bir bütün olarak ele alınması ve bu bireylerin kendilerini geliştirmelerine fırsat verecek ortamların hazırlanması; eğitim-öğretimdeki yeniliklerin ve gelişmelerin okul bazında izlenmesi ve okula uyarlanması; okulun çevre halkına yönelik eğitim programları hazırlaması ve nihayet eğitimin kalitesinin yükseltilmesine ilişkin çalışmalar; okulun örgütsel yapısında yeni bir birim ihtiyacını doğurmuştur. Bu birim, araştırma-geliştirme merkezidir. Yukarıda sayılan konularda okul yönetimine danışmanlık türünde bilgiler, veriler, karar alternatifleri sunan araştırma-geliştirme merkezi, akademik açıdan okulun

Çocukların ve gençlerin birbirleriyle ve özellikle yetişkinlerle etkileşimde bulunma ihtiyaçlarının giderek çoğalacağı düşünülmektedir.

dışarıya açılan penceresi olacaktır. Böylece, okulların daha etkin bir biçimde çalışmalarına olanak sağlanmış olacaktır.

Newman, etkin okulları "çok geniş seçme imkanları olan ve öğrencilerin bilgiyi anlamasına, entegre etmesine ve üretmesine imkan veren sistemler" olarak açıklamıştır (J.R. Bliss, 1991).

Zaten çok yoğun iş yükü bulunan yönetici, öğretmen, öğrenci ve diğer personel, bilgi toplumu açısından hayati önem taşıyan kendini geliştirme konusunda, bir kaynağın yardımına ihtiyaç duyarlar. Araştırma-Geliştirme merkezi, bilgi teknolojisinin olanakları ve kurulacak bilgi iletişim ağı ile bu ihtiyacın giderilmesine katkıda bulunacaktır.

Özetlenecek olursa, okulun araştırma geliştirme merkezi; eğitim araştırmaları, okul geliştirme projeleri, yaşamboyu eğitim, ölçme değerlendirme, yönetici danışmanlığı ve plânlı değişim konularında aktif çalışmalar gerçekleştirmelidir.

9. Okullar ve Yetişkin Eğitimi

Bilgi toplumunun oluşmasında okulların bir bütün olarak çevrelere verecekleri eğitim hizmetlerinin payı büyük olacaktır. İnsanların çocukluk ve gençlik yıllarındaki programlı eğitim öğretimle aldıkları bilgilerin kısa sürede eskimesi ve artık yetersiz kalması, yetişkin eğitiminin önemini giderek artırmıştır. Bu durumda, halk eğiti-

mi ya da yaygın eğitim olarak da bilinen yetişkin eğitimi programlarının çoğalmasına yol açmıştır. Bu programların ülke düzeyinde gerçekleştirilmesinde okulların öncülük yapması gereklidir.

Okul, kendi öğrencilerinin velileri ve çevredeki diğer yetişkinlere yönelik çeşitli eğitim programları, kurslar, bilgilendirme toplantıları düzenlemelidir. Okul, bulunduğu çevrenin bilgi deposu, bilgi kaynağı olmalıdır. Böylece okul, her hangi bir vatandaşın çocuğunun

öğretmeniyle başı dertte olduğunda ya da çocuğunun başarısızlığı söz konusu olduğunda kaygı ile gidilen bir kurum değil; boş zamanlarda gidilen, kütüphanesinden, hafta sonu, akşam ya da geceleri düzenlenen çeşitli kurslarından; sosyal tesislerinden yararlanan bir kurum olmalıdır.

Böylece okul binalarının boş buldukları sürelerdeki atıl kapasitelerinden de yararlanılmış olur.

Bilgi toplumunda okul, sadece çevredeki öğrencilerin değil çevredeki yetişkinlerin de okulu olmalıdır. Okulların bütün bunları nasıl gerçekleştireceği sorusu, okul yöneticilerinin yaratıcılıkları ve özellikle eğitimle ilgili yerel yönetimin sağlayacağı olanaklarla mümkündür. Okulların hızla değişen toplumsal şartlar ve giderek artan yetişkin eğitimi ihtiyaçlarını çok iyi belirleyerek, bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik eğitim programları düzenlemeleri gereklidir. Yetişkinler için hafta sonlarında ya da akşamları düzenlenecek eğitim

Bilgi toplumunda okul, sadece çevredeki öğrencilerin değil, çevredeki yetişkinlerin de okulu olmalıdır.

programları ve kurslar ile okul, yetişkin eğitimi ihtiyaçlarının giderilmesine katkıda bulunur. Bu eğitim programlarında, okulun bulunduğu yerel çevrenin ihtiyaçları doğrultusunda çok çeşitli seçenekler oluşturulabilir. Bilgisayar, İngilizce daktilo kursundan; hasat, halıcılık, modern hayvancılık kursu; insan ilişkileri, ana-baba eğitimi gibi pek çok konularda, sertifika programları düzenlenebilir. Bu hizmetler karşılığında, okulun katılımcılardan alacağı uygun miktardaki ücret, bu hizmetler için kaynak oluşturacaktır.

SONUÇ

Toplumsal yaşamın vazgeçilmez sosyal kurumlarından birisi olan okulların, gerek sosyal gerekse teknolojik gelişmeleri yakından izleyerek, gerekli değişiklikleri zaman geçirmeden gerçekleştirmeleri önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmıştır. Bilimsel alandaki sosyal ve teknolojik yeniliklere açık, modern sanayi ve yüksek teknolojiye ulaşmış bir toplumun, kısaca bilgi toplumunun oluşturulmasında, ilgili tepe yöneticilerin yanında, okullara, eğitimle ilgili yöneticilere, yerel yönetimlere, toplumsal kurum ve kuruluşlara ve toplumun üyesi olan her bireye görevler düştüğü unutulmamalıdır. Ülke olarak bilgi toplumları arasındaki yerimizi alabilmemiz, özellikle eğitim kurumlarının geliştirilmesi ile yakından ilgilidir.

Eğitim Kurumlarının hızla artan bilgi birikimini yakından izlemeleri, bilgi üretimine katkıda bulunmaları sürecinde başta eğitim yöneticileri ve öğretmenler olmak üzere toplumdaki her bireyin çaba göstermesi gereklidir.

Bilgi toplumunun oluşmasında eğitimin; nitelikli bir eğitimin gerçekleşmesinde de doğal olarak bütçeden eğitime ayrılan pay, okullaşma oranı, sistemdeki aksaklıklar ve benzeri etkenlerin üzerinde önemle

durulmalıdır. Ancak, toplumu oluşturan bireylerin kendi içlerinden kaynaklanan gelişmeye açıklık, araştırma merakı ve herşeyden önemlisi kendisini geliştirme çabasının, bilgi toplumunun oluşmasında en önemli rolü oynadığı düşünülmektedir. Diğer bir ifade ile toplumun üyesi bir birey olarak kısaca; "ben kendimi geliştirmek, işimde daha yararlı olmak için neler yapabilirim? Bunların ne kadarını yapıyorum?" sorusuna verdiği cevap, bilgi toplumunun oluşmasına katkımızı gösterecektir.

KAYNAKÇA

AKINGÜÇ, B., FINDIKÇI, İ. "A New Approach In Schools Research And Development Center." (Paper) XV. International School Psycholog Colloquium Istanbul, 24-28 July, 1992.

BLISS, James R., Firestone - William A., Richards, Craig E. Rethinking Effective Schools: Research and Practice. Prentice-Hall inc. USA 1991.

HESAPÇIOĞLU, M. "Etkin Okul Araştırmaları" Eğitimde Nitelik Geliştirme Kültür Koleji Yay. No 1. İstanbul 1991.

Bireylerin gelişmeye açıklık, araştırma merakı ve kendisini geliştirme çabasının, bilgi toplumunun oluşmasında en önemli rolü oynadığı düşünülmektedir.

Eğitimde Sürekli Reform Zorunluluğu

Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU
Adana Eğitim Yüksek Okulu Md.

Eğitimde reform çalışmalarının evrensellik gösterdiği dünyamızda, ulusların eğitim sorunlarında benzerlikler bulunmaktadır.

Ülkemizde, kamuoyunun geleneksel eğitim karşısındaki tutumu, eğitim sistemini yeniden gözden geçirme zorunluluğunu gerektirmektedir.

rın eğitim sorunlarında benzerlikler bulunmaktadır. Her ulus, sorunlarını kendine özgü koşullara uygun olarak çözümlerse de çözüm yolları üzerinde başka ulusların yaklaşımlarını göz önünde bulundurmaktadır.

Bilim ve teknolojiye de değişimler, insan yaşamını ve insanın yetiştirilmesi süreci olan eğitimi etkilemektedir. Ekonomik, sosyal, kültürel bir çok koşulun etkisi altında kalan eğitim sistemleri, değişikliklerle karşı karşıyadır. Nüfus artışı, yükselen dilek düzeyleri, ders içeriklerinin değişmesi, genellikle tüm ülkeleri ilgilendiren ortak sorunlardır.

Ülkemizde, kamuoyunun geleneksel eğitim karşısındaki tutumu, eğitim sistemini yeniden gözden geçirme zorunluluğunu gerektirmektedir.

Toplum geleneksel, ezberci, üretken olmayan eğitime karşı çıkmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı yeni orta eğitim sistemi dışında geleneksel, ezberci ve üretken olmayan eğitimi çocuklara ve gençlere nasıl kazandırıldığı-
nın kayıtsızlığı içerisinde.

Eğitim sorunları yetişkinler, gençler, öğretmenler, veliler ve çocuklar arasındaki uyumsuzluğu artırmaktadır. Eğitimin işlevi ise uyumu sağlamak ve sorunları çözmektir. Eğitim sistemi toplumdaki gelişmelere göre geride kalmıştır. İletişim araçlarındaki gelişmeler, radyo, televizyon aracılığı ile okul dışı yetişme öğrencileri, kendilerine verilen bilgileri denetlemeye, öğrenimlerdeki boşlukları bulup çıkarmaya yönelmektedir.

Eğitim Sistemi, 1970 ler öncesi ezbere, sonrasında da teste dayandığı için yargılamaya yer vermemektedir. Programlar ansiklopedik bilgilerle doludur. Öğretilen bilgi arttıkça, bilginin değerlendirilmesi de öğrencinin kazandığı bilgi yığına göre olmaktadır.

80 yıldır aynı eğitimin verildiği ülkemizde 1991-1992 eğitim yılındaki ders geçme ve kredi uygulamasının dışında, programlarda hiç bir değişiklik yapılmamıştır. Sistemin amaçları, içerikleri üzerinde çok az tartışma yapılmasına karşın sistemin son halkası olan değerlendirme sürekli tartışılmaktadır. Bir dersten 2, 3 alarak kurula girme, şartsız kurula girme sorunları gündeme gelmekte, Bakan'ın emriyle sınıf geçme sorunu çözümlenince, diğer sorunlar tartışılmamaktadır.

Avrupa'da 50 yıl önce öğretmen yetiştirme görevini, üniversiteler üstlenmiştir. Bakanlığın üç ayda öğretmen yetiştirdiği ülkemizde ise öğretmen yetiştirme görevini, üniversiteler, 1982 sonrası üstlenmiştir. Bu alanda 10 yıldır çok mesafe alınmasına karşın, öğretmen yetiştirme görevini üniversiteler mi, Bakanlık mı üstlen-
sin tartışması bitmemiştir.

Eğitim sorunları yetişkinler, gençler, öğretmenler, veliler ve çocuklar arasındaki uyumsuzluğu artırmaktadır.

Bakanlık, hiç bir araştırmaya dayanmadan, tüm liselerde İngilizce eğitime geçeceğimiz diyebilmektedir.

Ne yapılmalı ?

✓ Yalnızca orta eğitimde değil, tüm eğitim sisteminde sürekli reform ilkesi benimsenmelidir. Eğitim, bireyin tüm aşamalarda gelişmesini amaçladığı için sistemi yenileme çalışmaları bütün olarak ele alınmalıdır.

✓ Eğitim Fakültelerinde yapılan araştırmalar kütüphane raflarında kalmamalı, Bakanlıkça değerlendirilmelidir. Bakanlık-Üniversite işbirliği ile tezler, güncel sorunların çözümü üzerine olabilmelidir. Üniversitelerin eğitim fakültelerindeki öğretim üyelerinden, Talim Terbiye Kurulu'nda danışman olarak yararlanılmalıdır.

✓ Çağımızda her alanda bilgi patlaması vardır. Okullarda tüm bilgileri öğrencilere öğretmek olanaksızdır. Bu nedenle öğrenciler, tüm alanlardaki bilgilerin bir kısmını öğreneceklerdir. Bilginin nasıl öğrenileceği, nerede bulunabileceği ilkokul birinci sınıftan itibaren verilmelidir.

✓ Çağımızda her alanda çok bilgiyi bilen eleman yerine, alanı çok iyi bilen, yaratıcı analizden senteze gidebilen elemanlar yetiştirilmelidir.

✓ Öğrenciler araştırma, bulma zevkini yaşamalı "ben bu dersi niçin okuyorum" sorusuna doyurucu yanıt bulabilmelidir.

✓ Pratik, somut ve günlük yaşama yakın bir eğitim, ansiklopedik bilgiler veren eğitimin yerini almalıdır.

✓ Bakanlık ve eğitim fakülteleri işbirliğiyle her yıl eğitim sorunları araştırılmalı, yapılanlar ve yapılmayanlar nedenleriyle tartışılmalıdır.

Tüm eğitim sisteminde sürekli reform ilkesi benimsenmelidir.

Yavaşlatan Nikotin

Psikolog J. SPILICH

Amerikalı Psikolog J. Spilich'in sigara içenlere tavsiyesi, bu konuyu bir kere daha dikkatlice düşünmeleridir. Çünkü Spilich'e göre sigara içenler, sigara içmeyenler kadar dikkatli düşünemiyorlarmış.

Psikolog Spilich bu kaniya, bir kaç yıldır yaptığı ve her biri en az bir kez yinelenen araştırmalarına dayanarak varmış. Araştırmalarının sonuçları, bu konuda daha önce yapılan araştırmaların desteklediği "sigaradaki nikotin zihinsel verimi artırıyor" yaygın inancına ters düşüyor. Spilich'e göre, bu tür bir dikkat artırmı, sadece pek çok mektup arasından istenileni bulma gibi işlerde geçerli oluyor; ancak yapılan iş, okunanı anlama ve problem çözme gibi daha zor hale geldikçe, sigara içenlerin verimi de gittikçe düşüyor.

Her birine 60-180 arası öğrencinin katıldığı araştırmalarda, Spilich üç grup oluşturmuş. Bunlar, hiç sigara içmeyenler, sigaralarını henüz söndürmüş olanlar ve son bir saatte sigara içmemiş olanlar...

Deneylerden birinde, yapılması gereken, bilgisayar ekranında görünen birbirinin aynı 20 harften biri, bir başka harfe dönüştüğü an, bilgisayarın ara tuşuna basmaktır. Ekrandaki harf değişikliğini en çok fark edenler sigara içmeyenlerken, öbür iki grup dikkati çekecek kadar fazla biçimde iki tür hata yapıyor: Ekranında hiçbir

değişiklik olmadan ara tuşuna basmak ve ekranda olan değişikliği hiç fark etmemek.

Daha karmaşık olan başka deneyde, öğrencilerden 600 kelimelik bir öyküyü okuyup, bu öyküdeki bilgileri yinelemeleri istenmiş. Spilich öyküdeki bilgilere, önemlerine göre ve 1'den 4'e kadar numaralar vermiş. 1., öykünün genel akışıyla ilgili bilgilerken, 4., öykünün ayrıntılarıyla ilgiliymiş. Sonuçlara genel olarak bakıldığında, öyküyü en çok hatırlayanlar sigara içmeyenlermiş. Üstelik hatırlayanlar arasında ayrıntıları bile hatırlama, oransal olarak yine bu grupta görülmüş. Deneyden hemen önce sigara içenlerse en kötü sonuçları almışlar.

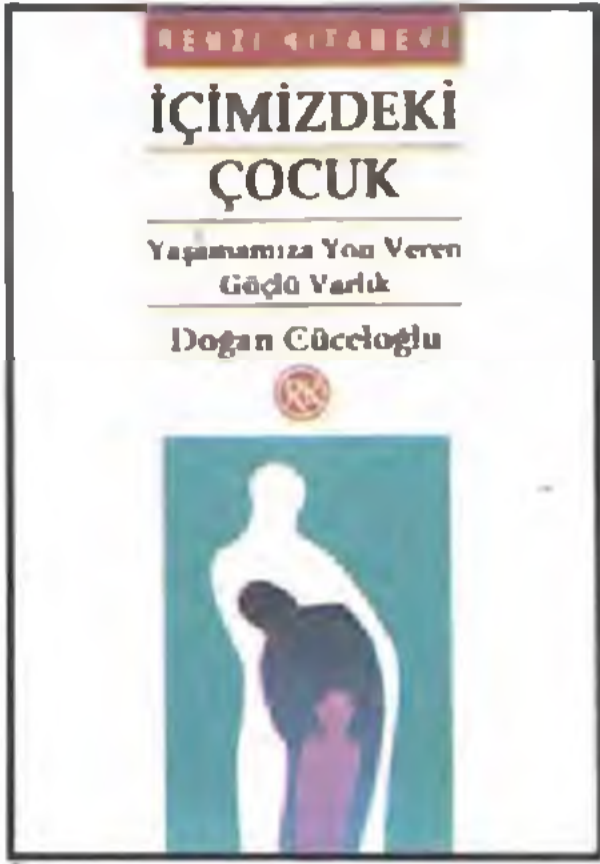
Amerikalı psikoloğun yaptığı başka bir deneyde ise deneklerden, gerçek bir arabanın taklidi olan bilgisayar kontrollü bir kabinde, virajlı bir yolda arabayı çarpmadan ve olabildiğince uzağa götürmeleri istenmiş. Deneyden hemen önce sigara içmiş olanlar, arabayı ötekilerden biraz daha uzağa götürmüşler, ancak öteki gruplara oranla en çok çarpışmayı da onlar yapmışlar. Yani hiç sigara içmeyenlerden 3 kat, deneyden bir saat önce sigara içenlerden de 2 kat daha fazla kaza yapmışlar.

Psychology Today'den
Çeviren: Hamdi ERKUNT

Amerikalı Psikolog J. Spilich'e göre sigara içenler, sigara içmeyenler kadar dikkatli düşünemiyorlarmış.

YAYINLAR

İÇİMİZDEKİ ÇOCUK YAŞAMAMIZA YÖN VEREN GÜÇLÜ VARLIK Prof.Dr. Doğan CÜCELOĞLU

Bu kitap duygu, düşünüş ve davranışımızı sürekli etkileyen önemli bir kaynaktan, 'İçimizdeki Çocuk'tan söz etmektedir. Yazar, sunuşunda: 'İçimizdeki Çocuk ve İçimizdeki Ana-Baba duygu, düşünüş ve davran-

ışlarımızı sürekli yönlendirdiği halde, bu kaynakları tanımak için çaba harcamayız. Çoğu kez, onların varlığından haberdar bile olmayız.' demektir. Bu iki kaynağın ilişkisinin, yaşamımızdaki en önemli ilişkilerden biri olduğuna değinmektedir. Ne var ki, İç Çocuklarımızı keşfederek, ona 'merhaba' dememiz, onunla yeniden tanışarak İç Ana-Babayla ilişkilerini düzeltmemizin mümkün olduğu belirtilmektedir.

İÜ Psikoloji Bölümü'nü bitirdikten sonra İstanbul ve Hacettepe Üniversitelerinde görev alan Prof.Dr. Doğan CÜCELOĞLU, akademik çalışmalarını halen Amerika'da sürdürmektedir. Türkiye'ye kısa bir süre içinde geldiğinde, Kültür Topuluğu üyelerine de aynı adlı bir konferans vermiştir.

'İÇİMİZDEKİ ÇOCUK' kitabından ilginç çekebileceğini umduğumuz bazı pasajlar:

☞ Aile içindeki ilişkiler kalıplaşmamış ve duruma göre değişebilen, esnek rollere dayalı ise, iç dünyası daha zengin, dünyayı çok boyutlu görebilen, hoşgörülü bireyler yetişir. ☞

☞ Rollerin esnek olduğu ailelerde, hem anne hem de baba, duruma göre çocuklarının arkadaşı, öğretmeni, sırdaşı, gerektiğinde ise güçlü bir otorite olur. ☞

☞ Aile ortamı, başka hiç bir ortamda bulunamayacak mutluluk olanakları sağlar. ☞

☞ Çocukların, anne ve babaları tarafından kabul edilip, sevilip desteklenmesi, başka hiçbir kimsenin yapamayacağı kadar, onları mutlu ve yaşamlarında doyumlu kılar. ☞

☞ Birey, davranışlarıyla içinde yetişmiş olduğu aileyi yansıtır. ☞

Prof.Dr. Doğan CÜCELOĞLU, Kültür Koleji'nde "İçimizdeki Çocuk" adlı konferansını verirken.

DERGİMİZDE OCAK 1992/ARALIK1992 ARASI YER ALMIŞ OLAN YAZARLAR VE YAZILAR DİZİNİ

- Araş. Gör. Yaşare AKTAŞ**
Baba-Çocuk İlişkisi (Sayı: 21, Sayfa: 5)
- Evelyn Silten BASSOFF**
İyileştiren Sevgi (Sayı: 21, Sayfa: 8)
- Araş. Gör. Figen BAŞAR**
Çocuklar Neden Suç İşler (Sayı: 22, Sayfa: 18)
- James P. COMER**
Güzel Görünmek (Sayı: 24, Sayfa: 16)
- Hasan DEMİREL**
Televizyon ve Çocuk (Sayı: 23, Sayfa: 5)
- Prof. Dr. Rudolf DREIKORS**
Şu Kardeş Kavgaçları (Sayı: 24, Sayfa: 18)
- June EDWARD**
Sorumluluğu Öğretmek: Dalton Planına Dönüş (Sayı: 22, Sayfa: 6)
- Dr. F. Vildan EGELİOĞLU**
Günümüzde Okula Düşen Görev (Sayı: 20, Sayfa: 23)
- Prof. Dr. Engin EKER**
Cinsel Eğitim (Sayı: 23, Sayfa: 8)
- Adele FABER**
Nasıl Konuşalım ki Öğrenci Dinlesin,
Nasıl Dinleyelim ki Öğrenci Konuşsun, (Sayı: 20, Sayfa: 10)
- İlhami FINDIKÇI**
Bilgi Toplumunda Eğitim Kurumları (Sayı: 25, Sayfa: 20)
- Doç. Dr. Firdevs GÜNEŞ**
Gizli Okumaz-Yazmazlık (Sayı: 21, Sayfa: 13)
- Sibel GÜNEYSU**
Üniversite Gençlerinin Kendini Kabul Düzeyine
Ana-baba Tutumlarının Etkisi (Sayı: 21, Sayfa: 27)
- Roberto ISRAELOFF**
Tuvalet Eğitimi (Sayı: 25, Sayfa: 15)
- Psk. Şeila Yahya İLKBAHAR**
Fobiler (Sayı: 23, Sayfa: 11)
Yaratıcılık Nedir? (Sayı: 25, Sayfa: 8)
- Nilgün KAYNAROĞLU**
Orta SES'deki Boşanmış Ailelerin 6 Yaş Grubu Çocuk-
larının Psikososyal Özelliklerinin İncelenmesi (Sayı: 22, Sayfa: 28)
- ÇGE Uzm. Sevgi KOŞANER**
0-3 Yaşlar Arasında Çocuk Gelişimi ve Ana-Babanın
Katılımı (Sayı: 22, Sayfa: 10)
- Güler KÜÇÜKTURAN**
Anadolu Üselerine Hazırlanan Çocukların Kaygı Düzeylerine Ana-Baba Tutumlarının Etkisinin Araştırılması (Sayı: 20, Sayfa: 26)
- Doç. Dr. Mine MANGIR**
Baba-Çocuk İlişkisi (Sayı: 21, Sayfa: 5)
Çocuklar Neden Suç İşler? (Sayı: 22, Sayfa: 18)
- Elaine MAZLISH**
Nasıl Konuşalım ki Öğrenci Dinlesin
Nasıl Dinleyelim ki Öğrenci Konuşsun (Sayı: 20, Sayfa: 10)
- Pedagog Sevgi ÖZGENEL**
İlkokulun İlk Günlerinde Çocuk (Sayı: 24, Sayfa: 5)
- Ragıp ÖZYÜREK**
Ders Geçme ve Kredi Sistemi (Sayı: 23, Sayfa: 19)
- Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU**
Çin, Japonya ve Türkiye'de Okul öncesi Eğitim (Sayı: 22, Sayfa: 21)
- Neala S. SCHWARTZBERG**
Kekemelik (Sayı: 20, Sayfa: 18)
- Doç. Dr. Nezahat SEÇKİN**
Kızların Eğitimi (Sayı: 23, Sayfa: 16)
- Seval SEYRAN**
Çocukta Beslenme Alışkanlığının Gelişmesi (Sayı: 25, Sayfa: 5)
- Rebecca Shahmoon SHANOK**
Sözsüz Anlatım (Sayı: 21, Sayfa: 22)
- Mehmet SİLAH**
Diyarbakır İl Merkezi Ortaöğretim Okullarında Eğitim Sorunlarının Öğrenci Başarısı, Zihinsel Yetenek ve Kişisel Uyuma Yansıyan Sonuçları (Sayı: 24, Sayfa: 24)
- Psk. J. SPILICH**
Yavaşlatan Nikotin (Sayı: 25, Sayfa: 29)
- Yard. Doç. Dr. Ali TEMEL**
Araştırma Eğitiminin Ödevlere Etkisi (Sayı: 21, Sayfa: 23)
- Sibel TEZEL**
Yaratıcılık Nedir? (Sayı: 25, Sayfa: 8)
- Prof. Dr. Mahmut TEZCAN**
Çocuklara Okuma Alışkanlığı Kazandırmak. (Sayı: 20, Sayfa: 5)
- Prof. Dr. Adil TÜRKÖĞLU**
Okumadan Önce Konuşmasını Öğrenmek Gerekir (Sayı: 22, Sayfa: 20)
Eğitimde Sürekli Reform Zorunluluğu (Sayı: 25, Sayfa: 26)
- Hilal YANKIN**
Çalışma Hayatında Kadınlar (Sayı: 23, Sayfa: 28)
- L.YARROW**
Diş Tell Neden Gerekir? (Sayı: 21, Sayfa: 19)

